

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**5. SINIF DÜZEYİNDE HAZIRLANAN DEĞER EĞİTİMİ ETKİNLİKLERİNİN
UYGULANABİLİRLİĞİ VE BAŞARISI ÜZERİNE BİR DURUM ÇALIŞMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZLEM ÇAKMAK

DANIŞMAN
DOÇ. DR. YUSUF KESKİN

MAYIS 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

5. SINIF DÜZEYİNDE HAZIRLANAN DEĞER EĞİTİMİ ETKİNLİKLERİNİN
UYGULANABİLİRLİĞİ VE BAŞARISI ÜZERİNE BİR DURUM ÇALIŞMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZLEM ÇAKMAK

DANIŞMAN
DOÇ. DR. YUSUF KESKİN

MAYIS 2019

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez-Proje Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Özlem ÇAKMAK

08.07.2019
Tarih

Özlem ÇAKMAK

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

“5.SINIF DÜZEYİNDE HAZIRLANAN DEĞER EĞİTİMİ ETKİNLİKLERİNİN UYGULANABİLİRLİĞİ VE BAŞARISI ÜZERİNE BİR DURUM ÇALIŞMASI” başlıklı bu yüksek lisans tezi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan Doç. Dr. Ahmet KATILMIŞ

Üye (Danışman) Doç. Dr. Yusuf KESKİN

Üye Doç. Dr. Sevgi COŞKUN KESKİN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

08.07.2019

Prof. Dr. Ömer Faruk TUTKUN
Unvan Adı SOYADI

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Hızla değişen dünya, teknolojik gelişmeler, kitle iletişim araçlarını kullanım yaşının gittikçe düşmesi, kültürler arası etkileşimin hızla artmasına ve yeni nesillerin kendi kültürel değerlerinden kopuk bir şekilde yaşamlarına devam etmesine neden olmaktadır. Ayrıca toplumlarda artan şiddet olayları, hırsızlık, dolandırıcılık, madde bağımlılığı, konuşmalarda kötü söz kullanımı gibi birçok olayın nedeni değerlerinden uzak bir neslin yetişmesi ve yetiştirilmesidir. Bireyler iyi, kötü, doğru, yanlış, sevap, günah gibi kavramları ilk ailede öğrenmektedir. Okul yaşantısı başladığında toplumsal değerlerin ve kavramların öğretimi her iki kurumun işbirliği ile ilerlemektedir.

Bu çalışma sosyal bilgiler dersinin değer aktarımındaki etkililiğini ortaya koymak üzere hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda sorumluluk, sevgi, saygı, vatanseverlik ve bağımsızlık değerlerine yönelik etkinlikler geliştirilmiş ve bu etkinliklerin uygulanabilirliği ve başarısı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmaya başladığım günden itibaren yardımlarıyla destek olan tez danışman hocam Doç. Dr. Yusuf KESKİN'e, tecrübesi ve bilgi birikimiyle her zaman katkısını benden esirgemeyen Doç. Dr. Sevgi COŞKUN KESKİN'e teşekkürü bir borç bilirim.

Bu günlere gelmemde büyük emekleri olan sevgili annem ve babama, bu süreçte desteklerini esirgemeyen kardeşlerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tez çalışmamı yürüttüğüm çok değerli 5-B sınıfı öğrencilerine ve desteklerinden dolayı okul idaresine çok teşekkür ederim.

Bu süreçte hiçbir zaman maddi, manevi desteğini benden esirgemeyen, sevgisini ve ilgisini azaltmayan, her türlü sıkıntıma katlanan değerli eşim Hasan ÇAKMAK'a sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum. Tez çalışmamla birlikte büyüyen, ondan çaldığım saatlere dayanan sevgili kızım Cemre ÇAKMAK'a önce özrümü ardından teşekkürlerimi iletiyorum.

ÖZET

5. SINIF DÜZEYİNDE HAZIRLANAN DEĞER EĞİTİMİ ETKİNLİKLERİNİN UYGULANABİLİRLİĞİ VE BAŞARISI ÜZERİNE BİR DURUM ÇALIŞMASI

Özlem ÇAKMAK, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Yusuf KESKİN

Sakarya Üniversitesi, 2019

Bu araştırmada, ilköğretim 5. sınıf öğrencilerine Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan sorumluluk, vatanseverlik, bayrak sevgisi, bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı ve bağımsızlık değerlerine ilişkin etkinliklerden hareketle, değerler eğitiminde etkinliklere dayalı uygulamaların etkililiğini görmek amaçlanmıştır.

Araştırma Ankara ili Yenimahalle ilçesinde bulunan bir özel eğitim kurumunda 2017-2018 eğitim öğretim yılında 5. sınıfta eğitim gören 8 kız, 7 erkek toplam 15 öğrencinin katılımıyla sürdürülmüştür. Araştırma sürecinde araştırmacı öğretmen rolüyle araştırma sahasında bulunmuş ve araştırmayı sürdürmüştür.

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması ile yapılmış ve toplanan veriler doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Çalışmada kullanılan etkinlikler Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (MEB, 2017)'nda yer alan kazanım ve beceriler bağlamında hazırlanmıştır. Etkinlik uygulamalarının öncesinde ve sonrasında uygulanan Bil-İste-Öğren değerlendirme formları ve değerler eğitimine dayalı etkinliklerden oluşan çalışma yapılarıyla araştırmanın bulguları elde edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizine ve betimsel analize tabi tutularak kodlar ve temalara ulaşılmıştır.

Araştırma sonunda sorumluluk, vatanseverlik, bayrak sevgisi, bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı ve bağımsızlık değerlerine ilişkin hazırlanan etkinliklerin belirtilen değerlere ilişkin farkındalığı arttırdığı savına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değerler eğitimi, Sosyal bilgiler

ABSTRACT

A CASE STUDY ON THE APPLICABILITY AND SUCCESS OF VALUE TRAINING ACTIVITIES PREPARED AT THE 5TH GRADE LEVEL

Özlem ÇAKMAK, Master Thesis

Supervisor: Doc. Dr. Yusuf KESKİN

Sakarya University, 2019

In this study, it was aimed to see the effectiveness of the practices based on the activities in values training, responsibilities, patriotism, love of flag, respect for flag and National Anthem and independence values applied in Social Studies course to the 5th grade students.

The research was continued in one of the private educational institutions located in Yenimahalle, Ankara in 2017-2018 academic year with the participation of 5th grade students including 8 girls and 7 boys, totally with 15 students. In the research process, the teacher was found in the research field and continued to investigate with his role as a teacher.

The research was made through the study of qualitative research methods and the collected data was obtained through document examination. The activities used in the study were prepared in the context of the acquisition and skills of the Social studies Curriculum (MEB, 2017). The findings of the research were obtained with the work sheets consisting of the Know-Want-Learn assessment forms and values training activities that were applied before and after the event applications. The data obtained were subject to content analysis and descriptive analysis and the codes and themes have been reached.

At the end of the research, it was observed that prepared activities raised awareness of responsibility, patriotism, love of flag, respect for the flag and the anthem and independence.

Key Words: Value Training, Social Studies

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR	xiii
BÖLÜM I	14
GİRİŞ.....	14
1.1. Araştırmanın Amacı	15
1.2. Araştırmanın Önemi	15
1.3. Araştırmanın Varsayımları	16
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	16
1.5. Tanımlar	16
BÖLÜM II.....	18
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	18
2.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi.....	18
2.1.1. Değer(ler) Kavramı	18
2.1.2. Değer Sınıflandırılması.....	19
2.1.3. Değerler Eğitimi	21
2.1.4. Değerler Eğitimi Yaklaşımları.....	22
2.1.4.1. Değerlerin Gizli Öğretim Yaklaşımı (Örtük Program)	22

2.1.4.2. Değerlerin Doğrudan Öğretim Yaklaşımı (Değer Aktarma-Telkin)	23
2.1.4.3. Değer Açıklama Yaklaşımı (Değer Belirginleştirme)	23
2.1.4.4. Değer Analizi Yaklaşımı	24
2.1.4.5. Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı (Ahlaki İkilem).....	24
2.1.4.6. Eylem ve Gözlem Yoluyla Öğrenme Yaklaşımı.....	25
2.1.5. Sosyal Bilgiler ve Değerler Eğitimi	25
2.1.6. Araştırmada Kullanılan Değerler.....	28
2.1.6.1. Sorumluluk	28
2.1.6.2. Vatanseverlik	28
2.1.6.3. Sevgi.....	29
2.1.6.4. Saygı.....	29
2.1.6.5. Bağımsızlık.....	29
2.2. İlgili Araştırmalar	30
2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	30
2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	33
BÖLÜM III.....	35
YÖNTEM.....	35
3.1. Araştırma Modeli.....	35
3.2. Çalışma Grubu.....	36
3.3. Veri Toplama Yolları ve Araçları.....	37
3.3.1. Doküman İncelemesi.....	37
3.3.2. Bil-İste-Öğren (Know-Want-Learn) Stratejisi Değerlendirme Formları	37
3.4. Verilerin Toplanması.....	38
3.4.1. Konunun Belirlenmesi	38
3.4.2. Literatür Tarama	39
3.4.3. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi.....	39

3.4.4. Çalışma Yapılacak Okuldan İzin Alınması	39
3.4.5. Çalışma Grubuyla ve Ders Öğretmeniyle Tanışılması	39
3.4.6. Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formlarının ve Etkinliklerin Uygulanması	39
3.4.7. Verilerin Geçerlik ve Güvenirliği.....	41
3.4.8. Etkinliklerin Analizinin Yapılması	43
3.4.9. Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formlarının Analizinin Yapılması	43
3.4.10. Araştırmacının Kendine Yönelik Eleştirileri	44
BÖLÜM IV	45
BULGULAR	45
4.1.1. “Haklarımı Kullanıyorum” Ana Etkinliğine Dair Bulgular	45
4.1.1.1. I. Alt Etkinlik: Can’ın Karne Hediyesi (Örnek Olay-1).....	45
4.1.1.2. II. Alt Etkinlik: Can’ın Karne Hediyesi (Örnek Olay-2)	47
4.1.1.3. III. Alt Etkinlik: Dilekçe Örneği Etkinliği	51
4.1.1.4. IV. Alt Etkinlik: Bilinçli Tüketici İstasyon Etkinliği	54
4.1.2.1. “Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz” Ana Etkinliğine Dair Bulgular	56
4.1.2.2. I. Alt Etkinlik: Kompozisyon Etkinliğine Dair Bulgular	57
4.1.2.3. II. Alt Etkinlik: İstiklal Marşı’nın Yazılış Hikâyesi.....	64
4.1.2.4. III. Alt Etkinlik: Bayrak Şiiri	70
4.2. Bil-İste-Öğren (Know-Want-Learn) Değerlendirme Formlarından Elde Edilen Bulgular	76
4.2.1. Haklarımı Kullanıyorum Konusuna Ait Kavramlar	76
4.2.2. Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz Konusuna Ait Kavramlar	81
BÖLÜM V	86
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	86
5.1. Sonuç ve Tartışma	86
5.1.1. Haklarımı Kullanıyorum Ana Etkinliğine Dair Sonuçlar	86

5.1.2. Egemenlik Ve Bağımsızlık Sembollerimiz Ana Etkinliğine Dair Sonuçlar.....	87
5.1.3. Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formlarına Dair Sonuçlar.....	87
5.2. Öneriler.....	88
5.2.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler	88
5.2.2. Gelecek Araştırmalara Yönelik Öneriler	89
KAYNAKLAR.....	90
EKLER	97
ÖZGEÇMİŞ VE ESERLER LİSTESİ	117

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1 Nelson'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması	19
Tablo 2 Rokeach'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması.....	20
Tablo 3 Spranger'e Göre Değerlerin Sınıflandırılması	20
Tablo 4 Veri Toplama Süreci Zaman Çizelgesi	38
Tablo 5 Kazanım, Etkinlik ve Tarih Tablosu	40
Tablo 6 Öğrencilerin Kompozisyonlarında Yer Alan Değerler	57
Tablo 7 Öğrencilerin Kompozisyonlarında Yer Alan Kavramlar	60
Tablo 8 Öğrencilerin Kompozisyonlarında Yer Alan Simge Ve Kişiler.....	62
Tablo 9 Öğrencilerin Yazdığı Şiirlerde Yer Alan Değerler	72
Tablo 10 Öğrencilerin Yazdığı Şiirlerde Yer Alan Kavramlar	73
Tablo 11 Öğrencilerin Yazdığı Şiirlerde Yer Alan Simge Ve Kişiler.....	74
Tablo 12 Etkinlik Ve Değer Tablosu.....	75
Tablo 13 Hak Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Form Bulguları	76
Tablo 14 Bilinçli Tüketici Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Form Bulguları	77
Tablo 15 Tüketici Hakkı Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Form Bulguları.	77
Tablo 16 Vatandaşlık Sorumluluğu Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları	78
Tablo 17 Dilekçe Kavramına Ait Değerlendirme Formu Bulguları.....	78
Tablo 18 Fiş Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları.....	79
Tablo 19 Sorumluluk Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları.....	79
Tablo 20 Satılan Malın Değişim Süresi Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları	80
Tablo 21 Tüketici Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları.....	80
Tablo 22 Egemenlik Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları.....	81

Tablo 23 Bağımsızlık Sembolleri Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları	81
Tablo 24 Milli Marş Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları.....	82
Tablo 25 Bayrak Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları	82
Tablo 26 Vatan Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları	83
Tablo 27 Bağımsızlık Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları.....	83
Tablo 28 Başkent Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları	84
Tablo 29 Meclis Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları	84

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Öğrencilerin haklarını bilme durum kodları.....	46
Şekil 2. Öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirmede sonuçlarını bilme kodları...	48
Şekil 3. Öğrencilerin tüketici olarak haklarını kullanma durumu kodları.....	49
Şekil 4. Öğrencilerin dilekçelerinden elde edilen temalar.....	52
Şekil 5. Öğrencilerin yazmış olduğu şiirler	54
Şekil 6. Öğrencilerin 'Mehmet Akif'in yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?' sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen kodlar.....	64
Şekil 7.' İstiklal Marşı'nın Yazılış Hikayesi' adlı etkinlikte sorulan 'İstiklal Marşı yazılmasaydı ne olurdu?' sorusuna dair bulgular.....	66
Şekil 8. 'İstiklal Marşı'nın Yazılış Hikâyesi ' adlı etkinlikte sorulan 'İstiklal Marşı'nı her okuduğunuzda neler hissediyorsunuz?' sorusuna dair bulgular.....	68
Şekil 9. Bayrağın barış ve savaşta yerinin yorumlanması.....	71
Şekil 10. Öğrencilerin yazdıkları şiirlere örnekler	74
Şekil 11. Öğrencilerin yazdıkları şiirlere örnekler	75

SİMGELER VE KISALTMALAR

Akt: Aktaran

Bkz: Bakınız

İDE: İnsani Değerler Eğitimi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

TSK: Türk Silahlı Kuvvetleri

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsanlık tarihi teknolojik ve bilimsel anlamda son yüzyıllarda önemli başarılar göstermiştir. Bilim, sağlık, iletişim, uzay gibi alanlardaki gelişmeler günümüz çağdaş dünyasının hangi noktaya geldiğini gözler önüne sermektedir (Köylü, 2007: 287). İnsanlar günlük hayatlarını yaşarken hayatlarını anlamlandıran, kendilerini mutlu eden değerlerin eksikliğini hissetmeye ve bu eksiklik nedeniyle ortaya çıkan sorunlarla baş etmeye çalışmaktadır (Aydın ve Güler, 2014: 16)

Eğitim toplumsal hayatın sosyal kurumlarından birisidir. Bir aile içerisinde dünyaya gelen bireyler yaşadığı toplumun yapısı içerisinde; toplumun kuralları, gelenek ve görenekleri ile büyüyerek o toplumun yetişkin bir üyesi haline gelirler (Buluç, 2007: 27) Çocukların doğup büyüdüğü çevre ve yaşanmışlıkları kazandıkları değerler ile yakından ilgilidir. Çocuklar aileden değerler eğitimi ismiyle olmasa da temel değerlere ilişkin eğitimi almaktadırlar. Fakat bu eğitim düzenli ve sistemli olmadığı için çocukta hangi değer nasıl geliştiğini anlamak zordur (Balat ve Doğal, 2006). Bir süre sonra ailenin sağladığı düzensiz ve örgütsüz eğitimden daha planlı, düzenli ve amaçlı eğitimin verildiği okullar devreye girmektedir. Okulda verilen bilgiler bireylerin okul ile yaşam arasında bir bağ kurmasını ve toplumsallaşmasını daha kolay hale getirmektedir (Sözer, 2007: 157). Okulun değerler üzerine inşa edilmiş bir yaşama ve öğrenme alanı olması bireylerin toplumsal etkileşim sürecinde okul yaşantısının önemli bir yeri olduğunu göstermektedir (Turan ve Aktan, 2008: 230).

Bir ülkenin eğitim sistemi oluşturulurken toplumun önem verdiği değerler eğitimi sistemine yansır. Bu değerler, sistemin sınırlarını, amaçlarını ve hedefini belirler. Ortaya çıkan eğitim sistemi ise belirlenen hedeflere ulaşmak için faaliyet gösterir (Doğan, 1997: 18). Okulların önemli görevlerinden birisi de nesiller arasındaki kültür aktarımını sağlamak ve değerleri öğretmektir. Ayrıca öğrencilerin karakterlerini olumlu yönde etkilemek, ahlaki gelişimlerine destek olmak ve belirli kurallarla onları disipline etmek okullarda verilen eğitimin esaslarından biridir (Akbaş, 2007).

Öğretim programı, dersler ve bunlarla ilgili etkinliklerle sınırlandırılmış bir kılavuzdur (Taşpınar, 2013: 11). Ülkemizde 2005 yılında ilköğretim okullarının öğretim

programlarında davranışçı yaklaşımla hazırlanan programlardan vazgeçilerek öğrenciyi öğrenme- öğretme sürecinin merkezine alan yapılandırmacı yaklaşıma geçilmiştir (Coşkun Keskin, 2007). Ayrıca değer eğitimine doğrudan yer veren ilk program da 2005 tarihli öğretim programıdır. Geçmişte kullanılan eğitim programlarına bakıldığında ahlak eğitimi ve karakter eğitimi şeklinde belirtilen değer kazandırma sürecinin günümüzdeki ismi değerler eğitimi olarak şekillenmiştir. Değerler eğitimi açıkça “*değerleri öğretmek için açık bir girişim*”dir (Keskin, 2008: 51).

Değerler de birçok kavram gibi öğrenilen ve öğretilen olgulardır. Tabii öğrenme için aktif çaba gerekmekte olup sadece bilgi almak yeterli değildir. Alınan bilgilerin bireyin davranış ve tutumlarında kalıcı bir değişime neden olması beklenir (Güneş, 2015: 3). Değer eğitimi tek bir derse indirgemek doğru olmasa da Sosyal Bilgiler dersi vatandaşlık eğitiminde, geçmişten günümüze değer eğitiminde önemli bir yere sahiptir (Keskin, 2008; Öztürk, 2007).

Safran’a (2008: 15) göre “*İlkokul döneminde kazanılan bilgi, beceri ve davranışların sonraki yıllarda da etkisini sürdüreceği göz önünde bulundurulursa, geleceğin büyükleri olacak çocuklarımıza Sosyal Bilgiler dersinin öğretilmesinin stratejik bir öneme sahip olduğu daha iyi anlaşılabilir.*” Kan’a (2010: 140) göre ise “*Sosyal Bilgiler dersi aslında bir değer eğitimi dersidir. Çünkü tarihsel bir içeriğe sahip olması, farklı kültürleri ve yaşam hikâyelerini anlatarak iyi değerlerin verilmesi bakımından önemlidir.*” Sosyal Bilgiler dersinin çok disiplinli olması da, değer öğretimi bakımından bir zenginlik sayılabilir. Sosyal Bilgiler dersine atfedilen bu bilgilerden hareketle ilköğretim 4, 5,6 ve 7. sınıflarında okutulan sosyal bilgiler dersi değer aktarımında öğretmenlerin etkin kullandığı bir öğretim programına sahiptir denilebilir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma ile ilköğretim 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersi kapsamında yer alan “*sorumluluk, vatanseverlik, bayrak sevgisi, bayrağa ve İstiklal Marşı’na saygı ve bağımsızlık*” değerlerine ilişkin hazırlanan değerler eğitimi etkinliklerinin uygulanabilirliğini ve başarısını ortaya koymak amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Değerler öğrenilen ve öğretilen kavramlardır. Değer öğretimi önce zihinde başlar ardından öğrenilenlerin davranışlara yansımaları görülür. Sonrasında bireylerin öğrendikleri değerleri bir yaşam felsefesi haline getirerek sonraki kuşaklara aktarımı gözlenir. Değerleri bilen ve bunlara yaşamlarında yer veren bireyler yetiştirmek istiyorsak değerlerin

öğretilmesine ve aktarılmasına önem vermeliyiz. Bunun içinde her dersin programının içerisinde yer alan değerlerin kazanımlarla öğrencilere aktarılması biz öğretmenlere düşen görevlerden bir tanesidir.

Bu araştırma sosyal bilgiler programında yer alan *sorumluluk, vatanseverlik, bayrak sevgisi, bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı ve bağımsızlık* değerleri ile ilgili hazırlanan etkinliklerin uygulanabilme durumunu ve başarısını tespit etmek istenmiştir. ilgili kazanımlarla öğrencilere aktarılması konusunda hazırlanan etkinliklerin hazırlanması ve uygulanması açısından önemlidir. Yapılan etkinlikler yoluyla hem kazanımlar aktarılmaya çalışılmış hem de değerler eğitimi uygulaması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın ortaya koyacağı sonuçlar bu nedenle önemlidir.

1.3. Araştırmanın Varsayımları

- Bu araştırmada, katılımcı öğrencilerin doğru, gerçek ve samimi görüşlerini bildirdikleri varsayılmıştır.
- Veri toplama araçlarının amacına uygun bilgileri toplayabilecek geçerlilik ve güvenilirliğe sahip olduğu kabul edilmiştir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- 2017-2018 eğitim öğretim yılıyla Ankara ili Yenimahalle ilçesindeki bir özel eğitim kurumunda 5. sınıfta öğrenim gören, uygulamaların yapıldığı tarihlerde okulda bulunan 8 kız, 7 erkek toplam 15 öğrencinin katılımıyla,
- 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde iki öğrenme alanı ve iki ünite kapsamında yer alan konular ve kazanımlarla,
- Sorumluluk, vatanseverlik, bayrak sevgisi, bayrağa ve İstiklal Marşı'na karşı saygı ve bağımsızlık değerleri ile ve
- Araştırmacı tarafından hazırlanan ders planları ve etkinlikleri ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Değer: Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, üstün nitelik, meziyet, bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü (TDK, 2015).

Değerler Eğitimi: Değerlerin bireylere eğitim kurumlarından planlı ve programlı etkinlikler yoluyla kazandırılması süreci (Çengelci, 2010: 45).

Sosyal Bilgiler: Bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

2.1.1. Değer(ler) Kavramı

Felsefe, din, ahlak, psikoloji, sosyoloji, antropoloji, eğitim gibi birçok bilim dalı değer olgusunu farklı biçimlerde ele almıştır (Güneş, 2015: 3). Bu sebeple değer kavramının tek bir tanımını yapmak oldukça güçtür ve farklı disiplinleri kapsayacak şekilde karşımıza birden fazla tanım çıkmaktadır. Değer olgusunun Batı dillerindeki karşılığı Latince “valere”dir. Latince “valere” kelimesinden türemiş ve değerli olmak, güçlü olmak anlamına gelmiştir (Ülken, 2002: 248).

Özgüven’e göre değer “*Bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için toplumun birçok üyesi tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır*” (Akt. MEB, 2005: 89).

Çelikkaya (1996: 168) değeri; “*Bir toplum, bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, sahiplenilmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü duygu, düşünce, davranış ya da kıymetler*” olarak tanımlamıştır.

Tezcan (1974: 14) ise değerlerin bütün kültür ve topluma anlam ve önem veren ölçütler olduğunu ifade etmiştir (Akt. Yazıcı, 2006: 501).

TDK Büyük Türkçe sözlükte değeri: “*1- Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet. 2- Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, kıymet, paha. 3- Üstün nitelik, meziyet, kıymet*” olarak tanımlanmıştır. (URL 1)

Değer tanımlarından yola çıkarak değerlerin özelliklerini özetlemek gerekirse;

- Toplum ya da kişiler tarafından özümseven birleştirici olgulardır.
- Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve insanların iyiliği için olduğu düşünülen kıstaslardır.
- Sadece bilinç değil, his ve heyecanları da kapsayan yargılardır.

- Değerler, bireylerin bilincinde oluşan davranışı yönlendiren güdülerdir (Özgüven, 1994: 350).

Yukarıda yapılan değer tanımlarından yola çıkarak değer; insanların olaylara, kişilere, objelere, durumlara, düşüncelere yüklediği anlamlar olarak ele alındığını söylemek doğru olacaktır. Ayrıca değerlerin hem toplumsal hem de bireysel yönü vardır.

2.1.2. Değer Sınıflandırılması

Değerler üzerine yapılan araştırmalar zarfında çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Bu sınıflandırmalardan Nelson, Rokeach, Schwartz ve Spranger'e ait olanlar en çok bilinen ve kabul edilenlerdir (Yazıcı, 2006:501).

Nelson'a göre değerler; bireysel değerler, grup değerleri ve sosyal değerler olarak üçe ayrılır. Bu değerler Tablo 1'de verilmiştir (Naylor ve Diem, 1987: 347; Akbaş, 2004: 32-33).

Tablo 1

Nelson'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması

Bireysel Değerler	Bireysel değerler kişisel tercihlerimizle ilişkilidir (Michaelis, 1988: 361; Akt. Yazıcı, 2006: 501).
Grup Değerleri	Grup değerleri, belirli bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan değerlerdir. Bu gruplara örnek olarak aile, kulüp, dini ya da politik bir grup söylenebilir (Naylor ve Diem, 1987: 350).
Sosyal Değerler	Sosyal değerler tanımlanırken sosyalleşme, sosyal bilinç, norm ve grup ruhu gibi kavramlar kullanılmaktadır (Akbaş, 2004: 19)

Rokeach'a göre değerler: Tablo 2'de verildiği gibi; Temel değerler (Terminal) ve Araç değerler (Instrumental) olmak üzere iki gruba ayrılır (Akt. Naylor ve Diem, 1987: 349).

Tablo 2

Rokeach'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması

Temel Değerler	Arzu edilen değerleri içerir.	Başarı, özgürce seçim, eşitlik, erdem, vb.
Araç Değerler	Temel değerlere ulaşmak için kullanılacak davranış tarzlarını tanımlar.	Cesaret, tutku gibi.

Spranger, değerleri altı temel sınıfa ayırmıştır. Bunlar: estetik, teorik (bilimsel), ekonomik, siyasi, sosyal ve dini değer gruplarıdır. Bu değerler Tablo 3'te verilmiştir. Bu değer grupları daha sonraki yıllarda Alport ve arkadaşları tarafından bir ölçeğe çevrilmiştir (Akbaş, 2004: 30-31).

Tablo 3

Spranger'e Göre Değerlerin Sınıflandırılması

Bilimsel Değer	Bu değeri benimseyen bireyler gerçeğe, bilgiye, eleştirel düşünceye ve muhakemeye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Bu değeri benimseyen bireyler yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Bu değeri benimseyen bireyler simetri, uyum ve forma önem verir. Birey yaşamı olayların bir çeşitliliği olarak görür ayrıca sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.
Sosyal Değer	Bu değer ana bileşenleri başkalarını sevme, yardım etme ve bencil olmamaktır. En yüksek değer insan sevgisidir ve bu değeri benimseyen birey sevgiyi insanlara sunar. Nazik ve sempattir. Bencil değildir.

Politik Değer	Bu değeri benimseyen bireylerde kişisel güç, etki ve şöhret her şeyin üzerinde yer alır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
Dini Değer	Bu değere sahip bireyler evreni bir bütün olarak kavrayan ve kendisini onun bütünlüğüne bağlayanlardır. Dinleri uğrunda dünyevi hazları feda ederler.

Schwartz ise yapmış olduğu kapsamlı araştırma sonucunda değerleri sınıflandırırken 10 temel değer grubu belirlemiş ve bu grupların karşılığı olan değerleri sıralamıştır. Bu sıralamada 56 değer maddesine yer verilmiştir. Schwartz'ın belirlediği değer grupları güç, başarı, hazcılık, uyarılım, evrenselcilik, öz yönelim, geleneksellik, iyilikseverlik, uyma ve güvenlidir (Schwartz, 1992; Schwartz, 2006 Akt. Keskin, 2016: 1492)

2.1.3. Değerler Eğitimi

Eğitimin amaçları; toplumsallaştırma, kültürel mirasın aktarılması, siyasal düzenin korunması, seçme, yöneltme ve toplumsal kalkınmayı sağlamaktır (Tezcan, 2006).

Bireyin yetiştirme sürecinde aileye, topluma ve okula belirli görevler düşmektedir. Bu görevlerin başında değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek vardır (Ekşi, 2003). Çocuğun eğitim hayatı doğduğu ailede başlamaktadır. Ailede öğrendiği değerleri, kendi ailesini kurarak gelecek nesillere de aktaracaktır. Yani aile değerlerin öğretiminde ilk basamaktır. Çocuk iyi, kötü, doğru, yanlış, sevap, günah gibi kavramları ilk ailede öğrenmektedir. Ailede gördüğü, yaşadığı, hissettiği değerler ile ilgili her kavramı içselleştirip, yaşamında bunlara yer vermeye başlar. Okul yaşantısı başladığında ise toplumsal değerlerin ve kavramların öğretimi her iki kurumun iş birliği ile ilerlemektedir (Aydın, 2005; Güneş, 2015; Hökelekli ve Gündüz, 2007). Temellerini ailenin atmış olduğu bu değerlerin pekiştirilmesi, içselleştirilmesi hatta uygulamaya konması bireyin okul yaşantısının başlamasıyla daha sistemli ve düzenli olmaktadır (Keskin, 2008).

Değerler eğitimi ilk olarak 20.yüzyılın başlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde resmi olarak öğretim programlarında ve okullarda uygulanmaya başlamıştır (Yiğittir, 2015: 267) Değer eğitimi adlandırması ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde karakter eğitimi, İngiltere'de değer eğitimi, Avrupa Birliği literatüründe ise vatandaşlık eğitimi şeklinde yer almaktadır (Meydan, 2012: 103) Değerler eğitimi manevi,

ahlaki, sosyal ve kültürel gelişim; karakter eğitimi, erdem eğitimi, tutumların ve davranışların geliştirilmesi gibi çok bir geniş terimi kapsar ve pratikte ise sıklıkla yurttaşlık ve ahlaki değerler eğitimi üzerinde yoğunlaştığı görülür (Halstead ve Taylor, 2000: 169; Akt. Bayırlı, 2018: 22)

Doğanay (2006: 257) değer eğitiminin önemini şu sözlerle ifade etmiştir: “*Toplum tarafından benimsenen değerler, bireye ne kadar iyi verilirse o derece sağlam bir toplum oluşturulabilir. Aksi halde huzursuzlukların yaşandığı bir toplum oluşabilir. Değerler bakımından yeterince olgunlaşmayan veya değer olguları yerleşmeyen bireyler hem kendilerine hem de çevresindeki diğer kişilere karşı zarar verici eylemlerde bulunabilir.*”

2.1.4. Değerler Eğitimi Yaklaşımları

Değerler eğitimi soyut kavramlardan oluşan bir sistemdir. (Aktepe ve Tahiroğlu, 2015: 380). Bu soyut kavramların bireylere nasıl kazandırılması gerektiği ile ilgili birçok eğitim yaklaşımı bulunmaktadır.

Değerler eğitimi ile ilgili alanyazın incelendiğinde geçmişten günümüze bu alanda farklı yaklaşımların kullanıldığı görülmektedir (Doğanay, 2007).

Bunlar;

- Değerlerin Gizli Öğretim Yaklaşımı (Örtük Program)
- Değerlerin Doğrudan Öğretim Yaklaşımı (Değer Aktarma- Telkin)
- Değer Açıklama Yaklaşımı (Değer Belirginleştirme)
- Değer Analizi Yaklaşımı
- Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı (Ahlaki İkilem)
- Eylem ve Gözlem Yoluyla Öğrenme Yaklaşımı

Aşağıda değerler eğitimine yönelik bu yedi yaklaşım incelenmiştir.

2.1.4.1. Değerlerin Gizli Öğretim Yaklaşımı (Örtük Program)

Örtük program, ders dışı etkinlikleri de içine alan çok geniş bir kavramdır. Bu program; resmi programda belirtilen amaç ve faaliyetlerin dışında, öğrencilerin ulaşması beklenen, açıkça belirtilmemiş, yazılı olmayan, öğrenme-öğretme süreci içerisinde ortaya çıkan bilgi, fikir ve uygulamalardan oluşan programdır. Örtük program ders dışı etkinlikleri de içine alan bir program kavramıdır. Okullarda öğrenme sürecinin bir parçası olan, çoğu zaman farkına varılamayan veya istenilerek verilmeyen bilgi, değer, tutum ve inançları kapsamaktadır (Tahiroğlu ve Çetin, 2015: 23-24).

Toplumsal kurum olan okullarda, değerler eğitimine dair dersler olmasa bile gizli program ile değerler öğretilmektedir. Çünkü okulun kültürü, öğretmenlerin disiplin anlayışı ve beklentileri gibi olgular, değer öğretir ve öğrencilerin değer gelişimine katkıda bulunur (Akbaş, 2007).

2.1.4.2. Değerlerin Doğrudan Öğretim Yaklaşımı (Değer Aktarma-Telkin)

Bu yaklaşımda öncelikle kazandırılması hedeflenen değerler belirlenir ve planlanmış ve programlanmış etkinlikler ile değerler kazandırılmaya çalışılır. Geçmişten günümüze, istedik değerler kazandırmak için en sık başvurulan yollardan birisidir. Bu yöntemde yetişkinler doğru ve gerekli olarak düşündükleri değerleri belirlerler ve bunları öğrencilere aktarmaya dayalı bir yaklaşımla efsanevi kahramanlar, öyküler, şiirler ve kahramanlık şarkıları aracılığı ile öğretirler (Doğanay, 2007: 267).

Telkin yaklaşımının amacı öğrencilerin değerleri içselleştirmesini sağlamak, istenen değerleri yansıtmaları için onların değerlerini değiştirmektir. Bu amaçla kullanılan yöntemler arasında model olma, olumlu ve olumsuz pekiştirme, taklit, azarlama, oyunlar ve benzetmeler, rol oynama ve buluş yoluyla öğrenme yer almaktadır (Superka ve diğerleri, 1976: 4; Akt. Çengelci, 2010: 11) Okullarda birçok öğretmen değer aktarıcı rolünde olduğu için öğretmenlerin tutum ve davranışları da değer aktarma sürecinde önemli bir etkiye sahiptir.

2.1.4.3. Değer Açıklama Yaklaşımı (Değer Belirginleştirme)

Değer açıklama yaklaşımının temelinde bireylerin kendi yaşamlarında neyin önemli olduğunu nasıl belirledikleri vardır. Doğrudan yaklaşımların aksine bu yaklaşımda birey neye değer verip vermeyeceğine başkalarının telkini ile değil, seçenekler ve olası doğurgularını inceledikten sonra, özgürce karar vererek ulaşır (Doğanay, 2007: 268-269).

Rahts, Harmin ve Simon (1978), değerlerin açıklanması yaklaşımını üç işlem üzerine kurmuştur: 1) Seçme, 2) Takdir etme, 3) Davranma. Bu işlemler de aşağıda verilen yedi kriterin gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkar (Akt. Tahiroğlu ve Çetin, 2015: 25-26):

Seçme:

1) Serbestçe,

2) Alternatifler arasından,

3) Her alternatifin sonucunun dikkatlice düşünülmesinden

sonra,

Takdir etme:

4) Değer vermek, seçimden mutlu olmak

- 5) Seçimi çevreye tasdik ettirmeye isteklilik,
- Davranma: 6) Seçim doğrultusunda bir eylemde bulunmak,
- 7) Tekrarlayarak, hayattaki bazı örneklerde.

Bu düşünceyi benimseyen öğretmenlerin özgür düşünceye saygı duyması ve kendi değerlerini empoze etmemesi gerekir.

2.1.4.4. Değer Analizi Yaklaşımı

Değer analizi yaklaşımı sosyal bilimler eğitimcileri tarafından geliştirilmiştir. Bu yaklaşımın temel amacı öğrencilere, karşılaştıkları değerlerle ilgili sorunlar hakkında karar verebilmek için bilimsel araştırma ve mantıksal düşünme sürecini kullanabilmelerine yardımcı olmaktır. Özetle öğrencilerin içerisinde bir değer barındıran soru ya da sorunları, duygularını arka planda tutarak, akıl yürütmeye dayalı olarak inceleyerek karara varmasıdır. Bu süreçte üst düzey bilişsel süreçler sıklıkla kullanılır (Doğanay 2007: 272)

Değer analiz yönteminin değer öğretiminde ki hedefleri öğrencilere değer içeren olay ve durumları değerlendirmeyi öğretirken söz konusu değer ile ilgili de en akılcı yargıya ulaşmalarına yardımcı olmaktır. Ayrıca öğrencilere içinde yaşadığı toplumun bazı olay ve durumlar karşısında ortak bir değer yargısı etrafında toplanabileceğini öğretmektir (Bacanlı, 2006).

2.1.4.5. Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı (Ahlaki İkilem)

Kohlberg, Piaget'in ahlak gelişimi kuramının boyutlarını geliştirerek ahlak gelişimini her biri iki evreden oluşan ve gelenek öncesi, geleneksel, gelenek sonrası düzeyler olarak ele almıştır. Kohlberg'e göre birey bir durumla karşı karşıya kaldığında ahlaki yargıda bulunurken bir ikilem içerisine girmektedir ve bu ikilemlere vereceği ahlaki tepkilerin sonucuna göre kendi ahlak anlayışını oluşturmaktadır (Can, 2009: 136)

Ahlaki ikilem, iki farklı değer ilkesinin çatıştığı gerçek yaşam problemleridir. Bu problemler, öğrencilerin kendi yaşam konularına uygun konulardan seçilmekle birlikte, tarihi olaylarla ilgili problemlerden de oluşabilir. Burada, öğrencilerden kendileri için uygun gördükleri davranış seçmeleri ve sebeplerini belirtmeleri istenmektedir. Fenton'a göre iyi bir ikilem aşağıdaki özellikleri taşımalıdır (Onliner, 1976; Akt. Doğanay,2007: 275)

- İkilem derste ele alınan Sosyal Bilgiler dersi konularıyla ilişkili olmalıdır.
- İkilem mümkün olduğunca basit olmalıdır.

- İkilem açıkça belirgin tek bir yanıt yerine, farklı cevap seçeneklerini verebilecek şekilde açık uçlu olmalıdır. Burada amaç öğrenciler arasında bilişsel çatışma, tartışma ve akıl yürütmeyi sağlamaktır.
- İkilem öğrencilerin olgusal bilgileri üzerine değil, çatışmanın akıl yürütme boyutu üzerine odaklanmasına yardımcı olmalıdır.
- İkilemler öğrencilerin düzeylerine uygun olmalıdır.

Öğrencilerin sahip oldukları ahlaki gelişim düzeyini yükseltmek amacıyla kullanılan ahlaki ikilem tartışması yaklaşımı uygulamada şu aşamalardan oluşmaktadır (Ekşi ve Katılmış, 2011: 11-13):

- Ahlaki ikilemi anlatan giriş yapılır.
- Öğrencilerin ikilemle ilgili geçici cevapları alınır.
- Küçük gruplarda yanıtların sebeplerinin tartışılması sağlanır.
- Tüm gruplarda ortaya çıkan bakış açılarının sebepleri tartışılır.
- Sınıfta bulunan bütün öğrencilerin kendi görüşlerinin ve bu görüşlerini destekleyen sebepleri belirtmesiyle tartışma sonlandırılır.

2.1.4.6. Eylem ve Gözlem Yoluyla Öğrenme Yaklaşımı

Bu yaklaşımda öğrencilerin yaparak, yaşayarak öğrenme sürecine olumlu etki sağlayacak sosyal etkinliklerin geliştirilmesine odaklanılmıştır. Eylem yoluyla öğrenme yaklaşımının en önemli özelliği öğrencilere kendi değerleri ile ilgili eylemde bulunmasına fırsat vermektir (Aktepe ve Tahiroğlu, 2016).

Eylem/davranış öğrenimi yaklaşımı, eğitimcilerin sınıf temelli öğrenme yaşantılarından çok toplumsal temelli yaşantıları vurgulamak için geliştirilmiştir. Bu yaklaşımda, öğrencilere kendi benimsedikleri değerleri konusunda harekete geçmeleri için bir takım fırsatlar sunulması gerekir. Bu yaklaşımın savunucuları bu süreci bireyin kendini gerçekleştirme süreci olarak tanımlamaktadır. Bunu süreci ise şöyle sıralamışlardır: Bireyin alternatifleri tanımlaması, alternatifler arasından bireyin özgürce seçim yapması ve son olarak seçimlerini davranışa dönüştürmeleri (Huitt, 2004: Akt. Aladağ, 2009: 32).

2.1.5. Sosyal Bilgiler ve Değerler Eğitimi

İhtiyaçların farklılaştığı küreselleşen dünyamızda düşüncelerimiz ve değer yargılarımızda değişime uğramaktadır. Değişim ne kadar kaçınılmaz olsa da toplumsal değerlerimizin sürdürülebilmesi ve önemini yitirmemesi de eğitimle mümkün olacaktır. Bu da ancak

değerler eğitiminin bilinçli bir şekilde okullarda verilmesi ile mümkündür (Türk ve Nalçacı, 2011: 41).

Doğanay (2006)'a göre genelde eğitimin, özelde ise sosyal bilgiler eğitiminin bireylere yönelik bir takım sorumlulukları vardır. Bunlar; demokratik değer, tutum ve inançlar geliştirme, var olan değerlerinin farkına varma ve bunların diğer insanlarla ve çevreleriyle etkileşimlerini nasıl etkilediğinin bilincine varmalarına yardımcı olmalıdır.

Sosyal bilgiler dersi konularının, içeriğinin günlük hayata yakınlığı ve öğrencilerin sosyal yaşamlarında faydalandıkları güncel bilgiler olması nedeniyle diğer dersler içerisinde ayrı bir öneme sahiptir. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersinin tarih, sosyoloji, psikoloji, coğrafya, antropoloji, hukuk gibi sosyal bilimlerin yöntemini, içeriğini ve bulgularını ilköğretim öğrencilerinin düzeylerine uyarlayarak işleyen ve bir nevi toplum yaşantısını sınıfa yansıtan bir ders olması değerlerimizin öğretiminde etkili olduğunu göstermektedir. (Evin ve Kafadar, 2004: 294-295). Sosyal Bilgiler dersi öğrencilere yaşamı keşfederken deneyimleme fırsatı veren, hayatın içinden bir ders olduğu için her zaman öğrencilere rehberlik yapacaktır.

Cumhuriyet dönemi öğretim programları incelendiğinde 2004 yılında yayınlanan, pilot uygulaması yapılan 2005 yılında ise tüm ülkede uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler Öğretim programı değerler eğitimine doğrudan yer veren ilk program olma özelliğine sahiptir (Keskin, 2008)

Ülkemizde 2005 yılından itibaren uygulanmaya başlayan Sosyal Bilgiler programında bu dersin vizyonu şöyle tanımlanmaktadır (MEB, 2005):

“21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilke ve inkılaplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temek demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir.”

Programın vizyonundaki ifadeler değerler eğitiminin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha vurgulamıştır. 2005 programında yer verilen değerler şunlardır:

- Aile birliğine önem verme
- Adil olma
- Bağımsızlık
- Barış

- Özgürlük
- Bilimsellik
- Çalışkanlık
- Dayanışma
- Duyarlılık
- Dürüstlük
- Estetik
- Hoşgörü
- Misafirperverlik
- Sağlıklı olmaya önem verme
- Saygı
- Sevgi
- Sorumluluk
- Temizlik
- Vatanseverlik
- Yardımseverlik

2017 yılında hazırlanan yeni Sosyal Bilgiler Öğretimi Programında da sosyal bilgiler dersinin değerler eğitimine katkısı şu sözlerle ifade edilmektedir (MEB,2017): *“Milli, manevi ve evrensel değerleri tanıyan, benimseyen ve bunları içselleştirerek davranışa dönüştüren bireyler yetiştirmede içeriği itibariyle Sosyal Bilgiler dersinin katkısı son derece büyüktür.”*

Bu doğrultuda 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda aşağıdaki değerlere yer verilmiştir:

- Adalet
- Aile birliğine önem verme
- Bağımsızlık
- Barış
- Bilimsellik
- Çalışkanlık
- Dayanışma
- Duyarlılık
- Dürüstlük

- Estetik
- Eşitlik
- Özgürlük
- Saygı
- Sevgi
- Sorumluluk
- Tasarruf
- Vatanseverlik
- Yardımseverlik

2.1.6. Araştırmada Kullanılan Değerler

2.1.6.1. Sorumluluk

Sorumluluğun sözlük anlamı kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesidir ([URL 2](#)). Cüceloğlu (1996) sorumluluğu “*Kişinin yaşantısı içerisinde gördüğü olaylardan ve şeylerden hesap vermeye hazır olması*” şeklinde ifade etmiştir. Yavuzer’e (2000) göre *sorumluluk* “*Erken çocukluk dönemlerinden başlayarak çocuğun yaşına, cinsiyetine ve gelişim düzeyine uygun olarak üzerine düşen görevlerini yerine getirmesi*” olarak tanımlamıştır. Civelek (2006: 21) ise sorumluluğu “*Kurallara uyma, kavrama gücünü kullanma, başkalarına ve onların sahip olduğu her şeye saygı ve özen gösterme*” olarak ifade etmiştir.

2.1.6.2. Vatanseverlik

Vatan sözcüğü köken olarak Osmanlıca “evtan” kelimesinden gelmektedir. Evtan, kişinin doğduğu, büyüdüğü, sevdiği, uğruna öldüğü toprak anlamındadır. Bu nedenle bu sözcüğe üç farklı anlam yüklenmiştir. İlk olarak topraksal (teritory), ikinci olarak kökensele (ataların bıraktığı), son olarak da kolektif/ulusal (ulusun mekânsal boyutu) bir anlam taşır. Bu sebeple vatan sözcüğü ile ilgili olan bütün kavramlar vatanseverlik duygusuyla ifade edilmektedir (Can Beken, 2010).

Ertürk (2006) vatanseverlik kavramını; devletini, milletini ve vatani korumak, hatta vatan ve millet için gerekirse ölümü göze almak şeklinde tanımlamıştır. Elban (2011) ise vatanseverliği; milli gurur, milli kimlik, yurt sevgisi, millet sevgisi kavramlarıyla açıklamaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde vatan, millet, bayrak, devlet, yönetim biçimi, hak ve sorumluluk gibi kavramlar öğrencilere öğretilerek bireylerde vatandaşlık bilinci oluşturulmaya çalışılmaktadır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008). Vatansever bireyler yetiştirilmenin bir başka yolu da iyi bir sosyal bilgiler eğitiminden geçer (Safran, 2008). Vatanseverlik değerine sahip bireylerden haklarını öğrenip kullanması, sorumluluklarını yerine getirmesi, dünya ve ülke sorunlarına karşı duyarlı olması ve bu sorunlara çözüm üretmesi, tarihsel ve kültürel mirası koruması, toplum içerisinde kendisine düşen görev ve sorumlulukların farkında olması ve de toplumsal değerleri benimsemesi beklenir(Avcı, 2015).

2.1.6.3. Sevgi

Sevginin sözlük anlamı insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygudur ([URL 2](#)).

Sevgi: İnsani değerler eğitimi programında, bir duyu olarak değil de kalbin bir genişlemesi olarak görülür. Sevgi tüm evreni bir arada tutan en yüce değerdir. Sevgiyle yaşamak, herkese, her şeye karşı merhametli olmak demektir. Hepimiz sevginin içimizden akarak dışarıya, yayılmasını sağlayabiliriz. Burada çekicilik ve hoşlanmanın çok ötesinde bir şeyden bahsediyoruz ki saf, verici, bencil olmayan, koşulsuz sevgiden, biri ile diğeri arasında akan bir güçten bahsediyoruz (Dilmaç,1996: 36).

Sevginin bir değer olarak görülebilmesi için karşılıksız beslenen bir duygu olarak insanda vücut bulması gerekmektedir. Ana bir değer olan sevginin alt değerleri vardır. Bunları Allah sevgisi, anne–baba sevgisi, çocuk sevgisi, doğa sevgisi, vatan sevgisi, bayrak sevgisi, millet sevgisi, hayvan sevgisi olarak çoğaltabiliriz.

2.1.6.4. Saygı

Saygının sözlük anlamı değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusudur([URL 2](#)). Saygı toplum hayatımızın vazgeçilmez değerlerinden birisidir. Gelecek nesillerin büyüklerine, akranlarına, doğaya, farklı düşüncelere karşı saygılı bireyler olarak yetişmeleri için model olarak biz eğitimcilerin ve anne babaların görevi büyüktür.

2.1.6.5. Bağımsızlık

Bağımsızlığın sözlük anlamı bağımsız olma durumu veya niteliği, istiklaldir ([URL 2](#)). Türk ulusu bağımsızlığı uğruna vatanın her bir karış toprağını asker kanıyla ıslamış, düşmanı

yurttan atana kadar pes etmemiştir. Sömürge olan devletlere de örnek olmuştur. Gelecek nesillerde ulusun bağımsızlığı için canlarını hiç düşünmeden feda eden atalarını unutmaması ve her daim örnek alması için bağımsızlık değeri anlatılmalıdır.

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, sosyal bilgiler ders programında yer alan sorumluluk, vatanseverlik, bağımsızlık, sevgi ve saygı değerleri ile ilgili çalışmalara ve sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi konu alan araştırmalara yer verilmiştir.

2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Öğretici (2011) yüksek lisans tezinde ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinde duyarlılık ve sorumluluk değerlerine ilişkin etkinliklerden hareketle, değerler eğitiminde etkinliklere dayalı uygulamaların etkililiğini görmeyi amaçlamıştır. Öğretici araştırmasını nitel araştırma desenlerinden temellendirilmiş kuram ile yapmıştır. Araştırma sürecinde araştırmacı öğretmen rolüyle araştırma sahasından bulunmuş ve araştırmayı sürdürmüştür. Araştırmanın verileri etkinlik uygulamalarının öncesinde ve sonrasında yapılan görüşmelerden ve çalışma yapılarından elde edilmiştir. Öğretici araştırma sonunda duyarlılık ve sorumluluk değerlerine ilişkin uygulanan sınıf içi etkinliklerin bu değerlere ilişkin farkındalığı arttırdığı savına ulaşmıştır. Bunun yanında araştırma sürecinde elde edilen bulgular mevcut değerler eğitimi uygulamalarının yetersiz olduğunu, ders kitapları ile program yapısının değerler eğitimi için çok da uygun olmadığı savına ulaşmıştır.

Coşkun (2011) yüksek lisans tezinde sorumluluk sahibi olma, doğal çevreye ve tarihsel mirasa duyarlılık, İstiklal Marşı'na ve bayrağa saygı değerleri ile hoşgörü değerlerini esas alarak öğrencilerin bu değerleri algılama düzeyleri hakkında bir durum değerlendirmesi yapmayı amaçlamıştır. Araştırmasında nitel araştırma araçlarından görüşme tekniği aracılığıyla veriler elde etmiş ve verileri betimsel analiz yaklaşımıyla yorumlamıştır. Coşkun'un ulaştığı sonuçlar şöyledir: Öğrenciler doğal çevreye ve tarihsel mirasa duyarlılık değerleri ile vatanseverlik değeri ile ilgili olarak daha güçlü ve tutarlı ifadeler kullanmışlardır. Öğrencilerin bu değerlere ilişkin hassasiyetlerinin diğerlerine oranla daha fazla olduğunu belirlemiştir. Öğrencilerin sorumluluk sahibi olma değerini tam olarak içselleştiremedikleri, bu değer gerektirdiklerini çoğu zaman bildiklerini ancak uygulamaya geçiremedikleri söylenebilir demiştir. Ayrıca hoşgörü değerine ilişkin olarak öğrencilerin yakın çevrelerine karşı müsamahalı davrandıklarını fakat daha az tanıdıkları veya tanımadıkları kişilere ve farklı kültürdeki insanların davranışlarına karşı

hoşgörülerinin az olduğunu, aynı zamanda farklı görüşlere karşı hoşgörüsüz yaklaştıkları düşünüldüğünü dile getirmiştir.

Çengelci (2010), doktora tezinde ilköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin nasıl gerçekleştirildiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmasını yapılandırılmamış gözleme dayalı betimsel durum çalışması biçiminde desenlemiş, ayrıca araştırmasında bütüncül tek durum desenini benimsemiştir. Çengelci'nin araştırması 2008-2009 öğretim yılı bahar döneminde Eskişehir ili Ahmet Olcay İlköğretim Okulu'nda gerçekleştirilmiş araştırmaya 5-A sınıfında öğrenim gören 9'u kız, 13'ü erkek toplam 22 öğrenci ile sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları "Öğretmen Kişisel Bilgi formu", "Öğrenci Kişisel Bilgi Formu", "Yapılandırılmamış Gözlem", "Video Kayıtları", "Yarı Yapılandırılmış Görüşme" ve "Araştırmacı Günlüğü" biçimindedir. Araştırma verileri tümevarımsal analiz yoluyla çözümlenmiş, araştırma soruları doğrultusunda bulgular tanımlanarak araştırmacı tarafından yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi ile ilgili olarak sorumluluk, yardımlaşma ve dayanışmayı öğrendiklerini düşündükleri; saygı, hoşgörü ve yardımseverlik değerlerini günlük yaşamlarına aktarmaya çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Aktaş (2010), yüksek lisans tezinde ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler öğretim programında verilen değerleri edinim düzeylerini belirlemeye yönelik tarama modelinde betimsel bir çalışma yapmıştır. Araştırmasının örneklemini 2009-2010 eğitim öğretim yılında seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilen Erzincan il merkezindeki 11 ilköğretim okulunda beşinci sınıfta bulunan 506 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmasında Keskin (2008) tarafından geliştirilen "Değerler Eğitimi Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmasında elde ettiği bulguları SPSS programıyla analiz etmiştir. Araştırmasının sonucu ise şu şekildedir: Cinsiyet, anne-baba öğrenim durumu ve televizyonda en çok izlenen program türü değişkenlerine göre öğrencilerin değerleri edinim düzeylerinde anlamlı farklılıklar bulmuştur.

Aladağ (2009), doktora tezinde ilköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde uygulanacak olan değer öğretim programının öğrencilerin "sorumluluk" değerini kazanma ve gösterme düzeyine etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma ön test-son test kontrol gruplu deneme modelindedir. Araştırmasında deney ve kontrol gruplarının kendi içinde ve aralarında nicel verilere dayalı karşılaştırılmalarının yanı sıra, katılımcılardan daha derinlemesine veriler elde etmek amacıyla nitel araştırma desenlerini de kullanmıştır. Aladağ araştırmasının çalışma grubunu, 2008-2009 öğretim yılında Ankara ili Yenimahalle

ilçe merkezinde bulunan ve eğitim öğretim hizmetleri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmekte olan bir ilköğretim okulunun 5. sınıfları oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerin uygulama sonrası “sorumluluk” değerine ilişkin, elde edilen puanlar arasında deney grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni açısından sorumluluk değeri ile ilgili anlamlı bir fark bulunmamış, ancak Duyuşsal Düzey Ölçeği son test puanları arasında deney grubunda kız öğrenciler lehine anlamlı fark bulunmuştur. Deney grubunda ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri değişkeni, anne eğitim düzeyi ve ailenin gelir durumu değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Diğer değişkenler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Öğrenciler ile görüşmelerden elde edilen bu sonuçlar, uygulanan programın deney grubu öğrencileri üzerinde olumlu bir etki yarattığını göstermektedir. Aynı zamanda bu sonuç araştırmanın nicel verilerini de desteklemektedir.

Avcı ve diğerleri (2017) sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerini kazandırmalarına yönelik bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmalarını Kastamonu ilinde görev yapan 28 sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirmişlerdir. Çalışmalarında nitel araştırma yöntemini kullanmışlardır. Verilerini sosyal bilgiler öğretmenleri ile yarı yapılandırılmış görüşme yaparak elde etmişlerdir. Çalışmalarında elde ettikleri verileri içerik analizi yoluyla çözümlenmişlerdir. Çalışma sonuçları şu şekildedir: Sosyal bilgiler öğretmenleri vatanseverlik değerini kazandırırken en çok gösteri yöntemini kullandıklarını söylemişler. Vatanseverlik değerini en çok 7. sınıf Ülkemizde Nüfus ünitesinde verdiklerini dile getirmişler. Sosyal bilgiler ve vatanseverlik arasındaki ilişkiyi Sosyal Bilgiler dersinin iyi insan yetiştirme ve Sosyal Bilgiler dersinin tanıtma amacının olması ve bu dersin içeriğinin vatanseverlik değeri ile ilgili olması ile açıklamışlardır. Sosyal bilgiler öğretmenleri vatanseverlik değeri ile ilgili düşüncelerini, vatanını ve milletini sevmek olarak açıklamışlardır. Vatanseverlik değerinin önemini ise bilinçli bireyler yetiştirmek, ülkemizin gelişmesine katkı sağlamak ve toplumsal düzeni ve devamlılığını sağlamak olarak ifade etmişlerdir.

Sezer ve Çoban (2016) çalışmalarında ilköğretim hayat bilgisi programında öz yönetim becerisinin, sosyal bilgiler programında ise sorumluluk değerinin ortaokul öğrencileri tarafından nasıl algılandığını ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmaları kapsamında “Öğrencilerin sorumluluk algıları nedir?” ve “Öğrencilerin sorumluluk algıları sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?” sorularına yanıt aramışlardır. Araştırmalarında tarama modelini kullanmışlardır. Zihin haritası etkinlikleri ile verilerini toplamışlar ve

analizde ise tanımlama, kodlama ve sınıflandırma sürecinden oluşan tümevarım tekniğini kullanmışlardır. Araştırmalarının sonucunda öğrencilerin “Aileye karşı sorumluluk”, “Kişisel sorumluluk(akademik)”, “Kişisel sorumluluk(sağlık)”, “Kişiler arası sorumluluk”, “Çevreye karşı sorumluluk”, “Dini sorumluluk” ve “Kamusal sorumluluk” olmak üzere yedi farklı sorumluluk algılarının olduğunu tespit etmişlerdir.

Baysal ve Saman (2010), çalışmalarında 2005 programına göre dördüncü ve beşinci sınıflarda kazandırılması beklenen duyarlılık/sorumluluk, dayanışma/iş birliği, hoşgörü, çalışkanlık, insana ve çevreye saygı değerlerine öğrencilerin beşinci sınıfın sonunda sahip olma durumlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmalarında nitel araştırma yöntemini kullanmışlar, araştırma sürecinde öğrenciler uzmanlar tarafından hazırlanan ve seçilen değerlere yönelik açık uçlu sorular içeren çalışma yapraklarını doldurmuşlardır. Elde edilen veriler içerik analizi ve betimsel analizleri yapılarak çözümlenmiştir. Araştırmalarının sonucunda öğrencilerin çalışmada kullanılan değerlere çoğunlukla sahip oldukları ve değerleri doğru tanımladıkları savına ulaşılmıştır.

2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Whitney (1986) çalışmasında değerler eğitimi ile ilgili bir durum tespiti yapmıştır. Araştırma Amerika Birleşik Devletleri'nin Tennessee eyaletinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma eyaletteki 207 ortaokuldan rastgele seçilen 75 okulun sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılmıştır. Veriler anket yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre öğretmenler okulların gençlerin sahip oldukları değerleri ve ahlaki davranışlarını etkilemekte olduğunu ve etkilemesi gerektiğini söylemektedir. Ayrıca değerler eğitiminin sadece aileye ve kiliseye ait olmadığını dile getirmişlerdir. Ailelerin beklentisi de okulda değerler eğitimi verilmesi yönündedir. Öğretmenler değer eğitimi konusunda kendilerini de ders kitaplarını da yetersiz görmektedirler. Değer eğitiminde en iyi yöntemin ahlaki muhakeme olduğunu dile getirmişler ve son olarak öğretmenlerin değer eğitimi programına dâhil edilmesini düşündükleri en önemli üç değer dürüstlük, saygı ve sorumluluktur.

Okore (2007) çalışmasında öğretmenlerin Kenya temel eğitim müfredatında yer alan değerler ile ilgili görüşlerinin ne olduğunu belirlemeyi amaçlamıştır. Özellikle programda yer alan değerlerin öğretmenler tarafından nasıl algılandıkları ve bunları nasıl uyarladıkları araştırılmıştır. Araştırmada nitel yöntem kullanılmış ve araştırmanın sonunda bir değere inanmakla onu müfredat çerçevesinde uygulamaya koymak arasında direk bir ilişki saptanamamıştır. Ayrıca okullarda verilen değerler eğitimi ile uygulama ve yorum

arasındaki farkı azaltmanın amaçlandığı, ancak bunu standart hale getirecek bir demokratik sistem olmadığını belirtmiştir.

Wei (2011) çalışmasında değer eğitiminin “iz bırakmayan” ve “rutin” iki özelliğine dayanarak sınıfta değer eğitimi öngörmeyi amaçlamıştır. Bu çalışma iki kategorilidir. Birisi dolaylı diğeri doğrudan değer eğitimi vermeyi amaçlar. Doğrudan değer eğitiminde öğretmen değer deneyimini yaratmak için öğretim sürecinde kullanacağı önceden tasarlanmış etkinlikler yoluyla süreci devam ettirir. Dolaylı değer eğitimi ise “Gizli Müfredat” olarak adlandırılmaktadır. Burada öğretmen değer hedefini dolaylı yollardan sağlar. Değerler eğitimi yerine getirmek için öğretmenlerinde bazı değerlere sahip olması gerekir. Bunlar öğretmenlerin sevgisi, temel bilgeliği, öğretmenlik zekası ve değer liderliğidir.

Pereira (2016) nitel olarak yürüttüğü çalışmasının amacını Bangladeş'teki lise mezunlarının değerler eğitimi ile ilgili bakış açılarını keşfetmek olarak belirlemiştir. Araştırma protokolü yarı yapılandırılmış, açık uçlu ve 12 lise mezunu ile odak grup tartışmasını içermektedir. Katılımcılar bilinçli olarak seçilmiş ve 40-75 dakika süren oturumlarda mülakatlar yapılmıştır. Araştırma sonucunda değer eğitimi ile ilgili 7 temel tema ortaya koyulmuştur. Bunlar;

- İlişkiler yoluyla belli değerleri öğrenme
- Okul kültürü yoluyla değerleri öğrenme
- Okul deneyimlerinin uzun vadeli etkileri
- Müfredat etkinliklerinin faydaları
- Değerler eğitiminin gerekliliği
- Okulun değerler eğitiminin uygulanmasındaki görevleri
- Toplumsal normların çelişkisi ile edindiği değerler

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi hakkında bilgi verilerek araştırma süreci özetlenmeye çalışılmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması ile yapılmıştır. Okullarda verilen değerler eğitimi gözle görülüp elle tutulabilecek bir süreç değildir. Değerlerin aktarımı, öğrencilerin bunu içselleştirip eyleme dökmesi ve eğitimcilerin bu süreci gözlemlemesi ile verilen eğitimin sonuçları görülebilecektir. Bu sebeple kazandırılmak istenen değerlerin öğrencilerde ne düzeyde olduğu, nasıl daha iyi hale getirilebileceğine yönelik çalışmaların geliştirilebilmesi için eylem araştırması modeli tercih edilmiştir. Yapılan araştırmada sorumluluk, bayrak sevgisi, bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı, vatanseverlik ve bağımsızlık değerleri ile ilgili öğrencilerin ön bilgileri görülmüş, yanlışları tespit edilmiş ve bu yanlışları gidermek için belirlenen değerlerle yüklü etkinlikler yapılmıştır.

Nitel araştırmalar gözlem, görüşme ve doküman incelemesi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, olayların doğal ortamda izlendiği bir süreç olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 41). Eylem araştırması ise, herhangi bir kurumda çalışan, alanıyla ilgili uygulamanın içinde yer alan uzman ya da bir araştırmacıyla birlikte o araştırma sürecine ait sorunu veya uygulamada ortaya çıkan sorunları anlamaya ve çözüm yolları aramaya yönelik sistemli veri elde etme ve verileri analiz etme sürecini içeren bir araştırma yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 307) Eylem araştırmasının öncelikli amacı bireylerin günlük yaşantılarında kullanacakları uygulamaya dayalı bilgiler elde etmektir. Bu yöntemin en genel amacı ise toplumsal yaşamın birçok alanında (eğitim, psikoloji, ekonomi) bireyler ve toplumlar düzeyinde daha eşitlikçi ve sürdürülebilir ilişkilerin yaşanmasına katkı sağlamak olduğu söylenebilir (Resaon ve Bradbury, 2006; Bruce, Shosh, Riel, 2002; Akt. Sığı, 2018:205).

Eylem araştırmalarının öğretimde kullanılmasını Dewey ilk olarak 1930'lu yıllarda önermiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 316). Eylem araştırma günlük hayatta karşılaşılan problemlere çözüm bulabilmesi, küçük gruplar üzerinde uygulanabilmesi ve problemi

yaşayan kişinin araştırmacı olabilmesi gibi sebeplerden dolayı birçok öğretmenin kullanabileceği bir yöntemdir (Beyhan, 2013: 66).

Eylem araştırmasının okul ortamındaki kullanım alanlarını daha da somutlaştırmak gerekirse kullanıldıkları alanlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Cohen & Manion, 1996: 194; Akt.Beyhan, 2013: 78-79):

- *Öğretim yöntemleri*: Geleneksel yöntemlerin yerine keşfederek öğrenmeye dayalı yöntemleri getirmek,
- *Öğrenme stratejileri*: Öğrenme ve öğretmede tek-konu stili yerine bütünleştirilmiş yaklaşımı benimsemek,
- *Değerlendirme yöntemleri*: Mevcut değerlendirme yöntemlerini geliştirmek,
- *Tutum ve değerler*: İşe karşı olumlu tutumları desteklemek veya öğrencilerin değer sistemini yaşamın gereklerine göre değiştirmek,
- *Öğretmenlerin hizmet içi gelişimleri*: Öğretim becerilerini geliştirmek, yeni öğretim metotları geliştirmek, analiz güçlerini artırmak, üst düzeyde öz farkındalık yaratmak,
- *Yönetim ve kontrol*: Davranış düzeltme tekniklerinin aşamalı olarak sunumu,
- *Yönetim*: Okul yaşamının yönetsel açıdan etkinliğini artırmak.

Eylem araştırması sayesinde öğretmenler mesleklerinde kendilerine tanıma, kendilerine eleştirel gözle bakabilme, diğer öğretmenlerle iş birliği içinde olma, sorunlara yeni çözümler üretme ayrıca deneyimlerini paylaşarak aynı sorunu yaşayan meslektaşlarına yardımcı olabilme deneyimlerini yaşayabilecekleri söylenebilir (Beyhan, 2013: 84)

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmacı, 2018 yılı Mart ve Nisan aylarında 2 hafta süreyle sınıf içi etkinliklerde uygulayıcı olarak yer almış ve kolay ulaşabileceği bir çalışma ortamına ihtiyaç duymuştur. Bu sebeple araştırmanın çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu yöntem doğrultusunda araştırmanın çalışma grubunu Ankara ili Yenimahalle ilçesinde yer alan özel bir eğitim kurumunda 2017-2018 eğitim yılında öğrenim gören 15 beşinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Çalışma grubunda yer alan 15 öğrencinin 8 tanesi kız, 7 tanesi ise erkek öğrencidir. Öğrenciler kodlanırken her birine numaralar verilmiştir.

3.3. Veri Toplama Yolları ve Araçları

Araştırmanın türü gereği araştırma sürecinde doküman incelemesi ve Bil-İste-Öğren (Know-Want-Learn) değerlendirme formları kullanılmıştır. Aşağıda bu veri toplama araçları açıklanmıştır.

3.3.1. Doküman İncelemesi

Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi veren yazılı metinlerin analizini kapsar. Nitel araştırmalarda araştırmacı doküman analiziyle birlikte ihtiyacı olan verileri gözlem veya mülakat yapmaya ihtiyaç duymadan elde edebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 189-190). Araştırmada elde edilen belgelerin varlığı kadar onlardan yararlanabilmek de önemlidir. Bu sebeple etkinliklerde kullanılan bütün yazılı metinler doküman incelemesine tabi tutulmuştur (Sığı, 2018: 248).

Nitel araştırmalarda mülakat veya gözlemin olanaklı olmadığı zamanlarda veya araştırmanın geçerliliğini arttırmak amacıyla, kullanılan diğer tekniklere ek olarak araştırılan probleme ilişkin yazılı ve görsel materyal ve malzemelerde araştırmaya dâhil edilebilir. Buradan hareketle doküman incelemesi veya analizi tek başına bir araştırma yöntemi olabileceği gibi diğer yöntemlerin kullanıldığı durumlarda araştırmanın geçerliliğini arttırmak içinde kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 189).

Araştırmada uygulanan sekiz etkinlik ve iki kez uygulanan Bil-İste-Öğren formlarının uygulanması sonucunda elde edilen 180'e yakın çalışma yaprağı doküman analizine tabi tutulmuştur (Bkz. Tablo 11).

3.3.2. Bil-İste-Öğren (Know-Want-Learn) Stratejisi Değerlendirme Formları

Ogle (1986) tarafından geliştirilen K-W-L bir öğrenme stratejisi olarak ele alınmış ve adlandırılmıştır. “Ne biliyorum? Ne öğrenmek istiyorum? Ne öğrendim?” aşamalarından oluşur. Bu strateji, öğrencilerin ön bilgilerini/giriş davranışlarını ve öğrencilerin yeni bir konu hakkındaki görüşlerini somut olarak görmemize de imkân tanır (Hill, Rubtic & Norwick, 1998; Akt. Tok, 2008: 245)

Bil-İste-Öğren yurtdışı literatürde K-W-L (Know-Want-Learn) tekniği olarak geçmekte ve sıklıkla kullanılmakla fakat yurtiçi literatürde sınırlı bir kullanımı olduğu görülmektedir. KWL'yi Bil-İste-Öğren adlı öğretim stratejisi olarak yurtiçi literatüre Yavuz (2005) kazandırmıştır. Yavuz (2005) Bil-İste-Öğreni yeni bir ünite veya konu öncesinde ön

bilgileri aktif hale getirmek ve işlenen konu ile ilgili kazanımları değerlendirmek amaçlı bir aktif öğrenme yöntemi olarak ifade etmiştir (Akt. Berber, 2016: 14).

3.4. Verilerin Toplanması

Veri toplama süreci konu belirleme, literatür tarama, etkinlik hazırlama, etkinlikleri ve Bil-İste-Öğren değerlendirme formlarının ‘Ne Biliyordum’ bölümünün uygulanması, hazırlanan etkinliklerin uygulanması, Bil-İste-Öğren değerlendirme formlarının ‘Ne Öğrendim’ kısmının uygulanması, verileri analiz etme ve yorumlama aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamalar aşağıdaki tabloda işlem zaman çizelgesi şeklinde ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 4

Veri Toplama Süreci Zaman Çizelgesi

VERİ TOPLAMA SÜRECİ İŞLEM ZAMAN ÇİZELGESİ																													
AYLAR	KASIM			ARALIK				OCAK					ŞUBAT				MART			NİSAN				MAYIS					
HAFTALAR VE İŞLEMLER	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	5	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
Konu belirleme	■																												
Literatür tarama		■	■																										
Veri toplama araçlarının geliştirilmesi				■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■													
Çalışma yapılacak okuldaki izin alınması														■															
Çalışma grubuyla, ders öğretmeni ve okul yönetimi ile tanışma																	■												
BİÖ değerlendirme formlarının ‘Ne Biliyordum?’ bölümünün uygulanması																					■								
"Hakkımları Öğreniyorum" konusunun etkinliklerinin uygulanması																						■							
BİÖ değerlendirme formlarının ‘Ne Öğrendim?’ bölümünün uygulanması																													
İlk etkinlik bağlamında nitel analizlerin yapılması																						■	■	■	■				
İlk BİÖ formları bağlamında nitel analizlerin yapılması																													
BİÖ değerlendirme formlarının ‘Ne Biliyordum?’ bölümünün uygulanması																													
"Egemenlik ve bağımsızlık Sembollerimiz" konusunun etkinliklerinin uygulanması																													
BİÖ etkinlik formlarının ‘Ne Öğrendim?’ bölümünün uygulanması																													
İkinci etkinlik bağlamında nitel analizlerin yapılması																													
İkinci BİÖ formları bağlamında nitel analizlerin yapılması																													

3.4.1. Konunun Belirlenmesi

Araştırma yapılacak konu danışman öğretim üyesi ve araştırmacı tarafından 2017 yılında Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın değişmesi göz önünde bulundurularak yeni programda yer alan beşinci sınıf konu ve kazanımları göz önüne alınarak 13 Kasım 2017'de belirlenmiştir.

3.4.2. Literatür Tarama

Araştırma konusuna karar verildikten sonra literatür taraması yapılmış ve çalışmanın yaşlarının küçük olması sebebi ile ilköğretim ikinci kademede yer alan beşinci sınıflarla yapılmasına karar verilmiştir. 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan beşinci sınıf üniteleri, kazanımları ve verilmesi gereken değerler incelenmiş konuya 13 Kasım 2017 tarihinde karar verildiği için ikinci dönem işlenecek ünitelere bakılmış ve “*sorumluluk, vatanseverlik, bayrak sevgisi, bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı ve bağımsızlık*” değerlerine ilişkin etkinliklerin hazırlanmasına ve uygulanmasına karar verilmiştir.

3.4.3. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

Konu ile ilgili yayınlar taranmış ve ön bilgiye ulaşılmıştır. Araştırmada yer alan *sorumluluk, vatanseverlik, bayrak sevgisi, bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı ve bağımsızlık* değerlerine ilişkin etkinlik örnekleri gözden geçirilmiş ve çalışmada kullanılacak etkinlikler hazırlanmıştır.

3.4.4. Çalışma Yapılacak Okuldan İzin Alınması

Araştırmacı uygulamasını daha önce çalıştığı kurumun farklı bir kampüsünde yapmayı planlanmıştır. 20 Şubat 2018 tarihinde uygulama yapılacak okulun kurucusu ile görüşülmüş ve gerekli izinler alınmıştır.

3.4.5. Çalışma Grubuyla ve Ders Öğretmeniyle Tanışılması

5 Mart 2018 tarihinde uygulama yapılacak okulun müdürü, sosyal bilgiler öğretmeni ve öğrencileri ile tanışma gerçekleştirilmiş ve yapılacak çalışma hakkında bilgilendirilmişlerdir. Süreçte okul yönetiminin ve öğretmenlerinin destek olmaları sağlanmıştır.

3.4.6. Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formlarının ve Etkinliklerin Uygulanması

Uygulama altı ders saatini içeren iki kazanım ve sekiz etkinliği kapsamaktadır. Uygulanan etkinlikler araştırmacı ve danışman öğretim üyesi tarafından geliştirilmiştir. Etkinliklerin öncesinde Bil-İste-Öğren değerlendirme formlarının ‘Ne Biliyordum?’ bölümü uygulanmış sonrasında hazırlanan etkinlikler ve en sonunda Bil-İste-Öğren değerlendirme formlarının ‘Ne Öğrendim?’ bölümü uygulanarak araştırmaya son verilmiştir.

İlk uygulama 19 Mart 2018 tarihinde iki saat yapılan sosyal bilgiler dersiyle başlanmış ve 20 Mart 2018 tarihinde yapılan bir saatlik dersle son verilmiştir. Planlanan tüm etkinlikler yapılmıştır.

İkinci uygulama ise 24 Nisan 2018 tarihinde iki ders saati ve 27 Nisan 2018 de bir ders saati olmak üzere yapılmış ve hazırlanan etkinliklerin tümü yapılmıştır. Uygulama yaparken değer öğretimi yaklaşımlarından telkin yöntemi, değer açıklama yöntemi ve değer analizi yöntemleri kullanılmıştır. Uygulama süresi boyunca yapılan etkinlikler aşağıda verilmiştir.

Tablo 5

Kazanım, Etkinlik ve Tarih Tablosu

No	Konu	Kazanım	Tarih-Saat	Etkinlikler
1.	Haklarımı Kullanıyorum	5.5.5. Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.	19.03.2018 2 ders saati	BIÖ Formu Can'ın Karne Hediyesi Dilekçe Yazma
2.	Haklarımı Kullanıyorum	5.5.5. Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.	20.03.2018 1 ders saati	Bilinçli Tüketici İstasyonu Etkinliği BIÖ Formu
3.	Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz	5.6.4 Bayrak ve İstiklal Marşı gibi milli egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.	24.04.2018 2 ders saati	BIÖ Formu Kompozisyon İstiklal Marşı'nın Yazılış Hikayesi Bayrak Şiiri
4.	Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz	5.6.4 Bayrak ve İstiklal Marşı gibi milli egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.	27.04.2018 1 ders saati	Türkiye Şehitlerini Anıyor Program Videosu Kompozisyon Yazımı BIÖ Formu

ETKİNLİKLERİ UYGULAMA

Tablo 5’te görüldüğü üzere altı ders saatini kapsayan sekiz etkinlik belirtilen tarihlerde uygulanmıştır. Süreç içerisinde verilerin toplandığı etkinlikler aşağıda kısaca özetlenmiştir.

1. ve 2. Aşama: İlk olarak öğrencilere Bil-İste-Öğren etkinlik formları dağıtılmış ‘Ne Biliyordum’ bölümünü doldurmaları istenmiş ardından bu formlar toplanmış ve “*Haklarımı kullanıyorum*” konusunda yer alan “*Can’ın Karne Hediyesi*” adlı iki etkinlikte örnek olay metnini okumaları ve sorulara cevap vermeleri istenmiştir. “*Dilekçe*” etkinliğinde ise örnek bir dilekçe formatı oluşturulmuş ve öğrencilerin karşılaştıkları bir sorunu tüketici hakem heyetine bildirmeleri istenmiştir. “*Bilinçli tüketici istasyonu*” etkinliğinde ise hikâye, şiir ve slogan istasyonları oluşturulmuş öğrencilerin her istasyonda belirli bir süre geçirmesi sağlanmış ve bilinçli tüketici kavramı ile ilgili şiir, hikâye ve sloganlar yazmaları istenmiştir. Son olarak Bil-İste-Öğren formları tekrardan dağıtılmış ve öğrencilerden ‘Ne Öğrendim?’ bölümünü doldurmaları istenmiştir.
3. ve 4. Aşama: İlk olarak öğrencilere Bil-İste-Öğren etkinlik formları dağıtılmış ‘Ne Biliyordum’ bölümünü doldurmaları istenmiş ardından bu formlar toplanmış ve “*Egemenlik ve Bağımsızlık Sembolleri*” konusunda yer alan “*kompozisyon etkinliği*” iki kez uygulanmıştır. İlk olarak konuya başlamadan öğrencilerin duygu ve düşünceleri öğrenilmiştir. Ardından “*İstiklal Marşı’nın Yazılış Hikayesi*” adlı etkinlikte öğrencilerden hikayeyi okumaları ve sorulan sorulara cevap vermeleri istenmiştir. “*Bayrak Şiiri*” etkinliğinde de şiiri okumaları ve sorulan soruları cevaplamaları istenmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri’nin hazırladığı “*Türkiye Şehitlerini Anıyor Programı Videosu*” öğrencilere izletilmiştir. Yapılan etkinliklerin sonunda öğrencilerin duygu ve düşüncelerini öğrenmek için ikinci kez kompozisyon yazdırılmıştır. Son olarak Bil-İste-Öğren formları tekrardan dağıtılmış ve öğrencilerden ‘Ne Öğrendim?’ bölümünü doldurmaları istenmiştir.

3.4.7. Verilerin Geçerlik ve Güvenirliği

Lincoln ve Guba (1985) nitel araştırmaların kalitesini arttırmak için bazı stratejilerin kullanılabileceğini belirtmiş ve bunları açıklarken “inandırıcılık (iç geçerlik)”, “aktarılabirlik (dış geçerlik)”, “tutarlılık (iç güvenirlilik)” ve “teyit edilebilirlik (dış güvenirlilik)” kavramlarını kullanmıştır (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2018: 276-277). Bu araştırmanın geçerlik ve güvenirlilik çalışmaları bu kavramlar çerçevesinde değerlendirilmiştir.

İnandırıcılık (iç geçerlik): Bir araştırmanın bilimsel alanyazına sağladığı katkı yanında araştırmanın bilimsel olarak kabul edilmesi için araştırma sürecinin ve sonuçlarının açık, birbirleriyle tutarlı ve başka araştırmacılar tarafından teyit edilebilir olması gerekir. İnandırıcılığın nitel araştırmalarda artırılması için bazı stratejilere ihtiyaç vardır. Bu stratejiler uzun süreli etkileşim, derinlik odaklı veri toplama, çeşitleme, uzman incelemesi ve katılımcı teyidi şeklinde belirtilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018:277) Araştırma sonrası elde edilen bulguların yorumlanması sırasında yapılan açıklamalar ve kodlamalar değerler eğitimi alanında uzman bir kişi ve tez danışmanı tarafından okunmuş, yorumlanmış ve geri dönütler verilerek çalışmanın inandırıcılığı uzman görüşleriyle artırılmak istenmiştir.

Aktarılabirlik (dış geçerlik): Yapılan araştırma sonuçlarının benzer ortamlara ve durumlara göre genellenebilir olması durumudur (Yıldırım ve Şimşek, 2018:271). Erlandson ve diğerleri (1993) araştırma sonuçlarının dış geçerliliğini arttırmak için iki yöntem önermişlerdir. Bunlar: ayrıntılı betimleme ve amaçlı örneklemedir (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2018: 272).

Bu doğrultuda araştırmanın süreci ve bu süreçte yapılan etkinlikler ayrıntılı bir şekilde açıklanmış ayrıca çalışma içerisinde etkinliklerin formları paylaşılmıştır. (Bkz. Ek-1 ve 2) Katılımcılar ise amaçlı örnekleme yoluyla belirlenmiştir.

Tutarlık (iç güvenilirlik): Nitel araştırmaların doğasında olay ve olgular değişkenlik gösterir. Bu amaçla iç güvenilirlik değişkenliği yapılan araştırmaya tutarlı bir şekilde araştırma bulgularına yansıtmayı içerir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 283). Bu kapsamda araştırmanın amacı açıkça belirtilmiş ve araştırma sonuçlarının verilerle uyumlu olduğu görülmüştür. Araştırma süresi boyunca tez danışmanı ile kodlamalar sürekli kontrol edilmiştir.

*Teyit edilebilirlik (dış güvenilirlik):*Bu konuda araştırmacının alabileceği en önemli önlem, yürüttüğü çalışmanın aşamalarını ayrıntılı bir şekilde belirtmesi, ayrıca kendi konumu ve verilere yaklaşımı konusunda da ayrıntılı bilgi vermesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 275). Bu doğrultuda çalışmada elde edilen bulguların ham verileri dikkatli bir şekilde dosyalanıp muhafaza edilmiştir. Ham verilerden elde edilen kodlamalar da dosyalanıp saklanmıştır. Ayrıca araştırmacı izlediği yöntem ve süreçleri ayrıntılı bir şekilde yöntem bölümünde anlatmıştır.

3.4.8. Etkinliklerin Analizinin Yapılması

Çalışma kapsamında hazırlanan 8 etkinlikten elde edilen öğrencilere ait 150'ye yakın etkinlik formu/çalışma yaprağı analiz edilmiştir. Etkinliklerden elde edilen veriler kazanıma ait değer ve beceriler açısından da değerlendirilmiştir. Etkinlikler nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analizine tabi tutulmuştur. Yapılan analizler bir alan uzmanı tarafından incelenmiş ve geri dönütler verilmiştir.

İçerik analizinde temel amaç elde edilen verileri açıklamada yardımcı kavram ve ilişkilere ulaşmaktır. Temelde yapılan işlem ise benzer verileri kavramlar ve temalar çerçevesinde gruplayarak okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyip yorumlayarak okuyucuya sunmaktır. Bu kapsamda yapılan aşamalar şunlardır: (1) Verilerin kodlanması, (2) temaların bulunması, (3) kodların ve temaların düzenlenmesi, (4) bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 242-243).

Çalışmada ilk olarak elde edilen veriler işlenmiştir. Her bir öğrenciye numara verilerek ders planı içerisinde yer alan etkinlik formlarındaki öğrenci söylemleri bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Ardından elde edilen verilerden araştırmacı tarafından kodlar oluşturulmuştur. Örneğin Ö.9'un "*Savaşta arkadaşı yere düşmüştü. Çocuk dayanamayıp arkadaşını sargı yerine götürmüştü hâlbuki kendisi de göğsünden vurulmuştu.*" şeklindeki söylemi "*yardımseverlik*" olarak kodlanmıştır. Yine Ö.1'in "*Vatan demek uğruna savaştığın toprak demektir. Vatan sevgisi ise vatanını vermemek için savaşanlar demektir.*" şeklindeki söylemi "*vatanseverlik*" olarak kodlanmıştır.

3.4.9. Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formlarının Analizinin Yapılması

Etkinlikler öncesinde ve sonrasında öğrencilere doldurtulan toplam 30 Bil-İste-Öğren değerlendirme formunun analizi ise betimsel analiz yöntemi ile yapılmıştır.

Nitel araştırmalarda bir diğer analiz yöntemi olan betimsel analizde toplanan veriler önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analizin amacı düzenlenmiş ve yorumlanmış bulgularla okuyucunun karşısına çıkmaktır. Bu sebeple elde edilen veriler düzenli bir şekilde betimlenir, sonrasında yorumlanarak birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 239-240).

Etkinlikler öncesinde konu ile ilgili olan kavramlar bil-iste-öğren değerlendirme formlarına yazılmış ve öğrencilerden etkinlik öncesinde dağıtılan formda 'Ne Biliyordum?' kısmına verilen kavramla ilgili neler bildiklerini yazmaları istenmiştir. Ardından etkinlikler bittikten sonra tekrar dağıtılan formların 'Ne Öğrendim?' kısmına kavramla ilgili

öğrendiklerini yazmaları istenmiş, böylece belirtilen kavramlarla ilgili yanlışlığı yaşayan ya da eksik bilgiye sahip olan öğrencilerin yanlışlarının giderilip giderilmediğine bakılmıştır.

Örneğin ‘Haklarımı Kullanıyorum’ etkinliği için hazırlanan Bil-İste-Öğren değerlendirme formunda Ö.1 Hak kavramı için ‘Ne Biliyordum?’ kısmına “*Bana göre hak insan istekleri*” cevabını verirken yapılan etkinlikler sonrasında ‘Ne Öğrendim?’ kısmına Ö.1 “*Kanunlarca insanlara verilen şey.*” cevabını vererek kavramla ilgili yanlış bilgisinin düzeldiği görülmüştür. Yine ‘Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz’ etkinliği için hazırlanan Bil-İste-Öğren değerlendirme formunda Ö.7 egemenlik kavramı için ‘Ne Biliyordum?’ kısmına cevap vermezken etkinlikler sonrasında ‘Ne Öğrendim?’ kısmına hâkimiyet kurmak cevabını vererek yapılan etkinliklerle öğrencide egemenlik kavramının geliştiği söylenebilir.

3.4.10. Araştırmacının Kendine Yönelik Eleştirileri

Araştırmacının verilerin analizi sürecinde kendine yönelik eleştirisi olmuştur. Bu eleştiri ‘*Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz*’ konusunda uygulanan etkinliklerden birisi olan Türkiye Şehitlerini Anıyor program videosunun ikinci kompozisyon etkinliğinden hemen önce izletilmesi olmuştur. Çünkü video gibi hem görsel hem işitsel uyarıların bireyleri daha çok etkilediği bilinmektedir. Bu sebeple video izletildikten hemen sonra öğrencilerin kompozisyon yazmaları, izlediklerinin etkisinde kalmalarına, metinlerinin o yönde oluşmasına ve verilerinden daha çok video ile ilgili olmasına neden olmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Yapılan Etkinliklere Dair Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin alışveriş sırasında ya da sonrasında sorumluluklarını yerine getirip getirmediğine, alışveriş sonrası karşılaştıkları olumsuz durumlar karşısında haklarını arama ve kullanma becerisine sahip olup olmadıklarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen “*Bilinçli tüketici olarak haklarını kullanır.*” (MEB, 2017) kazanımına ait etkinlik bulgularına yer verilmiştir.

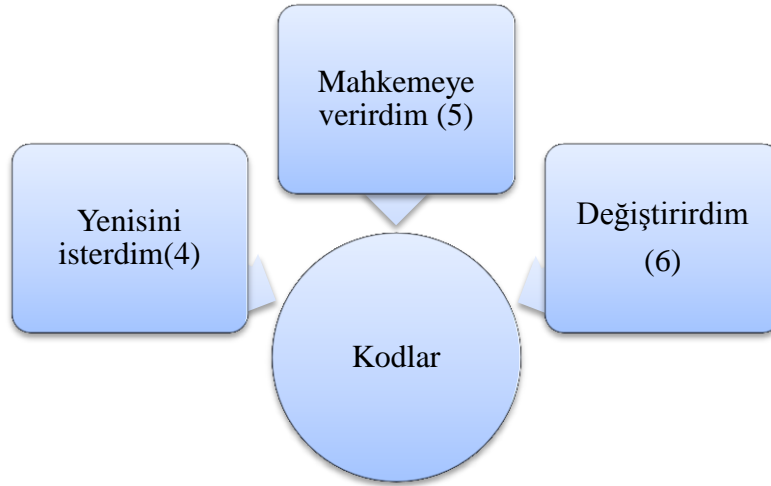
4.1.1. “Haklarımı Kullanıyorum” Ana Etkinliğine Dair Bulgular

Bu başlık altındaki etkinlikler 5. sınıf Dersi Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanı kazanımlarından olan ‘*SB.5.5.5 Bilinçli tüketici olarak haklarını kullanır.*’ (MEB, 2017) kazanımı kapsamında hazırlanmıştır. Bu kazanım kapsamında öğrencilere araştırma yaşam becerisi ile sorumluluk değerinin kazandırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda “*Can’ın Karne Hediyesi*” adlı örnek olay iki farklı metin halinde öğrencilere sunulmuştur. Birinci metinde olay yarıda bırakılmış ve “*Can’ın yerinde siz olsanız ne yapardınız*” sorusu sorularak öğrencilerin tüketici olarak haklarını bilip bilmedikleri, biliyorlarsa neler yapabileceklerini tespit etmek amaçlanmıştır. İkinci metinde örnek olay metni tamamlanmış ve öğrencilere “*Can ve dedesi fişi almasalardı ne olurdu?*” ve “*Fiş aldıkları halde mağaza müdürü malın iadesini almak istemeseydi Can ve dedesi ne yapardı?*” soruları sorularak tüketici olarak sorumluluklarının farkında olup olmadıklarını ve haklarını kullanıp kullanmadıklarını tespit etmek amaçlanmıştır. Sonrasında boş bir dilekçe taslağı verilerek tüketici olarak haklarını ararlarken başvuracakları yolu deneyimlemeleri sağlanmıştır. En sonunda da istasyon tekniği kullanılarak bilinçli tüketici konusu üzerinde durulmuştur.

4.1.1.1. I. Alt Etkinlik: Can’ın Karne Hediyesi (Örnek Olay-1)

Bu etkinliğin amacı “*Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.*” (MEB, 2017) kazanımının öğrencilere kazandırmayı hedeflediği sorumluluk değerini göstermesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca çocukların birer tüketici olarak hangi haklara sahip olduklarını öğrenmeleri amaçlanmıştır. Örnek olay dedesinin Can’a karne hediyesi olarak bilgisayar alması ve eve geldiklerinde bilgisayarın bozuk çıkması üzerine mağazaya geri giderek

ürünün bozuk olduğunu mağaza yetkililerine iletmesi sürecini ve sonrasında yaşananları anlatmaktadır (bkz. 1.ekin 1.eki Örnek Olay Metni). “Can’ın Karne Hediyesi” isimli birinci örnek olay metninde “Can’ın yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?” sorusu öğrencilere sorulmuş ve aşağıda bu soruya yönelik öğrencilerin verdikleri cevaplar kodlanmıştır.

Şekil 1. Öğrencilerin haklarını bilme durum kodları

Şekil 1’e göre örnek olay sonrası sorulan soruya öğrencilerin yenisini isteyecekleri (4), mahkemeye verecekleri (5), değişim yapacakları (6) tespit edilmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar şöyledir:

Yenisini isterdim

Ö.2 “Fişini atmasaydım fişini gösterirdim ve tüketici hakları diye bir şey olduğu için bilgisayarın yenisini isterdim.”

Ö.10 “Mağaza görevlisi fişi isteyince Can mağazaya fişi verdi. Sonra bozuk bilgisayarı yeni bilgisayarla değiştirmişler.”

Ö.14 “Bilgisayarı götürür, yenisini isterim.”

Ö.15 “Çalışanlara bilgisayarın fişini verip yenisini alırdım.”

Mahkemeye Verirdim

Ö.1 “Mağaza yetkilileri kabul etmediler. Can ve dedesi mahkemeye verirler mağazayı. Mağazada bilgisayarı değiştirirler.”

Ö.3 “Yetkililer kullanıcı hatası olduğunu söylediler. Can ve dedesi tüketici mahkemesine başvurdu, mahkemeyi kazandılar, bilgisayarı değiştirdiler.”

Ö.6 “Eğer fişi verdiğim halde almıyorlarsa orayı şikâyet ederek dava açardım. Bu şekilde hakkımı korumuş olurum.”

Ö.12 “Çok üzülürüm. Tüketici hakem heyetine başvururum. Kabul etmezlerse mahkemeye başvururum.”

Ö.13 “Can fişi verdi. Satıcı reddetti. Dedesi gitti ve tüketici mahkemesine başvurdu. Mahkeme sonucu bilgisayarın yenisi ile değiştirecekti. Yeni bilgisayar sağlandı ve can çok mutluydu.”

Ö.4 “Bilgisayarı değiştirmek istediklerini söyledi ve fişi verip bilgisayarını değiştirip eve gitmişler.”

Ö.5 “Satış görevlisi ürünü kabul etmedi. Hatta fişi gösterdiler. Bu durumdan dolayı Can ve dedesi Alo 175’i aradılar, olanı söylediler ve bilgisayarını değiştirdiler.”

Ö.7 “Fişi verip, bilgisayarını değiştirmelerini isterdim.”

Ö.8 “Hemen gidip fişi ile değiştirdim.”

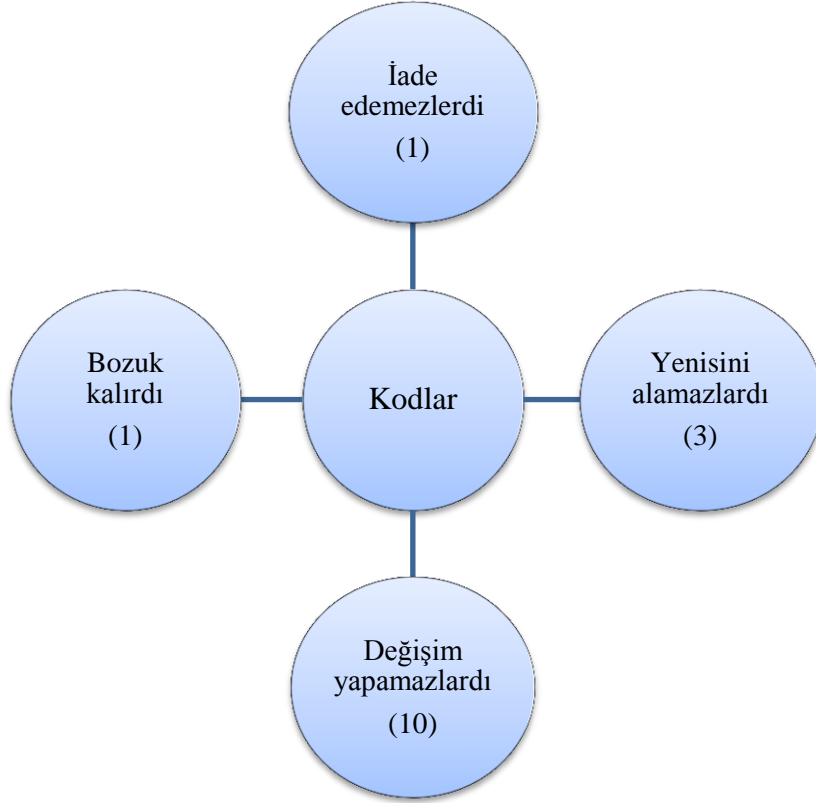
Ö.9 “İlk başta sinirlenirdim sonra dedeme söyleyip mağazaya gidip değiştirdim.”

Ö.11 “Görevli tamam fişi göreyim dedi. Can’ın dedesi fişi uzattı ve değiştirdiler.”

Öğrencilerin verdikleri cevaplardan yola çıkılarak yapılan kodlamalara göre tüketici olarak haklarını bildiklerini ve hakları olanı çözüm olarak istediklerinde nasıl davranmaları gerektiğini, nerelere müracaat edecekleri konusunda bilgili oldukları görülmektedir.

4.1.1.2. II. Alt Etkinlik: Can’ın Karne Hediyesi (Örnek Olay-2)

Bu etkinliğin amacı kazanımda istenen araştırma becerisinin kazandırılmasının yanında öğrencinin sorumluluk değerini sergilemesine katkı sağlamaktır. Ayrıca çocukların birer tüketici olarak sorumluluklarını yerine getirip getirmediğini ve haklarını kullanıp kullanmadıklarını öğrenmeyi amaçlamaktadır. Örnek olay dedesinin karne hediyesi olarak bilgisayar alması ve bilgisayarın eve geldiklerinde bozuk çıkmasını, ardından mağazaya gidip fişleri ile değişim yapabildiklerini anlatmaktadır (Bkz. 1.ekin 2. eki Örnek Olay Metni). “Can’ın Karne Hediyesi” isimli ikinci örnek olay metninde sorulan birinci soruya dair bulgular verilmiştir. “Can ve dedesi fiş almamış olsalardı ne olurdu?” sorusu öğrencilere sorulmuş ve aşağıda bu soruya yönelik öğrencilerin verdikleri cevaplar kodlanmıştır.

Şekil 2. Öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirmediğinde sonuçlarını bilme kodları

Şekil 2'ye göre örnek olay sonrası sorulan birinci soruya öğrenciler bozuk kalırdı (1), iade edemezlerdi (1), yenisini alamazlardı (3), değişim yapamazlardı (10) cevapları tespit edilmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar şöyledir:

Bozuk kalırdı

Ö.11 *“Bilgisayarı bozuk kalırdı.”*

İade edemezlerdi

Ö.6 *“İade edemezlerdi ve para da boşuna giderdi.”*

Yenisini alamazlardı

Ö.4 *“Bilgisayarın yenisini alamazlardı ve paraları boşa giderdi.”*

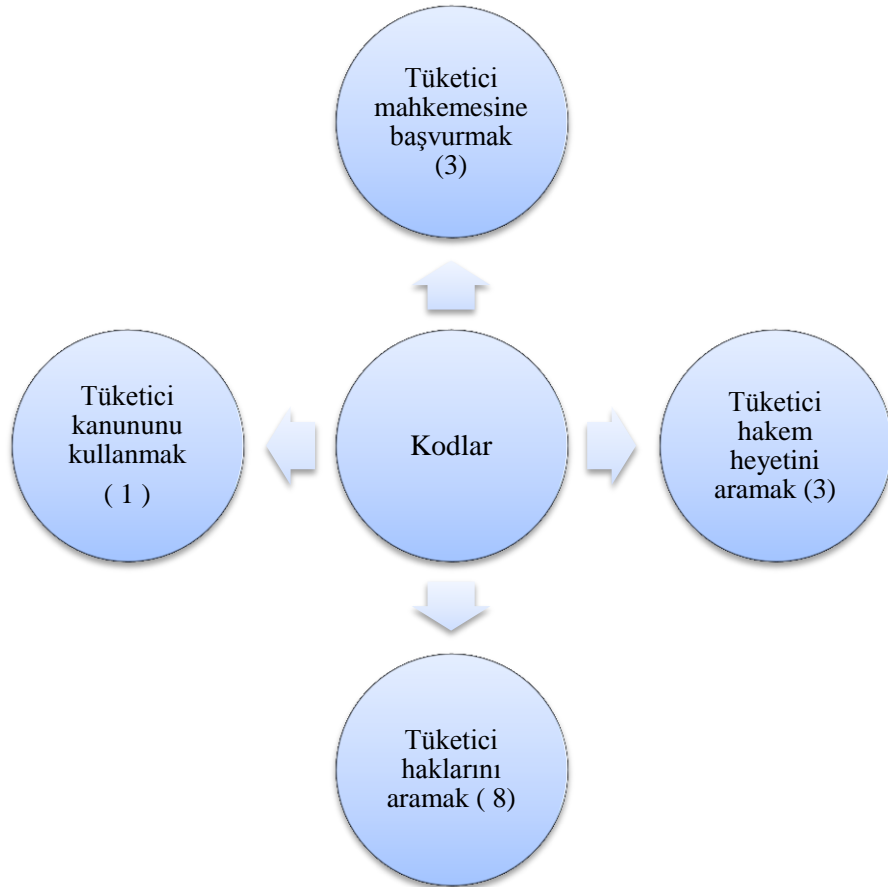
Ö.14 *“Bilgisayarın yenisini alamazlardı.”*

Ö.15 *“Bilgisayarın yenisini alamazdı.”*

- Ö.1 “Bilgisayarı değiştiremezlerdi.”
Ö.2 “Bilgisayarı değiştirmeleri biraz güç olurdu.”
Ö.3 “Ürünü değiştiremezlerdi.”
Ö.5 “Yetkili bu ürünün oradan alındığından emin olamazdı ve değiştirmezdi.”
Ö.7 “Bilgisayarı buradan aldığı kanıtlanamazdı ve bilgisayar değişimi olmazdı.”
Ö.8 “Değiştiremezdi.”
Ö.9 “Bilgisayarı değiştirmemiş olurlardı.”
Ö.10 “Bilgisayarı değiştiremezlerdi.”
Ö.12 “Bilgisayarı değiştiremezlerdi.”
Ö.13 “Değişim olmazdı ve zarara girerlerdi.”

Öğrencilerin tüketici olarak alışveriş sonrası fiş veya fatura almaları sorumluluğunu yerine getirmedikleri zaman karşılaşılabilecekleri sorunları bildikleri söylenebilir.

“Can’ın Karne Hediyesi” isimli ikinci örnek olay metninde “Fiş aldıkları halde mağaza müdürü malın iadesini almak istemeseydi Can ve dedesi ne yapardı?” sorusu öğrencilere sorulmuş ve aşağıda bu soruya yönelik öğrencilerin verdikleri cevaplar kodlanmıştır.

Şekil 3. Öğrencilerin tüketici olarak haklarını kullanma durumu kodları

Şekil 3'e göre örnek olay sonrası sorulan ikinci soruya öğrenciler tüketici kanununu kullanmak (1), tüketici mahkemesine başvurmak (3), tüketici hakem heyetini aramak (3), tüketici haklarını aramak (8) cevapları tespit edilmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar şöyledir:

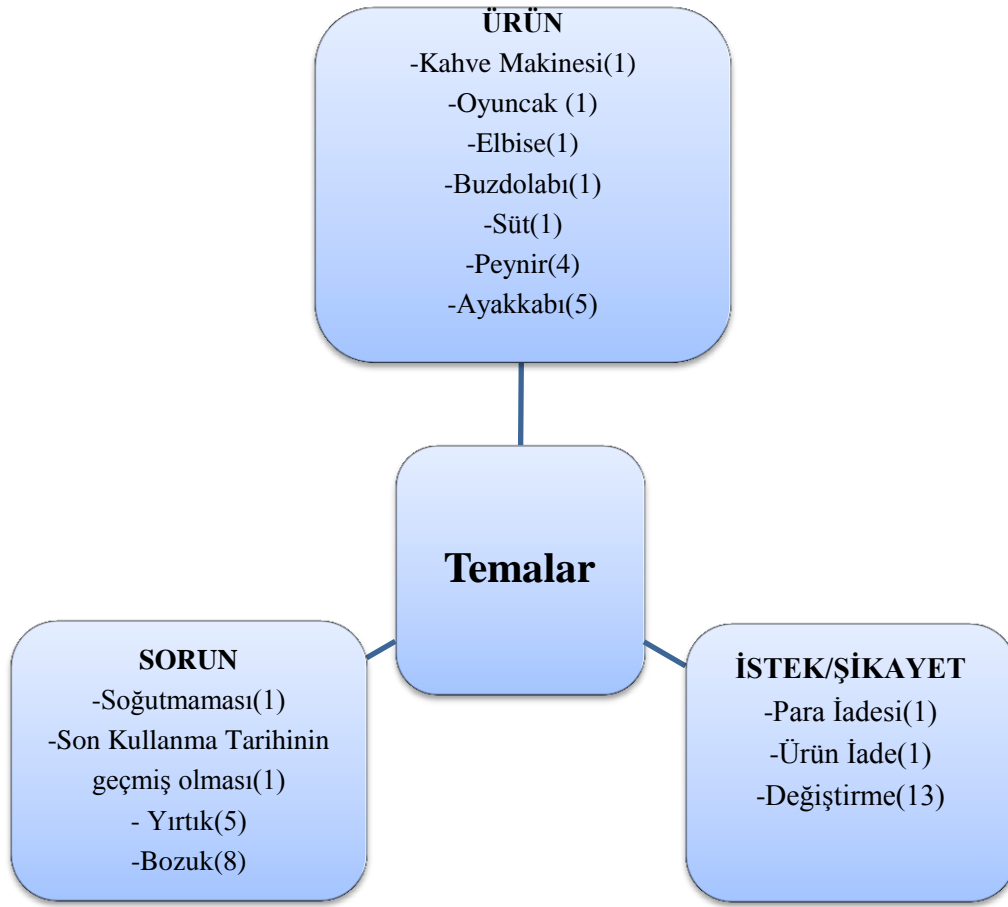
Tüketici kanununu kullanmak	Ö.9 “Tüketici kanunlarını kullanırdı.”
Tüketici mahkemesine başvurmak	Ö.3 “Tüketici mahkemesine başvururlardı.” Ö.12 “Mahkemeye başvururum.” Ö.13 “Tüketici mahkemesine başvurur.”
Tüketici hakem heyetini aramak	Ö.5 “Tüketici hakem heyetini ararlar ve mağazayı şikâyet ederlerdi. Can’da bilgisayarını hatasız bir biçimde alırdı.” Ö.10 “Kaymakamlığın Tüketici Hakları Hakem Heyeti’ne başvururlardı.” Ö.11 “THH’ye başvurup konuşurlardı.”
Tüketici haklarını aramak	Ö.1 “Tüketici haklarına başvurabilirlerdi.” Ö.2 “Tüketici haklarına başvururlardı.” Ö.4 “Tüketici haklarına başvurup değiştirmesini isterlerdi.” Ö.6 “Belki dava açarlar ya da tüketici haklarına şikâyet ederler.” Ö.7 “Tüketici haklarını arardı ve değişimini isterdi.” Ö.8 “Tüketici haklarını arardım.” Ö.14 “Tüketici haklarını arardılar.” Ö.15 “Tüketici haklarını arardılar.”

Öğrencilerin tüketici olarak sorumlulukları olan alışveriş sonrası fişi almalarına rağmen karşılaşılabilecekleri haklarının ihlal edilmesi durumunda haklarını korumak ve kullanmak için hangi birimlere başvuracaklarını bildikleri söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin cevaplarına bakıldığında ön öğrenmelerinin ne kadar etkili olduğu görülebilir. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi Üretim, Dağıtım, Tüketim öğrenme alanı içerisinde yer alan Üretimden Tüketime adlı ünite kapsamında “Tüketici olarak hakları ihlal edildiğinde yasal yollardan haklarını arar.” (MEB, 2016) kazanımındaki ön öğrenmelerinin olumlu etkileri

bir yıl sonraki öğrenme alanında da olumlu etkiler yaratmıştır. Bu durum Sosyal Bilgiler Öğretim Programının etkililiğini de göstermektedir.

4.1.1.3. III. Alt Etkinlik: Dilekçe Örneği Etkinliği

Bu etkinliğin amacı kazanımın belirlediği araştırma becerisinin yanında öğrencilerin sorumluluk değerini sergilemesine katkı sağlamaktır. Ayrıca öğrencilere hak ihlalleri durumunda resmi makamlara nasıl başvurulması gerektiği de öğretmek istenmiştir. Bu amaçla Yenimahalle Kaymakamlığı Tüketici Hakem Heyeti Temsilciliğine bir dilekçe metni tasarlanmıştır (Bkz. 1.ekin 3.eki Dilekçe Örneği). Dilekçelerde çocukların merkeze aldığı konular aşağıda kodlanarak verilmiştir.

Şekil 4. Öğrencilerin dilekçelerinden elde edilen temalar

Öğrencilerin yazdıkları dilekçeler incelendiğinde satın alınabilecek ürünleri vurguladıkları görülmüştür. Ayrıca ürünlerle ilgili oluşabilecek muhtemel sorunları istek ya da şikâyet olarak dile getirebildikleri ve karşılaştıkları sorunlar karşısında neler yapılabileceklerini; değiştirme, para iadesi, ürün iadesi gibi bilgilere sahip oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin yazdıkları metinler şöyledir:

Ö.1 “Flo adlı mağazadan 18.03.2018 tarihinde aldığım “Artbella” marka babet ayakkabı yırtık olduğu için özürdür. Firma yenisinin verilmesini kabul etmemiştir. Yeni bir ürün verilmesini arz ederim.” (Ayakkabı, yırtık, değişim)

Ö.2 “Flo’dan aldığım 12.02.2018 tarihinde ayakkabım kayık çıktı. Değiştirmelerini istedim fakat değiştirmediler. Gereğini arz ederim.” (Ayakkabı, bozuk, değişim)

Ö.3 “Atlantis Teknosa’dan aldığım Arzum marka kahve makinası bozuk çıkmıştır. Firma şikayetimi kabul etmemiştir. Para iadesi arz ederim. Bilginize.” (Kahve makinası, bozuk, para iadesi)

Ö.4 “20.03.2018 tarihinde Altunbilekler’den aldığım ayıcık yırtık çıktı. Firmaya değişim için götürdüm fakat değiştirmediler. Gerekenin yapılmasını arzu ederim.” (Oyuncak, yırtık, değişim)

Ö.5 “Flo mağazasından 23.03.2018 tarihinde aldığım Nike marka ayakkabının tabanı yırtık çıkmıştır. Mağazaya götürdüm kabul etmediler. Gereğinin yapılmasını arz ederim.” (ayakkabı, yırtık, değişim)

Ö.6 “Annemin GİMSA’dan almak istediği bir elbise vardı. Sipariş ettik. Elbise gelmişti. Annem para çoktan vermişti. Annem elbiseyi giydiğinde yırtık çıkmıştı. Aradan bir hafta geçti. Annem alışveriş merkezinde değiştirmek istediğinde kabul etmediler. Annem zorlarsa da kesin değiştirmeyeceklerdi. Gereğinin yapılmasını arzu ediyorum.” (Elbise, yırtık, değişim)

Ö.7 “Arçelik firmasından 12.01.2018 tarihinde aldığım Arçelik marka buzdolabı soğutmadiği için değiştirmek istedim ama kabul etmediler ve geri iade yapılmadı bilgilerinize karar verilmesini arz ederim.” (Buzdolabı, soğutmaması, ürün iadesi)

Ö.8 “Sütaş marka peyniri marketten alıp evde açtığımızda bozuk çıktı. Özürlü diye verdim ama kabul etmediler. Gereğinin yapılmasını arz ederim.” (Peynir, bozuk, değişim)

Ö.9 “Dechatlon’dan 26/03/2018 tarihinde sipariş ettiğimiz ayakkabı yırtık çıkmıştır. Firmaya gittiğimizde kabul etmediler. Gereğini yapmanızı arz ederim.” (Ayakkabı, yırtık, değişim)

Ö.10 “A 101 firmasından 12/03/2018 tarihinde aldığım Torku marka peynir bozulmuş olduğu için özürlüdür. Firma kabul etmediler. Sunulan nedenler 4077 sayılı yasanın 4. Maddesi uyarınca tarafıma ürünün özürsüz yeni bir ürün verilmesine karar verilmesini arz ederim.” (Peynir, bozuk, değişim)

Ö.11 “Bulutlar firmasından 06.03.2018 tarihinde aldığım Sütaş marka peynir son kullanma tarihi yanlış yazılmıştı. Firmaya değiştirmesini söyledik ama kabul etmediler. Yenisini verilmesini arz ederim.” (Peynir, son kullanma tarihi geçmiş, değişim)

Ö.12 “Umutlar firmasından 03.12.2017 tarihinde aldığım Sütaş süt bozuk çıkmıştır. Firmaya götürdüm ama değişim yapılmadı gereğin yapılmasına arz ederim.” (Süt, bozuk, değişim)

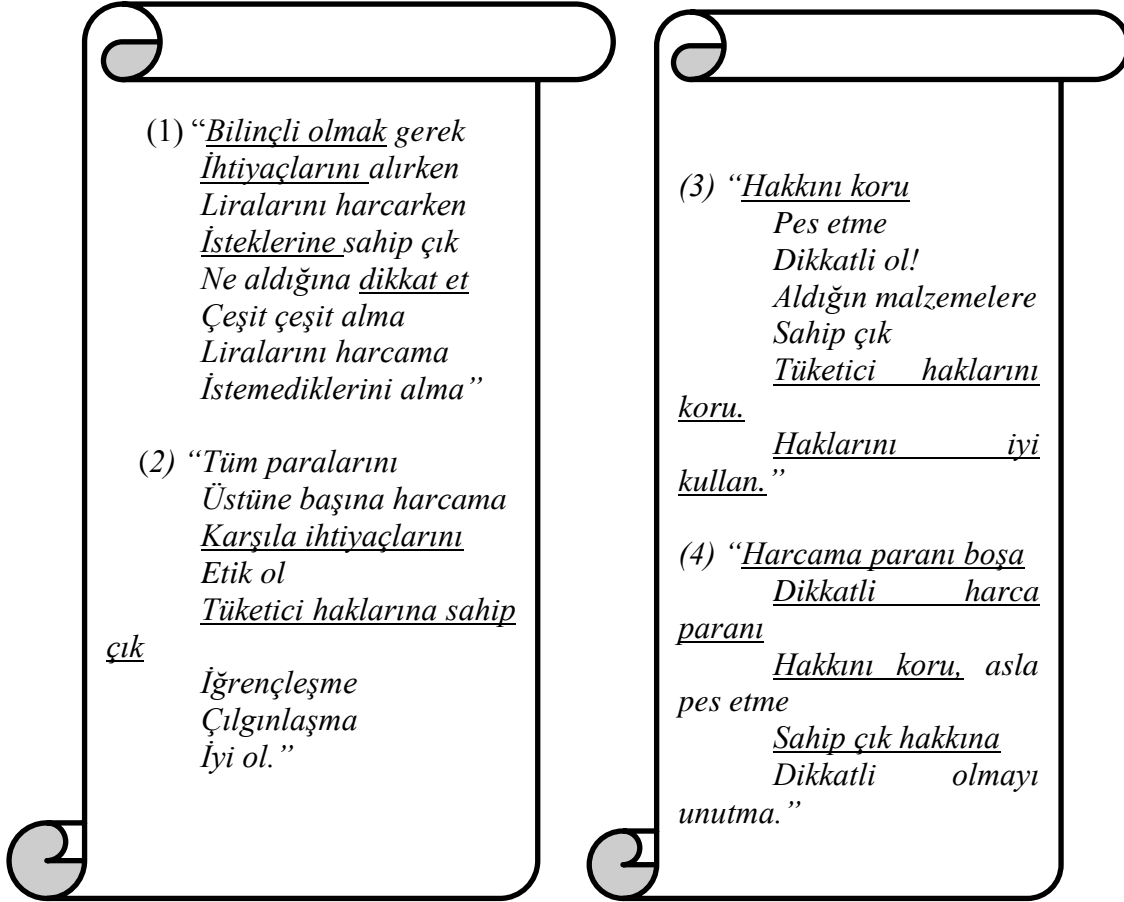
Ö.13 “Colombia firmasından 07.02.2018 tarihinde aldığım botun içindeki tabanı özürlü çıktı. Sunulan nedenlerle 4077 sayılı yasanın 4. Maddesi uyarınca sağlam bir ürün ile değiştirilmesini arz ederim.” (Ayakkabı, malzemesi bozuk, değişim)

Ö.14 “Bugün Yunus Marketten aldığım sütün bozuk olduğunu kokusundan anladım. Ama sütü yenisi ile değiştirmediler. Bende gerekenin yapılmasına arz ederim. Bilginize Alınan gün: 26/03/2018 Marka: Torku.” (Süt, bozuk, değişim)

Ö.15 “Kipa firmasından 26.03.2018 tarihinde aldığım İçim marka peynir bozuk olduğu için ayıplıdır. Sunulan nedenlerle 4077 sayılı yasanın 4. Maddesi uyarınca tarafıma ürünün bozuk olmayanından verilmesini arz ederim.” (Peynir, bozuk, değişim)

4.1.1.4. IV. Alt Etkinlik: Bilinçli Tüketici İstasyon Etkinliği

Bilinçli Tüketici İstasyonu etkinliğinde öğrencilerden istasyon tekniği aracılığıyla bilinçli tüketici ile ilgili şiir, hikâye ve slogan gibi çalışmalar yapmaları istenmiştir. Grupları oluştururken bir iki üç şeklinde her öğrenciye rakamlar verilmiş ve birler bir grup, ikiler bir grup ve üçler bir grup olacak şekilde grup dağılımı yapılmıştır. Gruplara her bir istasyonda 5 dakika kalacakları şekilde zaman tutulmuştur. Grupların bilinçli tüketici ile ilgili oluşturdukları şiir çalışması aşağıda yer almaktadır.

Şekil 5. Öğrencilerin yazmış olduğu şiirler

Yukarda öğrenciler tarafından yazılan şiirde tüketici olarak bilinçli olmak, ihtiyaç ile isteği iyi ayırma konusunda dikkatli olmak ve dikkatli harcama yapmak gerektiği üzerinde durdukları tespit edilmiştir (Bkz. Dörtlük 1, 2 ve 4). Ayrıca öğrencilerin tüketici haklarının korunması, haklarına sahip çıkılması ve kullanılması ile ilgili de sık sık vurgu yaptıkları dizelerde görülmektedir (Bkz. Dörtlük 2, 3 ve 4). Son olarak çalışma içerisinde yer alan

değerlerin dışında öğrencilerin kanaatkâr olma değerine de vurgu yaptıkları görülmektedir.
(Bkz. Dörtlük 1 mısra 4)

Aşağıda öğrencilerin ‘Bilinçli Tüketici İstasyonu’ etkinliğinde yazdıkları hikâye ve bu hikâyeye ait bulgular verilmiştir.

“(1) Turgut, Cumhuriyet caddesinde yaşayan henüz 15 yaşında bir çocuktur. (2) Karne günüydü. (3) Babası Turgut’a karne hediyesi olarak 500 TL vermişti. (4) Kumbarasından ekstradan biriktirdiği 1500 TL’ye 500 TL katarak bilgisayar almaya gitmişti. (5) Bilgisayarı almıştı. (6) Eve gittiğinde bozuk olduğunu görmüştü. (7) Mağazaya giderek değiştirmelerini söyledi. (8) Görevli fişi istediğinde Turgut fişi uzattı. (9) Tarihi belli değildi. (10) Görevli fişi kabul etmedi Turgut üzülerek eve gitti. (11) Bu durumu annesiyle paylaştı. (12) Annesi Tüketici haklarını aradı. (13) Ertesi gün tüketici hakları çalışanlarından birisi ertesi gün Turgut’un annesini arar ve dilekçe istediğini söyler. (14) Bir hafta sonra Turgut’un annesi dilekçe yazar ve tüketici haklarına iletir. (15) Tüketici hakları dilekçeye cevap verir. (16) Ama dilekçe kötü haber veriyordu. (17) Fiş yırtılmıştı. (18) Hemen tüketici haklarını aradılar. (19) Turgut bilgisayarını değiştirdi.”

Yukarıda öğrenciler tarafından oluşturulan hikâyede öğrencilerin konu olarak aldıkları ürün bozuk yada hasarlı bir ürüne bunu ilk önce mağaza ile görüşmenin, sonuç alınmazsa tüketici hakları ile ilgili kurumlardan destek alınarak sorunun çözülmesinin önemine değindiklerini görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin hikâyedeki ana karakterin kumbarasının olmasından ve birikim yapmasından bahsetmeleri çalışmanın içerisinde yer almamasına rağmen tasarruflu olma değerine de vurgu yaptıklarını göstermektedir (Bkz. cümle 4). Yine dilekçe yazma konusuna değinmelerinin resmi kurumlara şikayet ya da istek bildirmede etkili bir araç olarak kullanılabileceklerini bildikleri söylenebilir.

Aşağıda öğrencilerin ‘Bilinçli Tüketici İstasyonu’ etkinliğinde ürettikleri sloganlar ve bu sloganlara dair bulgular yer verilmiştir.

“(1) Bilinçli ol.

(2) Bilinçli ol, haklarını kullan.

(3) Fişini al, mağdur olma.

(4) Bilinçli ol, gereksiz alışveriş yapma.

(5) Dikkatli ve tasarruflu ol.

(6) Aylık bir bütçen var, sınırı aşma.

(7) Fişini markette unutma, değiştirme hakkını kaçıрма.

(8) İhtiyaçlarını karşılamak için bilinçli tüketici ol.

(9) *Bunu yapma kendini tehlikeye atma.*

(10) *Bilinçli tüketici ol, hakkını kullan.*”

Yukarıda öğrenciler tarafında oluşturulan sloganların tasarruflu olma ve sorumluluk değerlerine vurgu yaptığı görülmektedir (Bkz. Slogan 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 10). Bunun yanında öğrencilerin alışveriş sonrası fiş almanın yapılacak itirazlarda önemli bir belge olduğunu vurguladıkları görülmektedir (Bkz. slogan 3 ve 7). Yine öğrencilerin aylık bütçe kavramına değinerek bilinçli tüketici olmanın sadece alışveriş sonrası fiş almakla olmadığını öncesinde de alışveriş için ayrılan bütçeye uymanın ve gereksiz alışveriş yapmamanın önemine değindikleri de görülmektedir (Bkz. slogan 4, 5 ve 8).

‘**SB.5.5.5 Bilinçli tüketici olarak haklarını kullanır.**’ kazanımı kapsamında hazırlanan etkinlikler sonucunda öğrencilerin sorumluluk değerine sahip oldukları görülmektedir. Fiş ve fatura alma bilincinde oldukları, karşılaştıkları sorunlar karşısında haklarını ve nerelere başvuracaklarını bildikleri söylenebilir.

Ayrıca öğrencilerin tasarruflu olma değerini de değindiklerini, gereksiz alışveriş yapmamak gerektiği, aylık belirli bir bütçeye sahip olduklarını ve bunun aşılması gerektiğini, ihtiyaç ve isteğin birbirinden farklı olduğunu ve alışveriş yaparken bunu göz önünde bulundurmaları gerektiğini bildikleri söylenebilir.

Son olarak şiir yazma istasyonunda birinci dörtlükte belirtilen “İsteklerine sahip çık.” söylemi ile öğrencilerin kanaatkâr olma değerine değindikleri görülmektedir. Yapılan etkinliklerle 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yer verilen ve kazandırılması amaçlanan sorumluluk değerine öğrencilerin çoğunun sahip olduklarını, kavram yanılgısı yaşayan öğrencilerin ise bu yanılgılarının giderildiği söylenebilir.

4.1.2. Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz Konusuna Dair Bulgular

Bu bölümde “*Bayrak ve İstiklal Marşı gibi milli egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.*” kazanımına ait etkinlik bulgularına yer verilmiştir.

4.1.2.1. “Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz” Ana Etkinliğine Dair Bulgular

Bu başlık altındaki etkinlikler 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı kazanımlarından olan ‘**SB.5.6.4. Bayrak ve İstiklal Marşı gibi milli egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.**’ kazanımı kapsamında hazırlanmıştır. Bu kazanımda araştırma ve sosyal katılım gibi yaşam becerilerinin öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır. Bu kazanım ayrıca vatanseverlik, bayrak sevgisi, bayrağa ve İstiklal

Marşı'na saygı ve bağımsızlık değerlerini kazandırmayı da amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda sırasıyla ilk önce öğrencilerimizden vatan ve bayrak temalı kompozisyon yazmaları istenmiştir. İstiklal Marşı'nın yazılış hikâyesi öğrencilere sunulmuş ve soruları cevaplandırmaları istenmiştir. Bayrak adlı şiir öğrencilere sunulmuş ve soruları cevaplandırmaları istenmiştir. Ardından Türk Silahlı Kuvvetleri'nin "Türkiye Şehitlerini Anıyor" ([URL 3](#)) programından derlenen video öğrencilere izletilerek bağımsızlığımız uğruna canlarını feda eden şehitlerimizin hiçbir zaman unutulmadığı ve unutulmayacağı öğrencilerimize bir kez daha hissettirilmiştir. Dersin sonunda öğrencilere vatan ve bayrak temalı kompozisyon yazdırılarak ilk kompozisyonla aradaki duygu değişimlerinde farklılık olup olmadığı gözlenmek istenmiştir.

4.1.2.2. I. Alt Etkinlik: Kompozisyon Etkinliğine Dair Bulgular

Öğrencilerden konuya giriş yapmadan önce vatan ve bayrak temalı kompozisyonlar yazmaları istenmiştir. Kompozisyonlarda yer alan değer, kavram, kişi ve simgeler tablolar halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 6

Öğrencilerin Kompozisyonlarında Yer Alan Değerler

Ön Uygulama				Son Uygulama			
Algı	Özellik	Sıklık	Toplam	Algı	Özellik	Sıklık	Toplam
Değerler	Bağımsızlık	8	15	Değerler	Fedakarlık	15	34
	Vatanseverlik	2			Vatanseverlik	9	
	Özgürlük	2			Bağımsızlık	3	
	Sorumluluk	1			Dayanışma	3	
	Sevgi	1			Yardımseverlik	2	
	Fedakarlık	1			Sorumluluk	1	
					Sevgi	1	

Tablo 6'da görüldüğü üzere yazılan kompozisyonlar incelendiğinde ön uygulamada 6 değer (bağımsızlık(8), vatanseverlik(2), özgürlük(2), sorumluluk(1), sevgi(1) ve fedakarlık(1)) öğrenciler tarafından vurgulanmıştır. Yapılan etkinlikler sonrasında ise 7 (fedakarlık(15), vatanseverlik(9), bağımsızlık(3), dayanışma(3), yardımseverlik(2), sorumluluk(1) ve sevgi(1)) değer öğrenciler tarafından vurgulanmıştır. Ön uygulama da

değerlere 15 kez yer verilirken son uygulamada 34 kez yer verilmiştir. Bu doğrultuda uygulanan etkinliklerin değerlerin kazandırılmasında olumlu yönde etki ettiği söylenebilir. Aşağıda öğrencilerin yazdıkları ilk kompozisyonlarda yer alan değerlerin olduğu söylemlerden bazıları verilmiştir.

Ö.1 “*Biz rahat yaşayalım geleceğimiz açık olsun diye ne şehitler verdik.*”
(Fedakarlık)

Ö.2 “*Bayrak bir ülkenin hem gururu hem onuru hem de özgürlüğü bağımsızlığı demektir.*” **(Özgürlük, bağımsızlık)**

Ö.3 “*Atalarımız bu vatanın tek karış toprağını vermemek, bayrağı indirmemek, emanete iyi bakabilmek için kan vermişler, yemek yememişler, su içmemişler ama zafer bizim.*” **(Vatanseverlik, özgürlük)**

Ö.7 “*İstiklal Marşı bir bağımsızlık, özgürlük, sevgi ve hayattır.*” **(Bağımsızlık, özgürlük, sevgi)**

Ö.13 “*Bayrak bir ülkenin bağımsızlığıdır. Bir ülkenin bayrağı ezilmiş ise bağımsızlığı da ezilmiştir.*” **(Bağımsızlık)**

Ö.15 “*Vatanımı çok seviyorum.*” **(Vatanseverlik)**

İkinci kompozisyonda ise değerlerle ilgili geçen söylemler şunlardır:

Ö.1 “*Vatan demek uğruna savaştığın toprak demektir. Vatan sevgisi ise vatanını vermemek için savaşanlar demektir.*” **(Vatanseverlik)**

Ö.2 “*Vatan uğruna ne canlar feda edilmiştir. Askerlerimiz vatan için her şeyi göze almışlardır.*” **(Fedakarlık)**

Ö.3 “*O zamanlarda millet fakirdi ama bu vatani biz beraber olup kazandık. Biz vatan sevgisine inandık.*” **(Dayanışma, vatanseverlik)**

Ö.5 “*Bir sürü şehidimiz vatanımız için kendini feda etmiştir. Ailelerini bırakıp savaşa gitmişler.*” **(Fedakarlık)**

Ö.6 “*Bizim sorumluluğumuz bayrağımızı korumak ve bayrağımız için savaşmaktır.*” **(Sorumluluk, bayrak sevgisi)**

Ö.9 “*Savaşta arkadaşı yere düşmüştü. Çocuk dayanamayıp arkadaşını sargı yerine götürmüştü hâlbuki kendisi de göğsünden vurulmuştu.*”
(Yardımseverlik)

En çok artış gösteren değer fedakârlık olmuştur. Sosyal bilgiler öğretim programında doğrudan öğretilmesi gereken değerler içerisinde yer almayan alt değer olan fedakarlık değerine öğrencilerin değindikleri görülmüştür. TSK'nın hazırladığı Türkiye Şehitlerini

Anıyor Programı'ndan derlenen videoların öğrencileri fedakarlık değerini sergilemelerinde etkilediği görülmüştür. İzletilen videoda vatan uğruna ailelerini bırakıp cepheye giden askerlerden bahsedilmesi öğrencilerin bu değeri sergilemeleri yönünden olumlu etkilemiştir. İlk yazılan metinlerde 1 kez fedakarlık değerine değinilirken, son uygulamada 15 kez değinilmiştir.

Öğrenciler yazdıkları ilk kompozisyonlarda bağımsızlık değerine 8 kez yer verirken ikinci kompozisyonlarda 3 kez yer verilmiştir. Bu durumda yapılan etkinliklerde özellikle son etkinlik olan TSK'nın hazırladığı Türkiye Şehitlerini Anıyor Programı'ndan derlenen videolar kullanılması ve videolarda daha çok vatan sevgisinden, vatan uğruna verilen canlardan bahsedildiği için bağımsızlık değeri daha az vurgulanmış ve bu değer sergilenmesinde etkinliklerin öğrencileri olumsuz anlamda etkilediği görülmektedir.

Vatanseverlik değerine ilk kompozisyonlarda 2 kez kullanılırken ikinci kompozisyonlarda 9 kez kullanılmış bu da özellikle videoların öğrencileri bu değer yönünde olumlu anlamda etkilediğini göstermektedir.

Özgürlük değerine ilk uygulamada öğrenciler yer verirken, ikinci uygulamada öğrenciler özgürlük değerine yer vermemişlerdir. Sevgi ana değerinin alt değeri olarak bayrak ve vatan sevgisi değerlerine uygulamalarda birer kez değinilmiştir.

Ayrıca ön uygulamada olmayıp ikinci uygulama da olan yardımseverlik ve dayanışma değerleri de öğrencilerin izledikleri videolarda cephede savaşırken askerlerimizin birbirine verdiği desteklerden bahsetmesi, ülkemizin kurtuluşu için bütün vatandaşların gönüllü olarak cepheye gitmelerinden etkilendiklerini göstermektedir.

Kısaca bireyler okuyarak yaptıkları etkinliklerden ziyade hem görsel hem de işitsel uyarılara maruz kaldıklarında daha çok etkilenmektedirler. Bu nedenle etkinlikler yapılırken en son izletilen videolar öğrenciler üzerinde daha çok etki bıraktığı için araştırma sonucundan elde edilen verileri de etkilemiştir.

Tablo 7

Öğrencilerin Kompozisyonlarında Yer Alan Kavramlar

Ön Uygulama				Son Uygulama			
Algı	Özellik	Sıklık	Toplam	Algı	Özellik	Sıklık	Toplam
Kavramlar	Bayrak	10	55	Kavramlar	Vatan	10	81
	Vatan	7			Şehit	8	
	Şehit	6			Savaş	8	
	Ülke	6			Asker	7	
	Gurur	6			Gurur	6	
	Savaş	3			Aile	6	
	Minnettarlık	2			Millet	4	
	Emanet	2			Bayrak	3	
	Asker	2			Ülke	3	
	Mücadele	2			Vazgeçmeme	3	
	Mutluluk	2			Zafer	2	
	Cephe	1			Cephe	2	
	Zafer	1			Minnettarlık	2	
	Hayat	1			Mücadele	2	
	Korumak	1			Yiğit	1	
	Kararlılık	1			Huzur	1	
	Liderlik	1			Ait olma	1	
	Düşman	1			Dost	1	
					Korkusuzluk	1	
		Sahiplenmek	1				
		Cesaret	1				
		Arkadaşlık	1				
		Kahramanlık	1				
		Kararlılık	1				
		Ordu	1				
		Güçlü	1				
		Merhamet	1				
		Emanet	1				
		Devlet	1				

Tablo 7’de görüldüğü üzere yazılan kompozisyonlar incelendiğinde ön uygulamada 19 kavram (bayrak(10), vatan(7), şehit(6), ülke(6), gurur(6), savaş(3), minnettarlık(2), emanet(2), asker(2), mücadele(2), mutluluk(2), cephe(1), zafer(1), hayat(1), korumak(1), kararlılık(1) ve liderlik(1)) öğrenciler tarafından vurgulanmıştır. Yapılan etkinlikler sonrasında ise 30 (vatan(10), şehit(8), savaş(8), asker(7), gurur(6), aile(6), millet(4), bayrak(3), ülke(3), vazgeçmeme(3), zafer(2), cephe(2), minnettarlık(2), mücadele(2), yiğit(1), huzur(1), ait olma(1), dost(1), korkusuzluk(1), sahiplenmek(1), cesaret(1), arkadaşlık(1), kahramanlık(1), kararlılık(1), ordu(1), güçlü(1), merhamet(1), emanet(1) ve devlet(1)) kavram öğrenciler tarafından vurgulanmıştır. Yapılan etkinliklerde konuyla

İlgili kavram çeşitliliğinin sağlanması açısından etkinliklerin etkililiği olumlu yönde olmuştur çünkü ön uygulamada kavramlara 55 kez yer verilirken son uygulamada 81 kez yer verilmiştir. Aşağıda öğrencilerin yazdıkları ilk kompozisyonlarda yer alan kavramların olduğu söylemlerden bazıları verilmiştir.

Ö.1 “*Biz rahat yaşayalım geleceğimiz açık olsun diye ne şehitler verdik.*” (**şehit**)

Ö.2 “*Askerlerimiz bu kanlarını, bu canlarını hiç düşünmeden vermiştir.*” (**asker**)

Ö.6 “*Her ülkenin kalbinde vatanın bayrağı vardır.*” (**ülke, vatan, bayrak**)

Ö.7 “*Herkes tehlike ile mücadele ediyordu. Herkeste bir korku bu vatani koruyabilecek miyiz diye. Atatürk dedi ki düşmanlar geldikleri gibi gidecekler.*” (**mücadele, vatan, korumak, düşman**)

Ö.11 “*Bizim bayrağımız bu ülke için savaşan insanların kanını temsil etmek için kırmızı seçilmiştir.*” (**bayrak, ülke, savaş**)

Ö.13 “*Vatan uğruna birçok kez savaş yapılmış topraklardır.*” (**vatan, savaş**)

İkinci kompozisyonda ise kavramlarla ilgili geçen söylemlere örnekler aşağıda yer almaktadır.

Ö.1 “*Ailelerine geri dönemeyen askerler vatan için savaşmıştır. Ama arkalarında bir zafer bıraktıkları için mutludurlar.*” (**asker, vatan, savaş, zafer, mutluluk**)

Ö.2 “*Vatan uğruna ne canlar feda edilmiştir. Askerlerimiz vatan için her şeyi göze almışlardır.*” (**vatan, asker**)

Ö.5 “*Bir sürü şehidimiz vatanımız için kendini feda etmiştir. Ailelerini bırakıp savaşa gitmişler.*” (**şehit, vatan, aile, savaş**)

Ö.12 “*Askerler anası veya babası, kardeşi uğruna ve vatan için canlarını veriyorlar.*” (**asker, vatan**)

Ö.13 “*Savaşta şehitlik makamına yükselince aileleri üzülmeyp vatana hayırlı bir evlat oldukları için gururlanmalıdır.*” (**savaş, şehitlik, aile, vatan, gurur**)

Vatan, şehit, gurur, savaş, asker, zafer, cephe kavramlarının kullanımında yapılan etkinlikler sonrasında olumlu yönde artış gözlenmiştir. İzletilen videoların içeriği bu kavramlarla paralel olduğu için bu artış görülmüştür.

Bayrak, ülke, emanet kavramlarının kullanımında yapılan etkinlikler sonrasında olumsuz yönde azalma görülmüştür. Minnettarlık, mücadele ve kararlılık kavramlarında kullanım sıklığı her iki uygulamada da değişmemiştir.

İlk uygulamada olmayıp ikinci uygulamada eklenen kavramlar ise millet, aile, vazgeçmemek, yiğit, huzur, ait olma, dost, korkusuzluk, sahiplenmek, cesaret, arkadaşlık, kahramanlık, ordu, güçlü, merhamet ve devlettir. Birinci uygulama da olup ikinci uygulama da olmayan kavramlar ise onur, mutluluk, hayat, liderlik ve korumaktır.

Tablo 8

Öğrencilerin Kompozisyonlarında Yer Alan Simge Ve Kişiler

Ön Uygulama				Son Uygulama			
Algı	Özellik	Sıklık	Toplam	Algı	Özellik	Sıklık	Toplam
Simge ve Kişiler	İstiklal Marşı	8	29	Simge ve Kişiler	İstiklal Marşı	3	8
	Atatürk	6			30 Ağustos	1	
	Ay yıldız	3			Atatürk	1	
	Kurtuluş Savaşı	2			Seyit Onbaşı	1	
	Türkiye	2			Mehmetçik	1	
	TBMM	1			Çanakkale	1	
	Atalarımız	1			Savaşı		
	Bayramlar	1					
	Çanakkale	1					
	Savaşı	1					
	M. Akif Ersoy	1					
	O. Zeki Üngör	1					
	Osmanlı Devleti	1					

Tablo 8’de görüldüğü üzere yazılan kompozisyonlar incelendiğinde ön uygulamada 9 (İstiklal Marşı (8), Ay yıldız (3), Kurtuluş Savaşı (2), Türkiye (2), TBMM (1), Atalarımız(1), Bayramlar(1), Çanakkale Savaşı(1), Osmanlı Devleti(1)) simge ve 3 (Atatürk(6), Mehmet Akif Ersoy(1) ve Osman Zeki Üngör(1)) kişi öğrenciler tarafından vurgulanmıştır. Yapılan etkinlikler sonrasında ise 4 (30 Ağustos, Mehmetçik, İstiklal Marşı ve Çanakkale Savaşı) simge ve 2 (Seyit Onbaşı, Atatürk) kişi öğrenciler tarafından vurgulanmıştır. Ön uygulama da simge ve kişilere 28 kez yer verildiği, son uygulama da ise 6 kez yer verildiği görülmüştür. Bu durum yapılan etkinliklerin simge ve kişilerin öğretilmesinde etkililiğinin az olduğunu göstermektedir ve bu tarz etkinlikler planlanırken kazandırmak istediğimiz simge ve kişilere daha çok yer veren etkinliklerin hazırlanmasının

gerekliliğini ortaya koyduğunu söylenebilir. Her iki uygulamada da yer verilen simge ve kişiler Atatürk, İstiklal Marşı ve Çanakkale Savaşı olmuştur. İlk uygulamada yer verilen ancak ikinci uygulama da yer almayan simge ve kişiler Ay yıldız, Kurtuluş Savaşı, Türkiye, TBMM, Atalarımız, Bayramlar, Mehmet Akif Ersoy, Osman Zeki Üngör ve Osmanlı Devleti'dir. İlk uygulama da olmayıp ikinci uygulama da yer alan simge ve kişiler ise 30 Ağustos ve Seyit Onbaşıdır. Aşağıda öğrencilerin yazdıkları ilk kompozisyonlarda yer alan simge ve kişilerin yer aldığı söylemlerden bazıları verilmiştir.

Ö.1 “*İstiklal Marşı’mızı Mehmet Akif Ersoy yazmıştır.*” (**İstiklal Marşı, Mehmet Akif Ersoy**)

Ö.2 “*Zaten Atatürk’te bize çok güvenmiş ve bayrağı bize emanet etmiş.*” (**Atatürk**)

Ö.5 “*Çanakkale Savaşı’nda askerlerimiz çok büyük bir mücadele verdi.*” (**Çanakkale Savaşı**)

Ö.9 “*Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde en güzel şiiri yazanın şiiri kullanılacaktı. İstiklal Marşı’nı besteleyen ise Osman Zeki Üngör’dür.*” (**Türkiye Büyük Millet Meclisi, İstiklal Marşı, Osman Zeki Üngör**)

Ö.12 “*Atatürk vatanını çok sever ve büyük liderdir. Kurtuluş Savaşı’nda Atatürk çok büyük vatan sevgisi göstermiş.*” (**Atatürk, Kurtuluş Savaşı**)

İkinci kompozisyonda ise simge ve kişilerle ilgili geçen bazı söylemler şunlardır:

Ö.3 “*30 Ağustos’ta silah sesleri durdu. Yüzler güldü bu millet kazandı.*” (**30 Ağustos**)

Ö.4 “*En başta gelen Atatürk, Seyit Onbaşı, Mehmetçik gibi bir sürü kahraman şehitlerimiz vardır. Hele hele Çanakkale Savaşı’nda çok şehidimiz oldu.*” (**Atatürk, Seyit Onbaşı, Mehmetçik, Çanakkale Savaşı**)

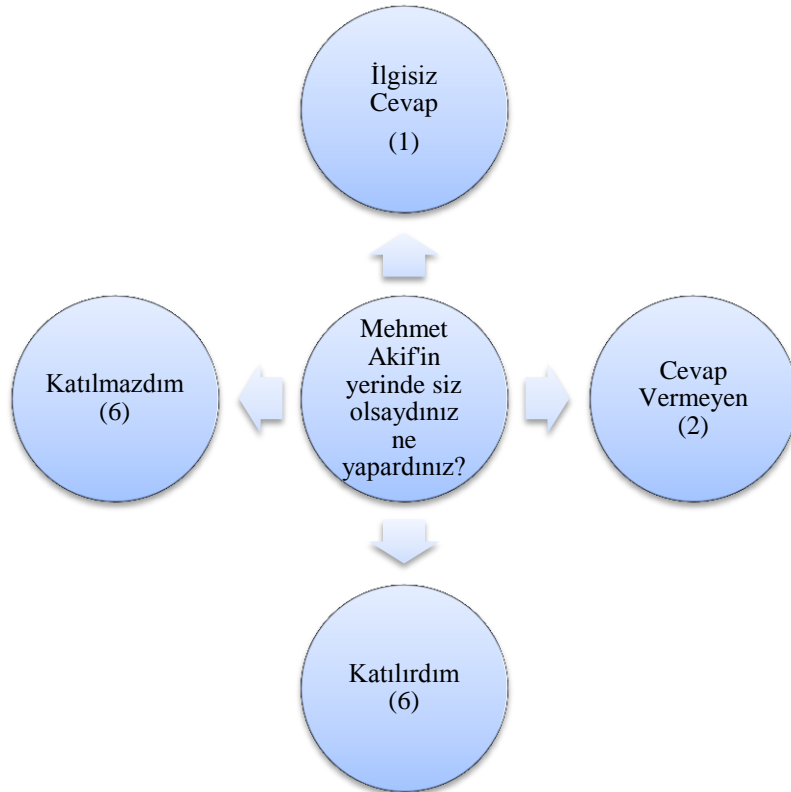
Kompozisyon etkinliği sonuçlarına baktığımız zaman ön uygulamada öğrencilere vatan, İstiklal Marşı ve bayrak temalı kompozisyonlar yazmaları yönünde bir yönerge verilmiş ve öğrenciler bu zamana kadar deneyimledikleri ya da öğrendikleri bilgileri, duygu ve düşüncelerini kompozisyonlarına yansıtmışlardır. Sonrasında öğrencilere *İstiklal Marşı’nın yazılış hikâyesi etkinliği*, *Bayrak Şiiri etkinliği* yaptırılmış ve son olarak TSK’nın yayınladığı ‘*Türkiye Şehitlerini Anıyor*’ programından derlenen videolar izletilmiştir. Ardından tekrardan vatan, İstiklal Marşı ve bayrak temalı bir kompozisyon daha yazmaları istenmiştir. Videoların en son yapılan etkinlik ve hem görsel hem de işitsel olması

öğrencileri daha çok etkilediği için araştırma sonucunda elde edilen verilerde daha çok videoda işlenen değer ve kavramlar üzerine olumlu bir etki ortaya çıkmıştır. Bu durumda yapılan etkinliklerin değerleri öğretilmesine etkililiği açısından olumlu sonuçlar çıkardığı söylenebilir.

4.1.2.3. II. Alt Ekinlik: İstiklal Marşı'nın Yazılış Hikâyesi

Bu etkinliğin amacı kazanımın belirlediği empati becerisinin öğrencinin vatanseverlik, bayrak sevgisi, Bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı ve bağımsızlık değerlerini göstermesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca çocukların bağımsızlığımızın simgelerinden birisi olan İstiklal Marşı'nın onlarda ne gibi duygular uyandırdığını keşfetmeleri istenmiştir.

"İstiklal Marşı'nın Yazılış Hikâyesi" metninde Mehmet Akif'in MEB'in para ödüllü başlattığı yarışmaya verilen ödül nedeniyle katılmadığına dair bilgi yer almaktadır. Bunun üzerine öğrencilere 'Mehmet Akif'in yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?' sorusu sorulmuş ve öğrencilerin verdikleri cevaplara dair bulgular aşağıda ki şekilde verilmiştir.

Şekil 6. Öğrencilerin 'Mehmet Akif'in yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?' sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen kodlar

Şekil 6'daki cevaplar incelendiğinde öğrencilerin İstiklal Marşı'nın yazılış hikâyesi metni sonunda sorulan üçüncü soruya şöyle cevap verdikleri görülmüştür. İlgisiz cevap veren (1),

cevap vermeyen (2), katılırdım (6) ve katılmazdım (6) şeklinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar şöyledir:

İlgisiz cevap

Ö.15 “Kendini gururlandırır, sevinirdim.”

Katılırdım

Ö.2 “Katılırdım ama o parayı fakir ailelere verirdim ya da almazdım.”

Ö.3 “Katılırdım ama o parayı fakir ailelere verirdim ya da almazdım.”

Ö.6 “Kendi bayrağım, Atam için bir marş yazardım. Yani Mehmet Akif’in yazdığı gibi bir marş yazardım.”

Ö.7 “O parayı şehit ailelerine verirdim.”

Ö.8 “Paranın %70’ini askerlere bağışlardım.”

Ö.13 “Paranın bir bölümünü yoksullara, bir bölümünü askerlere ve bir bölümünü aileme vermek şartıyla yarışmaya katılırdım.”

Katılmazdım

Ö.1 “Bende katılmazdım.”

Ö.5 “Bende aynı cevabı veririm ve bunu askerlere bağışlarım.”

Ö.9 “Aynısını yapardım.”

Ö.10 “Aynısını yapardım.”

Ö.11 “Bende aynı şekilde yanıt verirdim.”

Ö.12 “Bende aynısını yapardım.”

Öğrencilerin Mehmet Akif Ersoy’un yerine kendilerini koyarak verdiği cevaplarda empati kurma becerilerine sahip olduklarını görmekteyiz. Öğrencilerin milli bir marş yazmak için para ödüllü bir yarışmaya katılmak istememeleri milli duygularının güçlü olduğunu göstermektedir. Ayrıca katılırdım diyen öğrencilerimizin de para ödülünü fakirlere, askerlere ve şehit ailelerine vermek istemeleri yardımseverlik değerini sergilediklerini göstermektedir.

Aşağıdaki şekilde İstiklal Marşı’nın Yazılış Hikâyesi metninde sorulan ‘İstiklal Marşı yazılmasaydı ne olurdu?’ sorusuna dair bulgular verilmiştir.

Şekil 7.' İstiklal Marşı'nın Yazılış Hikayesi' adlı etkinlikte sorulan 'İstiklal Marşı yazılmasaydı ne olurdu?' sorusuna dair bulgular

Öğrenciler İstiklal Marşı'nın yazılış hikâyesi metni sonunda sorulan dördüncü soruya şöyle cevap vermişlerdir: Askerlerin morali yükselmezdi (3), ülkemizi temsil eden marş olmazdı(3), milletin bağımsızlık sembolü olmazdı(2), ülkenin morali azalır(2), vatan kurtulamazdı (1), milli duygularımız güçlü olmazdı (1), savaşta yenik düşebilirdik(1), milli marş sürekli değişirdi(1), ülke ne yapmak istediğini anlatamazdı (1), ülkemiz özgür olmazdı (1). Öğrencilerin verdikleri cevaplar şöyledir:

Ö.1 “Cephedeki askerlerin moralleri yükselmezdi ve vatan kurtulamazdı.”

Ö.2 “Bu ülke ne yapmak istediğini ne dile getirmek istediğini anlatamazdı”

Ö.3 “İstiklal Marşı'mız olmasaydı bu milli duygularımız bu kadar güçlü olmayabilirdi”

Ö.5 “Milletimizin bağımsızlık sembolü olmazdı.”

Ö.6 “Ülkemizi temsil eden marş olmazdı”

Ö.7 “Askerlerimizin morali bozulurdu ve savaştan yenik düşebilirdi”

Ö.8 “Ülkenin bağımsızlığı anlaşılmazdı”

Ö.9 “İstiklal Marşı'nı Mehmet Akif Ersoy kadar güzel yazan olmayacağı için sürekli marş değişirdi”

Ö.10 “Askerlerin morali yerine gelmezdi”

Ö.11 “Ülkenin morali azalırdu, insanların duyguları azalırdu”

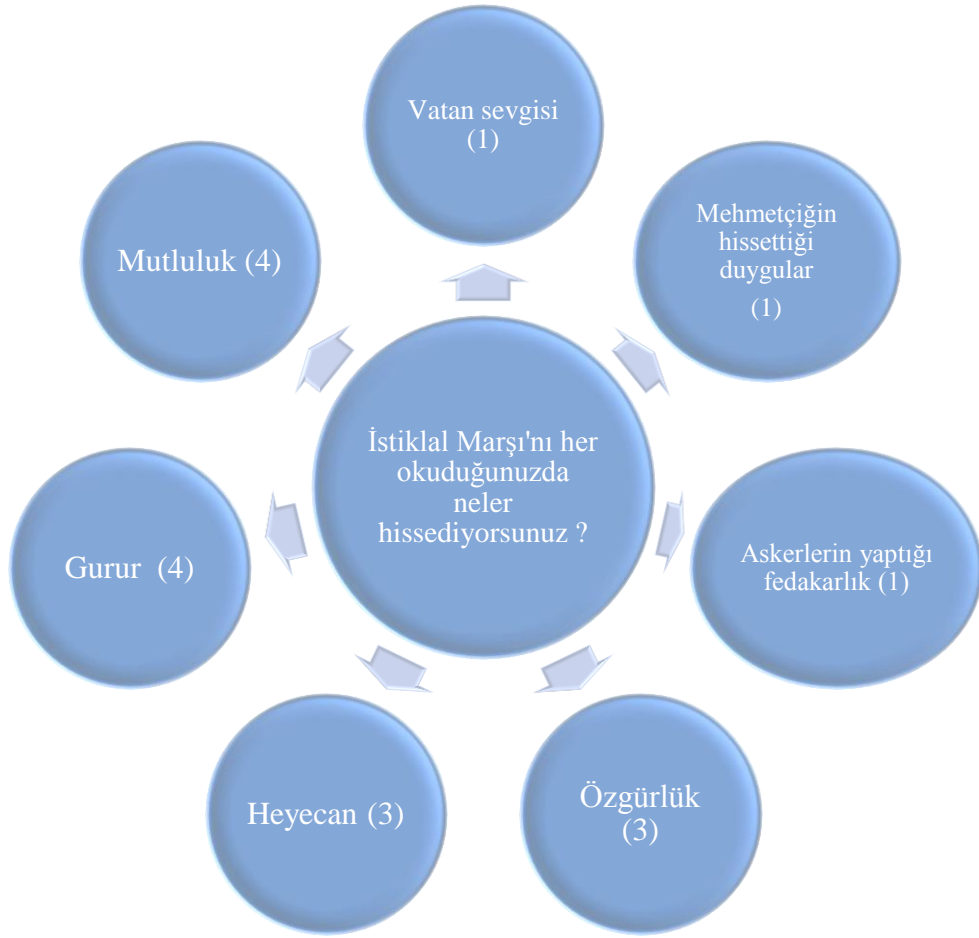
Ö.12 “Özgürlüksüz bir ülke olurdu”

Ö.13 “Bağımsızlık marşımız olmaz güç ve morallerimiz düşerdi.”

Ö.15 “Ülkemizi temsil edecek bir milli marşımız olmazdı”

Öğrencilere sorulan bu soruyla ters beyin fırtınası yapılmış ve milli marşımızın olmaması durumunda olabilecekler hissettirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca vatanseverlik, milli duygular, ülkemizin bağımsızlığı, özgür olmamız, milli marşımız gibi kavramların öğrenciler tarafından kullanıldığı görülmüştür.

Aşağıdaki şekilde İstiklal Marşı'nın Yazılış Hikâyesi metninde sorulan ‘İstiklal Marşı'nı her okuduğunuzda neler hissediyorsunuz?’ sorusuna dair bulgular verilmiştir.

Şekil 8. 'İstiklal Marşı'nın Yazılış Hikâyesi' adlı etkinlikte sorulan 'İstiklal Marşı'nı her okuduğunuzda neler hissediyorsunuz?' sorusuna dair bulgular

Öğrenciler İstiklal Marşı'nın yazılış hikâyesi metni sonunda sorulan 'İstiklal Marşı'nı her okuduğunuzda neler hissediyorsunuz?' sorusuna şöyle cevap vermişlerdir. Vatan sevgisi (1), Mehmetçiğin hissettiği duygular (1), askerlerin yaptığı fedakârlık (1), özgürlük (3), heyecan (3), mutluluk(4), gurur(4). Öğrencilerin verdikleri cevaplar şöyledir:

Ö.1 "Vatan sevgisini hissediyorum."

Ö.2 "Onurlanıyorum, gururlanıyorum, kendimi özgür hissediyorum."

Ö.3 "Gurur."

Ö.5 "Cephedeki askerlerimizi düşünüyorum, bizim için kendilerini siper ettiklerini düşünüyorum."

Ö.6 "Güzel hissediyorum. Her kıtasını söylediğimde heyecanlanıyorum ve mutlu oluyorum."

Ö.7 "Özgürüm yani özgürlük."

Ö.8 "Mehmetçiğin hissettiği duyguları da kendim hissedirdim."

Ö.9 "Gururlanıyorum ve mutlu oluyorum."

Ö.10 “Heyecan.”

Ö.11 “Ülkemizin bağımsızlığını hissediyorum.”

Ö.12 “Heyecanlı.”

Ö.13 “Gururlanıyorum ve seviniyorum.”

Ö.15 “Mutlu ve sevinçli oluyorum.”

Resmi törenlerde, eğitim öğretim süreci boyunca haftanın başında ve sonunda öğrencilerimiz heyecan, mutluluk, gurur, özgür olma hissi ve vatanseverlik duygularıyla İstiklal Marşı’mızı coşkuyla okurken bir yandan da bu vatan için canlarını fedan Mehmetçiğin hissettiklerini ve yaptıkları fedakarlıkları düşünerek empati kurduklarını da ifade etmişlerdir. Buradan yola çıkarak bu etkinliğin empati kurma becerisini sergilediklerini söyleyebiliriz.

Aşağıda İstiklal Marşı’nın Yazılış Hikâyesi metninde sorulan ‘Mehmet Akif’in Allah bir daha bu millete İstiklal Marşı yazdırmazın derken neyi söylemek istemiştir?’ sorusu öğrencilere yöneltilerek şu cevaplar alınmıştır. Bir daha savaş olmasın (4), başka bir İstiklal Marşı yazılmasın (2), Allah bu millete zor anlar yaşatmasın (1), güzel bir marş olduğu için (1), bir daha para ile marş yazılmasın diye (1), bu marş ilk ve son olsun(1), ülkeyi ele geçirmesinler diye(1), her zaman kendi yazdığı marş kalsın diye(1), duygularımız bozulmasın(1), para ile yazdıkları için(1). Öğrencilerin verdikleri cevaplar şöyledir:

Ö.1 “Kimse başka bir İstiklal Marşı yazmasın demek istemiştir.”

Ö.2 “Başımıza yine kötü bir şey gelmesin, bir daha savaş olmasın diye söylemiş olabilir.”

Ö.3 “Bir daha savaş yaşamayalım.”

Ö.5 “Yani Allah bu millete zor anlar yaşatmasın demek istiyor.”

Ö.6 “Güzel bir marş olduğu için. Bir daha para ile marş yazılmasın diye.”

Ö.7 “Bu marş ilk ve son olsun, yıllarca İstiklal Marşı okunsun.”

Ö.8 “Vatanı bozmak isteyen askerlerin etkisi yani ülkeyi ele geçirmesinler diye istiyor.”

Ö.9 “Her zaman kendi yazdığı marş kalsın anlamında.”

Ö.10 “Bir daha savaşa girmesin diye.”

Ö.11 “Duygularımız bozulmasın demek istemiştir.”

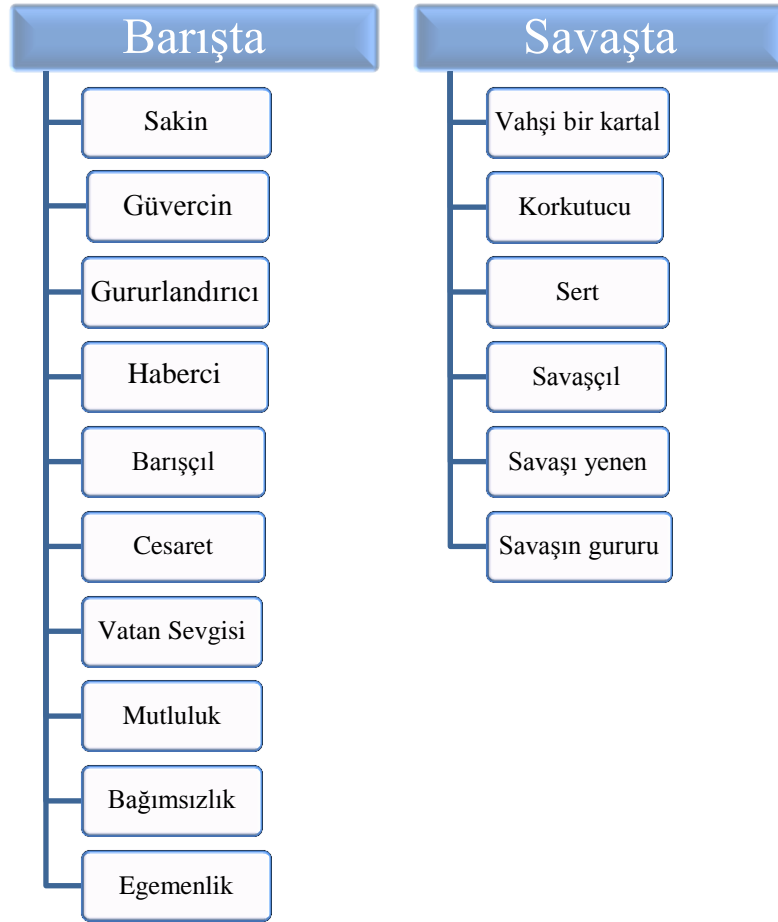
Ö.13 *“Ulusal marşımızdan başka marşlar olmasın demiş. Ayrıca ülkemiz bir daha işgal edilmesin başka bir İstiklal Marşı okumayalım demek istemiştir.”*

Ö.15 *“Para ile yazdıkları için.”*

Soruya verilen cevaplardan hareketle öğrencilerin vatanseverlik, bağımsızlık, milli birlik ve beraberlik duygularına dayanarak cevapladıklarını ayrıca empati kurma becerisini sergiledikleri görülmüştür.

4.1.2.4. III. Alt Etkinlik: Bayrak Şiiri

Arif Nihat Asya'nın Bayrak adlı şiiri öğrencilere verilerek okumaları ve sorulan soruları cevaplandırmaları istenmiştir. Birinci ve ikinci soru bilişsel düzeyde sorular olduğu için analizlerine yer verilmemiştir. Üçüncü soruda “Barışın güvercini, savaşın kartalı mısrasından yola çıkarak bayrağın barış ve savaşta yerini yorumlayınız.” şeklindeki soru öğrencilere yöneltilmiş ve analizi yapılmıştır. Ayrıca öğrencilerden bayrak temalı bir şiir yazmaları istenmiştir. Şiirlerde yer alan değer, kavram, kişi ve simgeler aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

şekil 9. Bayrağın bariş ve savaştaki yerinin yorumlanması

Öğrenciler bayrağı barişta; sakin, gururlandırıcı, haberci, barişçıl, cesaret, vatan sevgisi, mutluluk ve bağımsızlık gibi kavramlarla anlatırken, savaşta ise vahşi, korkutucu, sert, savaşçıl, savaşı yenen, savaşın gururu olarak anlamlandırmışlardır. Öğrencilerin verdikleri cevaplar şoyledir:

Ö.1 “Savaşta vahşi bir kartal, barişta sakin yani güvercin.” (**Vahşi bir kartal, sakin, güvercin**)

Ö.2 “Barişta bayrağın olumlu yeri var. Bizi gururlandırır. Savaşta bayrağımızı görünce korkup kaçabilirler.” (**Gururlandırıcı, korku**)

Ö.3 “Barişın habercisi, savaşı ilk gören.” (**Haberci**)

Ö.5 “Güvercin daha yumuşak olduğu için barişı destekler ama kartal daha sert olduğu için savaşı istemez.” (**Sert**)

Ö.6 “Ey şimdi süzgün rüzgarlarda dalgalı.”

Ö.7 “Barişta savaşta bayrağımız ayakta kalacak.”

Ö.8 “İnsan duygulanır, cesaret verir, vatan sevgisini hatırlatır.” (**Cesaret, vatan sevgisi**)

Ö.9 “Güvercin barışçıl olduğu için, kartal savaşçıl olduğu için kullanılmıştır.” (**Barışçıl, savaşçıl**)

Ö.10 “Barışı seven, savaşı yenen anlamında kullanılmıştır.” (**Barışçıl, savaşı yenen**)

Ö.11 “Barışın kaynağı, savaşın gururu.” (**Barışın kaynağı, savaşın gururu**)

Ö.12 “Onurlu, şerefli asker bayrağı görünce çok mutlu olur. Bayrak bizim egemenliğimizdir. Benim bayrak denince aklıma yıldız ve hilal sembolü geliyor. Şehitler ölmez, vatan bölünmez.” (**Onur, mutluluk, egemenlik, yıldız ve hilal**)

Ö.13 “Bayrak bir ülkenin bağımsızlığıdır. O yüzden orada barış vardır. Bir yer işgal edilir veya işgal kendi ülkesine edilebilir. Bu ülkenin bayraklarıyla vatanları savaş açabilir.” (**Bağımsızlık, barış**)

Ö.15 “Bilmiyorum.”

Bayrak şiiri etkinliğinde dördüncü soru olarak ‘Şairin içinde bulunduğu duygulardan yola çıkarak sizde bayrak temalı bir şiir yazınız’ denmiş ve aşağıda öğrencilerin yazdıkları şiirler incelenerek şiirlerde geçen değerler, kavramlar, simge ve kişiler tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 9

Öğrencilerin Yazdığı Şiirlerde Yer Alan Değerler

Algı	Özellik	Sıklık	Toplam
Değerler	Sevgi	3	11
	Fedakarlık	3	
	Özgürlük	2	
	Saygı	1	
	Bağımsızlık	1	
	Barış	1	

Tablo 9’da görüldüğü üzere öğrenciler yazdıkları şiirlerde 5 (Sevgi (3), fedakarlık (3), özgürlük (2), saygı (1), bağımsızlık (1) ve barış (1)) değere yer vermişlerdir. Şiirlerde 11 kez değerlere yer verilmiştir. Yapılan etkinliklerin etkililiği olumlu yönde olmuştur. Kazandırılması hedeflenen sevgi, saygı ve bağımsızlık değerlerine öğrencilerin şiirlerinde

yer verildiği görülmüştür. Buna ek olarak fedakarlık, özgürlük ve barış değeri de yapılan etkinliklerde öğrenci söylemleri içerisinde yer almıştır. Buradan yola çıkarak öğrencilerin bu değerlere de sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 10

Öğrencilerin Yazdığı Şiirlerde Yer Alan Kavramlar

Algı	Özellik	Sıklık	Toplam
Kavramlar	Bayrak	10	36
	Sahiplenmek	2	
	Şehit	2	
	Vatan	2	
	Gurur	2	
	Ülke	2	
	Mutluluk	2	
	Korumak	1	
	Ezdirmemek	1	
	Millet	1	
	Zafer	1	
	Asker	1	
	Minnet	1	
	Şeref	1	
	Ulu	1	
	Yurttaş	1	
	Egemenlik	1	
	Yurt	1	
Düşman	1		
Tarih	1		
Vazgeçmemek	1		

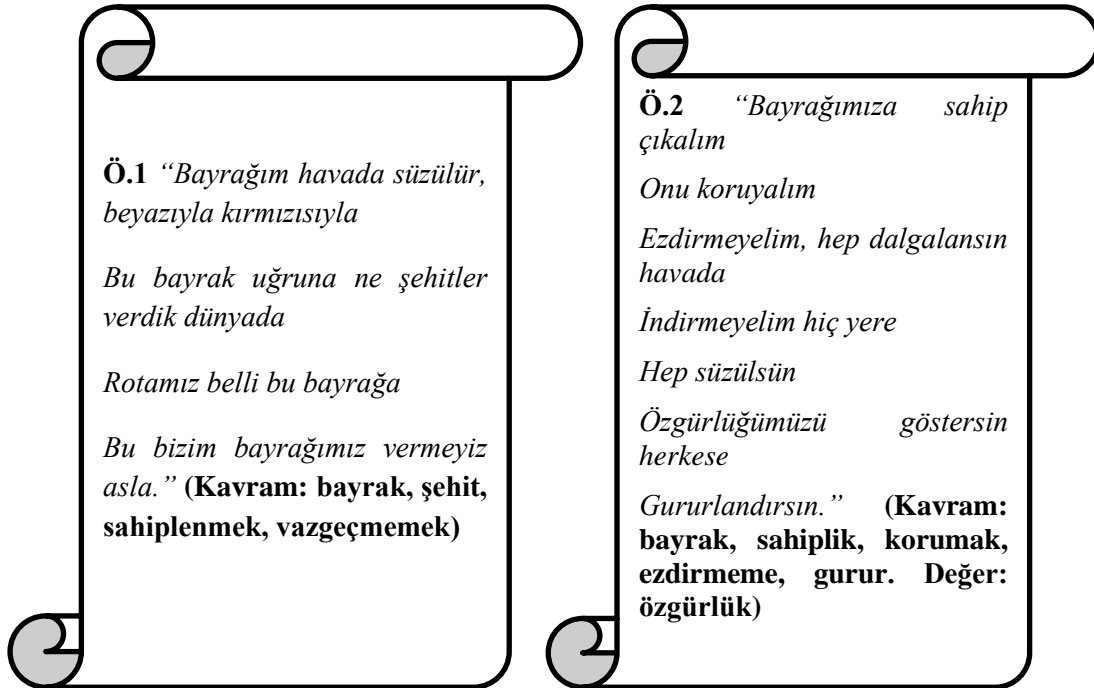
Tablo 10'da görüldüğü üzere öğrenciler yazdıkları şiirlerde 22 (bayrak (10), sahiplenmek (2), şehit (2), vatan (2), gurur (2), ülke (2), mutluluk (2), korumak (1), ezdirmemek (1), millet (1), zafer (1), asker (1), minnet (1), şeref (1), ulu (1), yurttaş (1), egemenlik (1), yurt (1), düşman (1), tarih (1), vazgeçmemek (1)) kavrama yer vermişlerdir. Şiirlerde 36 kez kavramlara yer verilmiştir. Bayrak konulu bir etkinlik olduğu için öğrenciler şiirlerinde en fazla bayrak kavramına yer vermişlerdir.

Tablo 11

Öğrencilerin Yazdığı Şiirlerde Yer Alan Simge Ve Kişiler

Algı	Özellik	Sıklık	Toplam
Simge ve Kişiler	Ay yıldız	3	9
	Atatürk	2	
	Hilal	2	
	Yıldız	2	

Tablo 11’de görüldüğü üzere öğrenciler yazdıkları şiirlerde 3 (ay yıldız (3), hilal (2) ve yıldız (2)) simge ve 1 (Atatürk (2)) kişiye yer vermiştir. Şiirlerde kişi ve simgelere 9 kez yer vermişlerdir. Bayrak konulu şiirler olduğu için simgelerde bayrağımızın sembollerine yer verilmesi etkinliklerin etkililiğini göstermektedir. Aşağıda öğrenci şiirlerine ait örnekler verilmiştir.

Şekil 10. Öğrencilerin yazdıkları şiirlere örnekler

Şekil 11. Öğrencilerin yazdıkları şiirlere örnekler

Yapılan etkinliklerin 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan kazandırılması hedeflenen değerleri edinmeleri yönünde olumlu etkiler ortaya çıkardığı, konu ile ilgili kavram yanlışlarının giderildiği söylenebilir (Bkz. tablo 12). Ayrıca etkinlikler içerisinde yer alan Türkiye Şehitlerini Anıyor Programına ait videoların öğrencilerin üzerinde daha çok etki bıraktığı ve video sonrası yazılan kompozisyonlarda izledikleri video ile ilgili değer ve kavrama çokça yer verdikleri görülmüştür.

Tablo 12

Etkinlik ve Değer Tablosu

Etkinlik Adı	Kazandırılmak İstenen Değer
Can'ın Karne Hediyesi	Sorumluluk
Dilekçe Yazma	Sorumluluk
Bilinçli Tüketici İstasyon Etkinliği	Sorumluluk
İstiklal Marşının Yazılış Hikâyesi	İstiklal Marşı'na saygı, bağımsızlık
Bayrak Şiiri	Bayrak'a saygı, bayrak sevgisi, bağımsızlık
Türkiye Şehitlerini Anıyor Program Videosu	Vatanseverlik

4.2. Bil-İste-Öğren (Know-Want-Learn) Değerlendirme Formlarından Elde Edilen Bulgular

Etkinlikler öncesinde öğrencilere Bil-İste-Öğren (Know-Want-Learn) değerlendirme formları dağıtılmış ve “Ne Biliyordum” kısmına konuyla ilgili verilen kavramlara ait ön bilgilerini yazmaları istenmiş ve formlar toplanmıştır. Planlanan etkinlikler bittikten sonra değerlendirme formları tekrar dağıtılmış “Ne Öğrendim” kısmına öğrenme süreci sonrasında edindikleri bilgileri yazmaları istenmiştir. Değerlendirme formlarının analizleri yapılırken öğrencilerin ne biliyordum ve ne öğrendim bölümlerine yazdıkları cevaplar incelenerek konuyla ilgili verilen kavramların öğretilmesinde etkinliklerin başarısı tespit edilmeye çalışılmıştır.

4.2.1. Haklarımı Kullanıyorum Konusuna Ait Kavramlar

Aşağıda ‘Haklarımı Kullanıyorum’ konusuna dair 9 kavrama (hak, tüketici, sorumluluk, bilinçli tüketici, tüketici hakkı, vatandaşlık sorumluluğu, dilekçe, fiş ve satın alınan malın değişim süresi) ait Bil-İste-Öğren değerlendirme formlarının bulguları tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 13

Hak Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Form Bulguları

Hak	Ne Biliyordum (Önce)	Hak	Ne Öğrendim (Sonra)
Yanılgı	9	Yanılgı	2
Eksik Bilgi	5	Eksik Bilgi	1
Doğru Bilgi	1	Doğru Bilgi	11
Cevapsız	Yok	Cevapsız	1

Tablo 13’ te görüldüğü üzere hak kavramı ile ilgili öğrencilerin ön bilgileri incelendiğinde 9 öğrencin kavramla ilgili yanılığa sahipken, öğrenme ile ilgili etkinlikler yapıldıktan sonra yanılığın yaşayan öğrenci sayısının 2’ye düştüğü görülmüştür. Öte yandan etkinlikler öncesinde 5 öğrenci eksik bilgiye sahipken, etkinlikler sonrasında eksik bilgiye sahip öğrenci sayısı 1’e düşmüştür. Doğru bilgiye sahip öğrenci sayısı 1 iken, yapılan etkinlikler sonrasında doğru bilgiye sahip olan öğrenci sayısı 11’e yükselmiştir. İlk etkinlikte öğrencilerin hepsi cevap verirken, ikinci etkinlikte bir öğrenci cevap vermemiştir.

Tablo 14

Bilinçli Tüketici Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Form Bulguları

Bilinçli Tüketici	Ne Biliyordum(Önce)	Bilinçli Tüketici	Ne Öğrendim(Sonra)
Yanılgı	5	Yanılgı	4
Eksik Bilgi	7	Eksik Bilgi	-
Doğru Bilgi	1	Doğru Bilgi	10
Cevapsız	2	Cevapsız	1

Tablo 14’te görüldüğü üzere bilinçli tüketici kavramı ile ilgili öğrencilerin ön bilgileri incelendiğinde 5 öğrencin kavramla ilgili yanılgıya sahipken, öğrenme ile ilgili etkinlikler yapıldıktan sonra yanılgı yaşayan öğrenci sayısının 4’e düştüğü görülmüştür. Öte yandan etkinlikler öncesinde 7 öğrenci eksik bilgiye sahipken, etkinlikler sonrasında eksik bilgiye sahip öğrencinin olmadığı görülmüştür. Doğru bilgiye sahip öğrenci sayısı 1 iken, yapılan etkinlikler sonrasında doğru bilgiye sahip olan öğrenci sayısı 10’a yükselmiştir. İlk etkinlikte 2 öğrenci cevap vermezken, ikinci etkinlikte bir öğrenci cevap vermemiştir.

Tablo 15

Tüketici Hakkı Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Form Bulguları

Tüketici Hakkı	Ne Biliyordum(Önce)	Tüketici Hakkı	Ne Öğrendim(Sonra)
Yanılgı	7	Yanılgı	3
Eksik Bilgi	6	Eksik Bilgi	4
Doğru Bilgi	-	Doğru Bilgi	6
Cevapsız	2	Cevapsız	2

Tablo 15’te görüldüğü üzere tüketici hakkı kavramı ile ilgili öğrencilerin ön bilgileri incelendiğinde 7 öğrenci kavramla ilgili yanılgıya sahipken, öğrenme ile ilgili etkinlikler yapıldıktan sonra yanılgı yaşayan öğrenci sayısının 3’e düştüğü görülmüştür. Öte yandan etkinlikler öncesinde 6 öğrenci eksik bilgiye sahipken, etkinlikler sonrasında eksik bilgiye sahip öğrenci sayısı 4’e düşmüştür. Doğru bilgiye sahip öğrenci yokken, yapılan etkinlikler sonrasında doğru bilgiye sahip olan öğrenci sayısı 6’ya yükselmiştir. İlk etkinlikte 2 öğrenci cevap vermezken, ikinci etkinlikte de 2 öğrenci cevap vermemiştir.

Tablo 16

Vatandaşlık Sorumluluğu Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları

Vatandaşlık Sorumluluğu	Ne Biliyordum(Önce)	Vatandaşlık Sorumluluğu	Ne Öğrendim(Sonra)
Yanılgı	2	Yanılgı	1
Eksik Bilgi	12	Eksik Bilgi	6
Doğru Bilgi	1	Doğru Bilgi	7
Cevapsız	-	Cevapsız	1

Tablo 16’da görüldüğü üzere vatandaşlık sorumluluğu kavramı ile ilgili öğrencilerin ön bilgileri incelendiğinde 2 öğrenci kavramla ilgili yanılgıya sahipken, öğrenme ile ilgili etkinlikler yapıldıktan sonra yanılgı yaşayan öğrenci sayısının 1’e düştüğü görülmüştür. Öte yandan etkinlikler öncesinde 12 öğrenci eksik bilgiye sahipken, etkinlikler sonrasında eksik bilgiye sahip öğrenci sayısı 6’ya düşmüştür. Doğru bilgiye sahip öğrenci sayısı 1 iken, yapılan etkinlikler sonrasında doğru bilgiye sahip olan öğrenci sayısı 7’ye yükselmiştir. İlk etkinlikte öğrencilerin hepsi cevap verirken, ikinci etkinlikte bir öğrenci cevap vermemiştir.

Tablo 17

Dilekçe Kavramına Ait Değerlendirme Formu Bulguları

Dilekçe	Ne Biliyordum(Önce)	Dilekçe	Ne Öğrendim(Sonra)
Yanılgı	7	Yanılgı	3
Eksik Bilgi	8	Eksik Bilgi	5
Doğru Bilgi	-	Doğru Bilgi	6
Cevapsız	-	Cevapsız	1

Tablo 17’de görüldüğü üzere dilekçe kavramı ile ilgili öğrencilerin ön bilgileri incelendiğinde 7 öğrenci kavramla ilgili yanılgıya sahipken, öğrenme ile ilgili etkinlikler yapıldıktan sonra yanılgı yaşayan öğrenci sayısının 3’e düştüğü görülmüştür. Öte yandan etkinlikler öncesinde 8 öğrenci eksik bilgiye sahipken, etkinlikler sonrasında eksik bilgiye sahip öğrenci sayısı 5’e düşmüştür. Doğru bilgiye sahip öğrenci yokken, yapılan etkinlikler sonrasında 6 öğrenci doğru bilgiye sahip olmuştur. İlk etkinlikte öğrencilerin hepsi cevap verirken, ikinci etkinlikte bir öğrenci cevap vermemiştir.

Tablo 18

Fiş Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları

Fiş	Ne Biliyordum(Önce)	Fiş	Ne Öğrendim(Sonra)
Yanılgı	5	Yanılgı	3
Eksik Bilgi	7	Eksik Bilgi	4
Doğru Bilgi	3	Doğru Bilgi	7
Cevapsız	-	Cevapsız	1

Tablo 18’de görüldüğü üzere fiş kavramı ile ilgili öğrencilerin ön bilgileri incelendiğinde 5 öğrencin kavramla ilgili yanılgıya sahipken, öğrenme ile ilgili etkinlikler yapıldıktan sonra yanılgı yaşayan öğrenci sayısının 3’e düştüğü görülmüştür. Öte yandan etkinlikler öncesinde 7 öğrenci eksik bilgiye sahipken, etkinlikler sonrasında eksik bilgiye sahip öğrenci sayısı 4’e düşmüştür. Doğru bilgiye sahip öğrenci sayısı 3 iken, yapılan etkinlikler sonrasında doğru bilgiye sahip olan öğrenci sayısı 7’ye yükselmiştir. İlk etkinlikte öğrencilerin hepsi cevap verirken, ikinci etkinlikte bir öğrenci cevap vermemiştir.

Tablo 19

Sorumluluk Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları

Sorumluluk	Ne Biliyordum(Önce)	Sorumluluk	Ne Öğrendim(Sonra)
Yanılgı	2	Yanılgı	-
Eksik Bilgi	5	Eksik Bilgi	2
Doğru Bilgi	8	Doğru Bilgi	12
Cevapsız	-	Cevapsız	1

Tablo 19’da görüldüğü üzere sorumluluk kavramı ile ilgili öğrencilerin ön bilgileri incelendiğinde 2 öğrenci kavramla ilgili yanılgıya sahipken, öğrenme ile ilgili etkinlikler yapıldıktan sonra yanılgı yaşayan öğrenci olmadığı görülmüştür. Öte yandan etkinlikler öncesinde 5 öğrenci eksik bilgiye sahipken, etkinlikler sonrasında eksik bilgiye sahip öğrenci sayısı 2’ye düşmüştür. Doğru bilgiye sahip öğrenci sayısı 8 iken, yapılan etkinlikler sonrasında doğru bilgiye sahip olan öğrenci sayısı 12’ye yükselmiştir. İlk etkinlikte öğrencilerin hepsi cevap verirken, ikinci etkinlikte bir öğrenci cevap vermemiştir.

Tablo 20

Satılan Malın Değişim Süresi Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları

Satılan Malın Değişim Süresi	Ne Biliyordum (Önce)	Satılan Malın Değişim Süresi	Ne Öğrendim (Sonra)
Yanılığ	5	Yanılığ	2
Eksik Bilgi	-	Eksik Bilgi	-
Doğru Bilgi	10	Doğru Bilgi	12
Cevapsız	-	Cevapsız	1

Tablo 20’de görüldüğü üzere satılan malın değişim süresi kavramı ile ilgili öğrencilerin ön bilgileri incelendiğinde 5 öğrencin kavramla ilgili yanılığa sahipken, öğrenme ile ilgili etkinlikler yapıldıktan sonra yanılığ yaşayan öğrenci sayısı 2’ye düştüğü görülmüştür. Öte yandan eksik bilgiye sahip öğrenci yoktur. Doğru bilgiye sahip öğrenci sayısı 10 iken, yapılan etkinlikler sonrasında doğru bilgiye sahip olan öğrenci sayısı 12’ye yükselmiştir. İlk etkinlikte öğrencilerin hepsi cevap verirken, ikinci etkinlikte bir öğrenci cevap vermemiştir.

Tablo 21

Tüketici Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları

Tüketici	Ne Biliyordum(Önce)	Tüketici	Ne Öğrendim(Sonra)
Yanılığ	1	Yanılığ	-
Eksik Bilgi	3	Eksik Bilgi	-
Doğru Bilgi	11	Doğru Bilgi	14
Cevapsız	-	Cevapsız	1

Tablo 21’de görüldüğü üzere tüketici kavramı ile ilgili öğrencilerin ön bilgileri incelendiğinde 1 öğrenci kavramla ilgili yanılığa sahipken, öğrenme ile ilgili etkinlikler yapıldıktan sonra yanılığ yaşayan öğrenci olmadığı görülmüştür. Öte yandan etkinlikler öncesinde 3 öğrenci eksik bilgiye sahipken, etkinlikler sonrasında eksik bilgiye sahip öğrencinin olmadığı görülmüştür. Doğru bilgiye sahip öğrenci sayısı 11 iken, yapılan etkinlikler sonrasında doğru bilgiye sahip olan öğrenci sayısı 14’e yükselmiştir. İlk etkinlikte öğrencilerin hepsi cevap verirken, ikinci etkinlikte bir öğrenci cevap vermemiştir.

4.2.2. Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz Konusuna Ait Kavramlar

Aşağıda 'Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz' konusuna dair 8 kavrama (bayrak, vatan, bağımsızlık, egemenlik, milli marş, bağımsızlık sembolleri, başkent ve meclis) ait Bil-İste-Öğren değerlendirme formlarına ait bulgular tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 22

Egemenlik Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları

Egemenlik	Ne Biliyordum (Önce)	Egemenlik	Ne Öğrendim (Sonra)
Yanılığ	3	Yanılığ	1
Eksik Bilgi	1	Eksik Bilgi	1
Doğru Bilgi	-	Doğru Bilgi	10
Cevapsız	11	Cevapsız	3

Tablo 22'de görüldüğü üzere egemenlik kavramı ile ilgili öğrencilerin ön bilgileri incelendiğinde 3 öğrencin kavramla ilgili yanılığa sahipken, öğrenme ile ilgili etkinlikler yapıldıktan sonra yanılığ yaşayan öğrenci sayısı 1'e düştüğü görülmüştür. Öte yandan etkinlikler öncesinde 1 öğrenci eksik bilgiye sahipken, etkinlikler sonrasında eksik bilgiye sahip öğrenci sayısı 1 olarak kalmıştır. Doğru bilgiye sahip öğrenci yok iken, yapılan etkinlikler sonrasında doğru bilgiye sahip olan öğrenci sayısı 10'a yükselmiştir. İlk etkinlikte 11 öğrenci cevap vermezken, ikinci etkinlikte 3 öğrenci cevap vermemiştir.

Tablo 23

Bağımsızlık Sembolleri Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları

Bağımsızlık Sembolleri	Ne Biliyordum (Önce)	Bağımsızlık Sembolleri	Ne Öğrendim (Sonra)
Yanılığ	7	Yanılığ	1
Eksik Bilgi	5	Eksik Bilgi	-
Doğru Bilgi	-	Doğru Bilgi	12
Cevapsız	3	Cevapsız	2

Tablo 23'te görüldüğü üzere bağımsızlık sembolleri kavramı ile ilgili öğrencilerin ön bilgileri incelendiğinde 7 öğrencin kavramla ilgili yanılığa sahipken, öğrenme ile ilgili etkinlikler yapıldıktan sonra yanılığ yaşayan öğrenci sayısı 1'e düştüğü görülmüştür. Öte yandan etkinlikler öncesinde 5 öğrenci eksik bilgiye sahipken, etkinlikler sonrasında eksik

bilgiye sahip öğrenci kalmadığı görülmüştür. Doğru bilgiye sahip öğrenci yok iken, yapılan etkinlikler sonrasında doğru bilgiye sahip olan öğrenci sayısı 12'ye yükselmiştir. İlk etkinlikte 3 öğrenci sorulan kavrama cevap vermezken, ikinci etkinlikte 2 öğrenci cevap vermemiştir.

Tablo 24

Milli Marş Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları

Milli Marş	Ne Biliyordum (Önce)	Milli Marş	Ne Öğrendim (Sonra)
Yanılgı	2	Yanılgı	1
Eksik Bilgi	9	Eksik Bilgi	5
Doğru Bilgi	1	Doğru Bilgi	7
Cevapsız	3	Cevapsız	2

Tablo 24'te görüldüğü üzere milli marş kavramı ile ilgili öğrencilerin ön bilgileri incelendiğinde 2 öğrencinin kavramla ilgili yanılgıya sahipken, öğrenme ile ilgili etkinlikler yapıldıktan sonra yanılgı yaşayan öğrenci sayısı 1'e düştüğü görülmüştür. Öte yandan etkinlikler öncesinde 9 öğrenci eksik bilgiye sahipken, etkinlikler sonrasında eksik bilgiye sahip öğrenci sayısı 5'e düşmüştür. Doğru bilgiye sahip öğrenci sayısı 1 iken, yapılan etkinlikler sonrasında doğru bilgiye sahip olan öğrenci sayısı 7'ye yükselmiştir. İlk etkinlikte 3 öğrenci sorulan kavrama cevap vermezken, ikinci etkinlikte iki öğrenci cevap vermemiştir.

Tablo 25

Bayrak Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları

Bayrak	Ne Biliyordum (Önce)	Bayrak	Ne Öğrendim (Sonra)
Yanılgı	5	Yanılgı	3
Eksik Bilgi	4	Eksik Bilgi	3
Doğru Bilgi	4	Doğru Bilgi	7
Cevapsız	2	Cevapsız	2

Tablo 25'de görüldüğü üzere bayrak kavramı ile ilgili öğrencilerin ön bilgileri incelendiğinde 5 öğrenci kavramla ilgili yanılgıya sahipken, öğrenme ile ilgili etkinlikler yapıldıktan sonra yanılgı yaşayan öğrenci sayısının 3'e düştüğü görülmüştür. Öte yandan

etkinlikler öncesinde 4 öğrenci eksik bilgiye sahipken, etkinlikler sonrasında eksik bilgiye sahip öğrenci sayısı 3'e düşmüştür. Doğru bilgiye sahip öğrenci sayısı 4 iken, yapılan etkinlikler sonrasında doğru bilgiye sahip olan öğrenci sayısı 7'ye yükselmiştir. İlk etkinlikte öğrencilerin hepsi cevap verirken, ikinci etkinlikte bir öğrenci cevap vermemiştir.

Tablo 26

Vatan Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları

Vatan	Ne Biliyordum (Önce)	Vatan	Ne Öğrendim (Sonra)
Yanılgı	7	Yanılgı	4
Eksik Bilgi	3	Eksik Bilgi	2
Doğru Bilgi	3	Doğru Bilgi	7
Cevapsız	2	Cevapsız	2

Tablo 26'da görüldüğü üzere vatan kavramı ile ilgili öğrencilerin ön bilgileri incelendiğinde 7 öğrencin kavramla ilgili yanılgıya sahipken, öğrenme ile ilgili etkinlikler yapıldıktan sonra yanılgı yaşayan öğrenci sayısı 4'e düştüğü görülmüştür. Öte yandan etkinlikler öncesinde 3 öğrenci eksik bilgiye sahipken, etkinlikler sonrasında eksik bilgiye sahip öğrenci sayısı 2'ye düşmüştür. Doğru bilgiye sahip öğrenci sayısı 3 iken, yapılan etkinlikler sonrasında doğru bilgiye sahip olan öğrenci sayısı 7'ye yükselmiştir. Her iki etkinlikte de iki öğrenci cevap vermemiştir.

Tablo 27

Bağımsızlık Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları

Bağımsızlık	Ne Biliyordum (Önce)	Bağımsızlık	Ne Öğrendim (Sonra)
Yanılgı	6	Yanılgı	5
Eksik Bilgi	3	Eksik Bilgi	3
Doğru Bilgi	2	Doğru Bilgi	5
Cevapsız	4	Cevapsız	2

Tablo 27'de görüldüğü üzere bağımsızlık kavramı ile ilgili öğrencilerin ön bilgileri incelendiğinde 6 öğrencin kavramla ilgili yanılgıya sahipken, öğrenme ile ilgili etkinlikler yapıldıktan sonra yanılgı yaşayan öğrenci sayısının 5'e düştüğü görülmüştür. Öte yandan

etkinlikler öncesinde 3 öğrenci eksik bilgiye sahipken, etkinlikler sonrasında eksik bilgiye sahip öğrenci sayısı 3 olarak kalmıştır. Doğru bilgiye sahip öğrenci sayısı 2 iken, yapılan etkinlikler sonrasında doğru bilgiye sahip olan öğrenci sayısı 5'e yükselmiştir. İlk etkinlikte 4 öğrenci cevapsız bırakırken, ikinci etkinlikte 2 öğrenci cevapsız bırakmıştır.

Tablo 28

Başkent Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları

Başkent	Ne Biliyordum (Önce)	Başkent	Ne Öğrendim (Sonra)
Yanılı	6	Yanılı	3
Eksik Bilgi	4	Eksik Bilgi	5
Doğru Bilgi	2	Doğru Bilgi	5
Cevapsız	3	Cevapsız	2

Tablo 28'de görüldüğü üzere başkent kavramı ile ilgili öğrencilerin ön bilgileri incelendiğinde 6 öğrenci kavramla ilgili yanılıya sahipken, öğrenme ile ilgili etkinlikler yapıldıktan sonra yanılı yaşayan öğrenci sayısının 3'e düştüğü görülmüştür. Öte yandan etkinlikler öncesinde 4 öğrenci eksik bilgiye sahipken, etkinlikler sonrasında eksik bilgiye sahip öğrenci sayısı 5'e yükselmiştir. Doğru bilgiye sahip öğrenci sayısı 2 iken, yapılan etkinlikler sonrasında doğru bilgiye sahip olan öğrenci sayısı 5'e yükselmiştir. İlk etkinlikte 3 öğrencini sorulan kavrama cevap vermezken, ikinci etkinlikte 2 öğrenci cevap vermemiştir.

Tablo 29

Meclis Kavramına Ait Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formu Bulguları

Meclis	Ne Biliyordum (Önce)	Meclis	Ne Öğrendim (Sonra)
Yanılı	6	Yanılı	3
Eksik Bilgi	4	Eksik Bilgi	2
Doğru Bilgi	2	Doğru Bilgi	7
Cevapsız	3	Cevapsız	3

Tablo 29'da görüldüğü üzere meclis kavramı ile ilgili öğrencilerin ön bilgileri incelendiğinde 6 öğrenci kavramla ilgili yanılı yaşarken, öğrenme ile ilgili etkinlikler yapıldıktan sonra yanılı yaşayan öğrenci sayısının 2'ye düştüğü görülmüştür. Öte yandan

etkinlikler öncesinde 4 öğrenci eksik bilgiye sahipken, etkinlikler sonrasında eksik bilgiye sahip öğrenci sayısı 2'ye düşmüştür. Doğru bilgiye sahip öğrenci sayısı 2 iken, yapılan etkinlikler sonrasında doğru bilgiye sahip olan öğrenci sayısı 7'ye yükselmiştir. Her iki etkinlikte de 3 öğrenci sorulan kavrama cevap vermemiştir.

Çalışma kapsamında belirlenen kazanımlarla ve konularla ilgili seçilen kavramların öğrenilmesinde yapılan etkinliklerin başarısını görebilmek için her iki etkinliğin öncesinde ve sonrasında Bil-İste-Öğren değerlendirme formu uygulanmıştır. Formlardan elde edilen verilerinden hareketle yapılan etkinliklerin konu ile ilgili kavramların öğretilmesinde de başarılı olduğu görülmektedir. Bu başarı gerek doğru bilgiye ulaşmada gerekse eksik bilgilerin tamamlanmasında ve yanlışların giderilmesinde tablolarda verilen sayısal verilerle görülmektedir.

Bil-İste-Öğren değerlendirme formlarının derslerde kullanılması öğrencilerin ünite veya konu bitiminde ne öğrendiklerini değerlendirmeleri açısından da önemlidir. Bu formlardan elde dılecek verilerle birlikte konuya ilişkin eksik öğrenmeleri ya da yanlışlarını fark ederek eksikliklerin tamamlanması sağlanabilmektedir. Bu sebeple Bil-İste-Öğren değerlendirme formlarının derslerde kullanılması önemlidir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde ilk olarak bulgular doğrultusunda elde edilen sonuçlar verilmiş ve diğer araştırma sonuçları ile karşılaştırılarak tartışılmıştır. Sonrasında ise elde edilen sonuçlardan hareketle bir takım öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

5.1. Sonuç ve Tartışma

2017 İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde verilen Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında kazandırılması hedeflenen sorumluluk değeri ile Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında kazandırılması hedeflenen bağımsızlık değerinin yanı sıra sosyal bilgiler dersinde kazandırılması hedeflenen vatanseverlik, Bayrak sevgisi, bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı değerlerinin hazırlanan etkinlikler ile kazandırılmasının amaçlandığı bu çalışmada etkinliklerin değer öğretiminde uygulanabilir olduğu tespit edilmiştir.

5.1.1. Haklarımı Kullanıyorum Ana Etkinliğine Dair Sonuçlar

- 'S.B 5.5.5. Bilinçli tüketici olarak haklarını bilir.' kazanımı kapsamında yapılan etkinliklerde öğrencilerin verdikleri cevaplara bakıldığında tüketici olarak haklarını bildikleri görülmüştür. Öğrencilerin konu ile ilgili bilinçli cevaplar vermelerinde 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi Üretim, Dağıtım, Tüketim öğrenme alanı içerisinde yer alan Üretimden Tüketime adlı ünite kapsamında "Tüketici olarak hakları ihlal edildiğinde yasal yollardan haklarını arar." kazanımındaki ön öğrenmelerinin olumlu etkileri olarak yorumlanabilir.
- Yapılan etkinliklerden elde edilen bulgular yorumlanırken Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında araştırma kapsamında öğrencilere kazandırılması hedeflenen sorumluluk değerinin yanı sıra öğrencilerin tasarruflu olma ve kanaatkâr olma değerlerine de değindikleri görülmüştür.
- Hazırlanan etkinliklerin programda yer alan kazanımı ve değerleri içermesi değerler eğitimi için fazladan bir zamana ihtiyaç duyulmadan uygulanabilirliğini ve olumlu sonuçlar alınabileceğini göstermiştir.

5.1.2. Egemenlik Ve Bağımsızlık Sembollerimiz Ana Etkinliğine Dair Sonuçlar

- Yapılan etkinliklerden elde edilen bulgular yorumlanırken Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında araştırma kapsamında öğrencilere kazandırılması hedeflenen vatanseverlik, bağımsızlık, bayrak sevgisi ve bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı değerlerinin yanı sıra öğrencilerin fedakarlık, özgürlük, barış, sorumluluk (vatandaşlık sorumluluğu), dayanışma ve yardımseverlik değerlerine de değindikleri görülmüştür.
- Etkinlikler öncesinde yazılan kompozisyonlarda öğrencilerin 6 değeri toplam 15 kez kullandığı görülürken yapılan etkinlikler sonrasında yazılan kompozisyonlar incelendiğinde öğrencilerin 7 değeri toplam 34 kez kullandığı görülmüştür.
- Yapılan etkinliklerle öğrencilerin empati kurma becerisine de sahip oldukları görülmüştür.

5.1.3. Bil-İste-Öğren Değerlendirme Formlarına Dair Sonuçlar

- Etkinliklerin öncesinde Haklarımı Biliyorum ve Egemenlik Ve Bağımsızlık Sembollerimiz konularının her biri için Bil-İste-Öğren değerlendirme formları hazırlanmış ve etkinlikler öncesinde dağıtılarak 'Ne Biliyordum?' bölümünü cevaplamaları istenmiş bu bölümde verilen cevaplara bakılarak öğrencilerin konularla ilişkili kavramlara dair ön bilgilerine ulaşılmıştır. Etkinlikler sonrasında formlar tekrardan dağıtılmış ve 'Ne Öğrendim?' bölümünü cevaplamaları istenmiştir. Bu bölümde verilen cevaplara bakılarak da eksik bilgiye sahip veya yanılgı yaşayan öğrencilerin yapılan etkinliklerin sonrasında sayılarının azaldığı ya da tamamen ortadan kalktığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Değerler eğitimine yönelik yapılan etkinliklerin öğrencilerin konu ile ilgili kavramları da doğru yönde öğrenmesinde olumlu etkilerinin olduğu söylenebilir.

Araştırmanın neticesinde elde edilen bulgular değerler eğitimine yönelik yapılan etkinliklerin uygulanabilirliği yönünde olumlu sonuçlar vermektedir.

Çalışmanın giriş kısmında da belirtildiği gibi belirtilen değerler kapsamında hazırlanan değer eğitimi etkinliklerinin uygulanabilirliği hakkında bilgi edinmek istenmiştir. Yapılan literatür taramasında sadece bu çalışmada ele alınan değerlere yönelik bir çalışmanın olmadığı, araştırmada kullanılan değerlerin ya tek tek ele alındığı ya da çalışmadaki değerlere ek değerler alındığı yahut bazılarının alınmadığı çalışmaların olduğu görülmüştür. Bu nedenle farklı başlıklar altında incelenen değer ve değerler eğitimi

çalışmalarına göre benzerlik veya zıt sonuçlardan hareketle tartışma boyutu yorumlanmaya çalışılmıştır.

Öğretici (2011)'nin yaptığı “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Değerler Eğitimine Yönelik Uygulamaların Etkililiğinin Araştırılması” adlı çalışmada duyarlılık ve sorumluluk değerine ilişkin etkinliklerden hareketle değerler eğitiminde etkinliklere dayalı uygulamaların etkililiğini görmeyi amaçlamış ve uygulanan sınıf içi etkinliklerin bu değerlere ilişkin farkındalığı arttırdığı savına ulaşmıştır. Bu sonuç araştırmanın sonuçlarıyla paralellik göstermiştir. Nitekim yapılan çalışmada hazırlanan etkinliklerin sorumluluk değerinin öğretiminde etkili olduğu savına ulaşılmıştır. Ayrıca duyarlılık değeri ile ilgili de olumlu sonuçlar alınması değerler eğitiminde hazırlanan etkinliklerin uygulanabilirliğini ortaya koymuştur.

Coşkun (2011)'un yaptığı “ İlköğretim Birinci Kademe 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi” adlı çalışmasında sorumluluk sahibi olma, doğal çevreye ve tarihsel mirasa duyarlılık, İstiklal Marşı'na ve bayrağa saygı ile hoşgörü değerlerini esas alınarak öğrencilerin bu değerleri algılama düzeyleri hakkında yaptığı durum çalışmasında sorumluluk sahibi olma değeri ile ilgili olarak bu değeri tam olarak içselleştiremedikleri, öğrencilerin bu değerini gerektirdiklerini çoğu zaman bildikleri ancak uygulamaya geçirmedikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç araştırma sonuçlarıyla çelişse de araştırmada sadece bilinçli tüketici olarak sorumlulukların yerine getirilmesi konusu üzerinde daha çok durulmasının böyle bir farklılığa neden olduğu düşünülmüştür.

Çengelci (2010)'nin yaptığı “ İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin bir Durum Çalışması” adlı çalışmada öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi ile ilgili olarak sorumluluk, yardımlaşma ve dayanışmayı öğrendiklerini düşündükleri sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç araştırmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

- Değerler eğitimi etkinliklerinin uygulanabilirliğinin olumlu sonuçlar vermesi bazında bakanlık tarafından öğretmenlere değerler eğitimini etkinlik temelli yapmaları konusunda hizmet içi eğitimler vermeleri yönünde öneri yapılabilir.
- Değer eğitimi çalışmalarının okullarda daha etkili ve profesyonel yapılabilmesi için bir bakanlık birimi kurulabilir.

- Eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının branş farkı gözetilmeksizin değerler eğitimi uygulamaları konusunda derslere tabi tutulması gereklidir.
- Değerler eğitimine yönelik okul idarelerinin aileleri bilinçlendirici paneller ve konferanslar yapması gerekmektedir.
- Öğretmenler öğretim sürecini değer eğitimi yaklaşımlarıyla zenginleştirmelidir.
- Öğretmenler değer eğitimi sürecine aileyi katabilmek adına aile ile yapılacak etkinlikleri ödev olarak vermelidir.
- Aileler çocuklarının akademik başarısına verdikleri önemi çocuklarının ahlaki gelişimine de vermelidir.
- Aileler değerler eğitimi konusunda kendilerini geliştirebilecekleri konferans ve panellere katılmalıdır.

5.2.2. Gelecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Bu çalışma 5. sınıf düzeyinde sosyal bilgiler dersi programı çerçevesinde sorumluluk, vatanseverlik, bayrak sevgisi, bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı ve bağımsızlık değerlerine ilişkindir. Değerler eğitimine yönelik diğer sınıf düzeylerinde, başka ders programlarını ve başka değerleri kapsayan çalışmalar yapılabilir.
- Araştırmada sınıf içi etkinlikler kullanılmıştır. Yeni yapılacak çalışmalarda sınıf dışı etkinliklerinde etkisi ortaya konmaya çalışılabilir.
- Değerler eğitimi sürecine aileyi de katabilmek adına yapılacak yeni çalışmalarda aile katılımlı etkinlikler planlanabilir.

KAYNAKLAR

- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitimi sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim II. kademedeki gerçekteleşme derecesinin değeriendirilmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 190366).
- Akbaş, O. (2007). Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinde gerçekteleşme derecesinin değeriendirilmesi. R. Kaymakcan (Ed.) *Değerler ve Eğitimi* (ss. 673-695). İstanbul: Dem Yayıncılık.
- Aktaş, N. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler programında verilen değerleri edinme düzeyleri(Erzincan örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:263825).
- Aktepe, V. Ve Tahiroğlu, M. (2016). Değerler eğitimi yaklaşımları ve etkinlik örnekleri. *The Journal Of Academic Social Science Studies Dergisi*, Number:42, p.361-384 Winter III 2016 Erişim adresi: https://www.jasstudies.com/Makaleler/1487141987_23.%20Yrd.%20Doç.%20Dr.%20Vedat%20AKTEPE.pdf
- Aladağ, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:278337).
- Avcı, A. A. (2015) *Sosyal bilgiler dersinde vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 457416).
- Avcı, A.A., İbret, B.Ü. ve Karasu Avcı, E. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik görüşleri. *İlköğretim Online Dergisi*, 16(4), 1558-1574. doi: 10.75051/ilkonline.2017.342974
- Aydın, M.Z. (2005). *Ailede çocuğun ahlak eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Aydın, M.Z. ve Güler, Ş.A. (2014). *Okulda değerler eğitimi yöntemler-etkinlikler-kaynaklar*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Bacanlı, H. (2001). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Balat, G. ve Balaban Dağal, A. (2006). Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi Etkinlikleri. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Bayırlı, H. (2018). *Hayat bilgisi dersi bağlamında değerler eğitimi: aile birliğine önem verme* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:516444).
- Baysal, Z.N. ve Saman, O. (2010). İlköğretim 5. sınıf öğrencileri ile değerler üzerine bir çalışma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:9, Sayı:34 56-69. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/70224>
- Can Beken, D. (2010). *Türkiye’de ulus devletin inşasında üniversite mezunlarının vatanseverlik olgularına katkıları* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:265228).
- Berber, S. (2016). *Bil-iste-öğren-anla stratejisinin ortaokul 3. sınıf öğrencilerinin yansıtıcı düşünme becerilerine ve akademik başarılarına olan etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:420282).
- Beyhan, A. (2013). Eğitim örgütlerinde eylem araştırması. *Bilgisayar ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Cilt, 1 Sayı: 2, 65-89. Erişim adresi: <https://dergipark.ulakbim.gov.tr/jcer/article/view/5000039223>
- Buluç, B. (2007). Eğitimin amaç ve işlevleri. E. Karip (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* (ss. 22-53). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Can, G. (2009). Kişilik gelişimi (psikososyal ve ahlak gelişimi). B. Yeşilyaprak (Ed.) eğitim Psikolojisi (ss.119-151). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Civelek, B. (2006). Çocuklara sorumluluk bilinci kazandırmak. *Çoluk Çocuk Aylık Anne Baba Eğitimci Dergisi*, 58, 20-22
- Cüceloğlu, D. (1996). *İçimizdeki çocuk*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Coşkun, D. (2011). *İlköğretim birinci kademe 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:296418).
- Çelikkaya, H. (1996). *Fonksiyonel eğitim sosyolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınları

- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:258126).
- Demircioğlu, İ.H. ve Tokdemir, M.A. (2008). Değerlerin oluşturulması sürecinde tarih eğitimi: amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (15), 69-88. Erişim adresi: <http://ded.dem.org.tr/tr/makale/degerlerin-olusturulma-surecinde-tarih-egitimi-amac-islev-ve-icerik>
- Dilmaç, B. (1996). *İlköğretim öğrencilerine insani değerler eğitimi verilmesi ve ahlaki olgunluk ölçeği ile eğitimin sınanması* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 87087).
- Doğan, H. (1997). *Eğitimde program ve öğretim tasarımı*. Ankara: Önder Matbacılık.
- Doğanay, A. (2007). Değerler eğitimi. C. Öztürk (Ed.) *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (ss.255-286). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 79-96. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/302619>
- Ekşi, H. Ve Katılmış, A. (2011). Değerler eğitimi yaklaşımları. *Diyanet Aylık Dergi*, 245, ss. 11-13. Erişim adresi: https://dosya.diyanet.gov.tr/DYYSDosya/Dergiler/Aylik/2011/mayis_2011.pdf
- Elban, M. (2011). *Ortaöğretim 11. Sınıf öğrencilerinin tarih dersine yönelik tutumları ile vatanseverlik tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 279713).
- Ertürk, E. (2006). *Ders kitaplarında toplum, yurttaşlık, vatanseverlik ve ekonomi anlayışının dönüşümü: 1997 ve 2004 ilköğretim sosyal bilgiler ders kitapları üzerine bir içerik analizi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:204403).
- Evin, İ. Ve Kafadar, O. (2004) İlköğretim sosyal bilgiler programının ve ders kitaplarının ulusal ve evrensel değerler yönünden içerik çözümlemesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 13, Sayı:2 39-56. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/erziefd/issue/6008/80101>

- Güneş, F. (2015, Nisan). *Değerler eğitiminde yaklaşım ve modeller*. Eğitimde Gelecek Arayışları: Düünden Bugüne Türkiye’de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, Bartın.
- Hökelekli, H. Ve Gündüz, T. (2007). Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğilimleri. R. Kaymakcan (Ed.) *Değerler ve Eğitimi* (ss.371-396). İstanbul: Dem Yayıncılık.
- Kan, Ç. (2010) Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 187, 138-145. Erişim adresi: http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/187.pdf
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 226374).
- Keskin, Y. (2016). Değer sınıflaması üzerine aksiyonel bir deneme. *Turkish Studies International Academic Journals Dergisi*, Volum 11/3 p.1485-1510. doi:10.7827/TurkishStudies.9467
- Coşkun Keskin, S. (2007) *Sosyal bilgiler derslerinde empati becerilerine dayalı öğretim tekniklerinin kullanılması* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 210291).
- Köylü, M. (2007). Küresel bağlamda değerler eğitimine duyulan ihtiyaç R. Kaymakcan (Ed.), *Değerler ve Eğitimi* (ss. 287-312). İstanbul: DEM Yayıncılık.
- MEB, (2005). *Sosyal bilgiler öğretim programı taslak kitabı*
- MEB, (2016). Öğretim Programları. Erişim adresi: mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx
- MEB, (2017). Öğretim Programları. Erişim adresi: mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx
- Meydan, H. (2012). *İlköğretim okullarında değerler ve karakter eğitimi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 326038).
- Naylor, D.T. ve Diem, R. (1987). *Elementary and middle school social studies* . New York: Random House
- Ogle, D.M. (1986). K-W-L: A teaching model that develops active reading of expository text. *Reading Teacher* 39:564-570.

- Okore, Maggie. (2007). How Teachers Understand, Respond to and Implement Values Education in Kenyan Schools, University of Pretoria, South Africa. Erişim adresi: proxy.sakarya.deepknowledge.net/MuseSessionID=021155j7k/MuseProtocol=https/MuseHost=search.proquest.com/MusePath/pqdtglobal/docview/304707121/CF6B37BA6D4B4417PQ/1?accountid=13654#center
- Öğretici, B. (2011). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler derslerinde değerler eğitime yönelik uygulamaların etkililiğinin araştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 328047).
- Özgüven, İ.E. (1994). *Psikolojik testler*. Ankara: Yeni doğuş Matbaası.
- Öztürk, C. (2007). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. C. Öztürk (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım* (ss.21-50). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Pereira, L.J. (2016) *Values education in Bangladesh: Understanding high school graduates' perspectives*. University of the Incarnate Word Erişim adresi: <https://proxy.sakarya.deepknowledge.net/MuseSessionID=021155j9d/MuseProtocol=https/MuseHost=search.proquest.com/MusePath/pqdtglobal/docview/1878914069/abstract/86239F9AAF274FD8PQ/1?accountid=13654#center>
- Safran, M. (2008) Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış. Tay ve diğerleri (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (ss. 2-19). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Sezer, A. Ve Çoban, O. (2016). Ortaokul öğrencilerinin sorumluluk değeri algıları. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 22-39. Erişim adresi: <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/usakead/article/view/5000161516>
- Sığrı, Ü. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Beta Basım Yayın
- Sözer, M.A. (2007). Eğitimin toplumsal temelleri. E. Karip (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* (ss 152-171). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tahiroğlu, M. ve Çetin, T. (2015). Değerler öğretiminde kullanılan yöntemler. M.Gündüz (Ed.), *Değerler Eğitimi* (ss.19-44). Ankara: Maya Akademi Yayıncılık
- Taşpınar, M. (2013). *Kuramdan uygulamaya öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Edge Akademi

- Tok, Ş. (2008). Not tutma ve bil-iste-öğren (biö) stratejilerinin tutum ve akademik başarıya etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34:244-253. Erişim adresi: <https://scholar.google.com.tr>
- Turan, S. Ve Aktan, D. (2008). Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tebd/issue/26112/275108>
- Türk, N. Ve Nalçacı, A. (2011). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler programında verilen değerleri edinme düzeyleri (Erzincan örneği). *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt-Sayı:13-2, 39-56. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/erziefd/issue/6008/80101>
- Ülken, H.Z. (2002). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Wei, H.J. (2011). *Teaching in classroom and value education*. Beijing Normal University (People's Republic of China) Erişim adresi: <https://proxy.sakarya.deep-knowledge.net/MuseSessionID=021155j9d/MuseProtocol=https/MuseHost=search.proquest.com/MusePath/pqdtglobal/docview/1874912723/E3565F4F860E40F6PQ/1?accountid=13654#center>
- Yavuzer, H. (2000). *Çocuk eğitim el kitabı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 19, 499-522 Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/156875>
- Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yiğittir, S. (2015). Dünya’da değer eğitimi. M.Gündüz (Ed.) *Değerler Eğitimi* (ss.267-284). Ankara: Maya Akademi Yayıncılık

İnternet Kaynakları

URL 1:

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5bc96c8ce0c9b0.94856395 (19.10.2018)

URL 2: www.tdk.gov.tr (19.10.2018)

URL 3: <https://www.youtube.com/channel/UCCj4TmBjCZBziZm3ymaG3RQ> erişim tarihi (24.03.2018)

EKLER

Ek 1. Haklarımı Kullanıyorum Konusu İle İlgili Hazırlanan Ders Planı ve Etkinlikleri

HAKLARIMI KULLANIYORUM

Ön Açıklama:

Bir kişinin isteyebileceği, ileri sürebileceği, kullanabileceği, toplumca ve kanunlarca tanınan yetkiye **hak** denir.

Mal ve hizmetlerden yararlanan, satın alıp kullanan, tüketen kişilere **tüketici** denir. Tüketicilerin de sahip oldukları haklar vardır.

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında ki kanuna göre tüketici aldığı bir mal için bir ay içinde itiraz etme hakkına sahiptir. Alışverişlerinde fiş veya fatura alan tüketiciler karşılaştıkları sorunlar karşısında daha çabuk sonuçlar alırlar.

Bazen de fiş veya fatura almasına rağmen satıcıyla sorunlar yaşanabilir. Bu durumlarda ise il ve ilçelerde bulunan Tüketici Hakem Heyetleri 'ne başvurabilirler.

Tüketici hakları ihlal edildiğinde başvurulacak diğer yerler:

- Tüketici Mahkemesi
- Tüketici Hakları Derneği
- Tüketici Bilgi Sistemi
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü
- ALO 175 Tüketici Hattı

Kazanım:

5.5.5. Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.

Kullanılan yöntem ve teknikler

- Örnek olay
- Soru-cevap
- Tartışma
- İstasyon tekniği

Kazandırılması hedeflenen değer

- Sorumluluk

Kazandırılması hedeflenen beceriler

- Girişimcilik ve araştırma gibi yaşam becerileri

Derse Hazırlık

- ✚ Ne biliyordum ne öğrendim şeması hazırlanır ve çoğaltılır.
- ✚ Konu ile ilgili örnek olay metni hazırlanır ve öğrenci sayısı kadar çoğaltılır.
- ✚ Öğrencilerin tamamlaması için bir dilekçe metni hazırlanır ve çoğaltılır.

Başlangıç

Öğrencilere Ek-1’de yer alan **Ne Biliyordum Ne Öğrendim** şeması dağıtılır ve ne biliyorum kısmını doldurmaları istenir. Daha sonra aşağıdaki sorular sorularak öğrencilerin alışveriş deneyimlerini sınıf ortamında paylaşmaları sağlanıp öğrencilerin dikkati konuya çekilir.

- ✚ Yaptığınız alışverişlerden sonra fiş veya fatura alır mısınız?
- ✚ Market alışverişlerinizde gıdaların son kullanma tarihine bakar mısınız?
- ✚ Alışveriş sırasında ihtiyacınız dışında ürünleri alır mısınız?

Ana Etkinlikler

1. Öğretmenin sorduğu sorular üzerinden soru cevap tekniği kullanılarak öğrencilerin tartışmaları sağlanır. Öğrencilerin bu tartışmayla bilinçli tüketici olmanın önemi hakkında çıkarımda bulunmaları sağlanır.
2. Ek-2 ve 3' teki örnek olay metni öğrencilere dağıtılarak öğrencilerin metni okuyup, sorulara cevaplandırmaları istenir.
3. Ek-4'te yer alan dilekçe örneğini doldurmaları istenir. Böylece başlarına örnek olayda anlatılana benzer bir durum geldiğinde gerekli mercilere nasıl başvuracaklarını deneyimlerler.
4. Öğrenciler dört gruba ayrılarak istasyon tekniği uygulanır. İstasyonlar şiir, hikaye oluşturma, resim ve slogan olarak belirlenir. İstasyonlara ait yönergeler Ek-5'te verilmiştir.

Bitiş

Öğrencilerin hazırlamış olduğu ürünler sınıfta tek tek incelenir ve okul panolarına asılarak diğer öğrenciler de bilgilendirilmiş olur. Ne biliyordum ne öğrendim şeması tekrar dağıtılarak ne öğrendim kısmının doldurulması istenir. Öğretmen etkin birer vatandaş olabilmemiz için sahip olduğumuz hakları bilmenin ve bunları kullanmanın önemine değinerek dersi bitirir.

Ölçme-Değerlendirme

Öğrencilere Ek-6'da yer alan kavram avı yaptırılır.

Bu ders nasıl geliştirilebilir?

Okulun bulunduğu il veya ilçede ki tüketici hakları derneğinden veya tüketici hakem heyetinden yetkili kişiler çağırılarak tüketici hakları ile ilgili bir panel düzenlenebilir.

1. Ekin 1. Eki

Adım:
Soyadım:

NE BİLİYORDUM?	NE ÖĞRENDİM?
Hak:	Hak:
Tüketici:	Tüketici:
Sorumluluk:	Sorumluluk:
Bilinçli Tüketici:	Bilinçli Tüketici:
Tüketici Hakkı:	Tüketici Hakkı:
Vatandaşlık sorumluluğu:	Vatandaşlık sorumluluğu:
Dilekçe:	Dilekçe:
Fiş:	Fiş:
Satın alınan malın değişim süresi:	Satın alınan malın değişim süresi:

1. Ekin 2. Eki:Örnek Olay Metni

CAN'IN KARNE HEDİYESİ

Can, okulların tatil olmasıyla birlikte Trabzon'da yaşayan dedesi ve babaannesinin yanına gitmişti. Ertesi gün dedesi Can'a karne hediyesi olarak bilgisayar almak istediğini söyledi. Dedesi ile birlikte bilgisayar almak için elektronik eşyaların satıldığı bir mağazaya gittiler. Can'ın beğendiği bilgisayarı aldılar ve kasaya gidip ödemelerini yaptılar. Fişlerini alıp mağazadan ayrıldılar. Can büyük bir heyecanla bilgisayarın başına oturdu fakat bilgisayar bir türlü açılmıyordu. Üstelik ekranın üzerinde çatlaklar vardı. Bunun üzerine mağazaya geri dönen Can ve dedesi mağaza yetkilisine buradan aldıkları ürünün bozuk ve hasarlı olduğunu söylediler.

Can'ın yerinde olsaydınız ne yapardınız?

1. Ekin 3. Eki: Örnek Olay Metni

CAN'IN KARNE HEDİYESİ

Can, okulların tatil olmasıyla birlikte Trabzon'da yaşayan dedesi ve babaannesinin yanına gitmişti. Ertesi gün dedesi Can'a karne hediyesi olarak bilgisayar almak istediğini söyledi. Dedesi ile birlikte bilgisayar almak için elektronik eşyaların satıldığı bir mağazaya gittiler. Can'ın beğendiği bilgisayarı aldılar ve kasaya gidip ödemelerini yaptılar. Fişlerini alıp mağazadan ayrıldılar. Can büyük

bir heyecanla bilgisayarın başına oturdu fakat bilgisayar bir türlü açılmıyordu. Üstelik ekranın üzerinde çatlaklar vardı. Bunun üzerine mağazaya geri dönen Can ve dedesi mağaza yetkilisine buradan aldıkları ürünün bozuk ve hasarlı olduğunu söylediler. Mağaza yetkilisi ürünü buradan aldıklarını bir fiş veya fatura ile kanıtlamalarını istedi. Dedesi alışveriş sonrasında verilen fişi mağaza yetkilisine verdi. Bunun üzerine mağaza yetkilisi değişim veya para iadesi konusunda yardımcı olacağını söyledi. Yeni bir bilgisayar alan Can mutlulukla eve döndü.

Can ve dedesi fiş almamış olsalardı ne olurdu?

Fiş aldıkları halde mağaza müdürü malın iadesini almak istemeseydi Can ve dedesi ne yapardı?

1. Ekin 4. Eki: Dilekçe Örneği

YENİMAHALLE KAYMAKAMLIğI TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ TEMSİLCİLİğİNE

ANKARA

.../.../.....

İmza

Adı Soyadı

Ekler:

Adres:

1. Ekin 5. Eki: İstasyonların Yönergeleri

HİKAYE İSTASYONU YÖNERGESİ

- ❖ Bu istasyonda “Bilinçli Tüketici” ile ilgili öğrendiklerinizden yola çıkarak bir hikaye oluşturmanız istenmektedir.
- ❖ İlk grup hikayeyi başlattıktan sonra diğer gruplar kalan yerden hikayeyi devam ettirmelidir.
- ❖ Bu istasyona son gelen grup en sonunda hep beraber oluşturduğunuz bu hikayeye bir başlık da koymayı unutmamalıdır.

ŞİİR İSTASYONU YÖNERGESİ

- ❖ Bu istasyonda “Bilinçli Tüketici” ile ilgili öğrendiklerinizden yola çıkarak bir şiir veya bir akrostiş oluşturmanız istenmektedir.
- ❖ İlk grup şiiri başlattıktan sonra diğer gruplar kalan yerden devam ettirmelidir.
- ❖ Bu istasyona son gelen grup en sonunda hep beraber oluşturduğunuz bu şiire bir başlık da koymayı unutmamalıdır.
- ❖ Bu istasyonda birden fazla şiir yazabilirsiniz.

SLOGAN İSTASYONU YÖNERGESİ

- ❖ Bu istasyonda “Bilinçli tüketici” ile ilgili öğrendiklerinizden yola çıkarak sloganlar oluşturmanız istenmektedir.
- ❖ Slogan, “*Bir düşüncüyü kolay hatırlanıp tekrarlanabilir bir biçimde ifade eden kısa, çarpıcı söz*”dür. **Örneğin;** “*Bilinçli ol, haklarını kullan.*” gibi.
- ❖ İstasyona gelen her grup ayrı bir slogan oluşturmalıdır.
- ❖ Bu istasyonda bir grup birden fazla slogan yazabilir.

1. Ekin 6. Eki: Kavram Avı

B	İ	L	V	İ	D	N	Ç	K	L
İ	T	Y	A	R	İ	B	Ü	U	K
E	T	T	T	İ	L	C	İ	L	O
L	U	Ü	A	N	E	S	A	U	T
I	L	K	N	A	K	N	M	L	A
L	G	E	D	E	Ç	R	İ	M	A
L	I	T	A	N	E	M	A	U	Z
T	F	İ	Ş	A	B	E	L	R	A
S	I	C	N	H	A	K	I	O	K
A	L	İ	D	I	R	T	I	S	N

Aşağıda tanımı verilen kavramları bulmacanın içinde bulduktan sonra kalan harfleri soldan sağa birleştirerek mesaja ulaşınız.

MESAJ:

.....

1. Bir kişinin isteyebileceği, ileri sürebileceği, kullanabileceği, toplumca ve kanunlarca tanınan yetkiye denir.
2. Mal ve hizmetlerden yararlanan, satın alıp kullanan, tüketen kişilere denir.
3. Alışverişlerde ödenen paranın miktarını, vergilerini, alışverişin yapıldığı tarihi gösteren belgeye denir.
4. Kişinin davranışlarını değerlendirerek sonucunu üstlenmesine denir.
5. Aynı vatandan olan kişiye denir.
6. Bir dileği bildirmek için resmi makamlara sunulan imzalı ve adresli yazıya..... Denir.
7. 4077 sayılı tüketicinin korunması yasasına göre tüketici aldığı bir mal için içinde itiraz etme hakkına sahiptir.

Kavram Avı (Çözümlü)

B	İ	L	V	İ	D	N	Ç	K	L
İ	T	Y	A	R	İ	B	Ü	U	K
E	T	T	T	İ	L	C	İ	L	O
L	U	Ü	A	N	E	S	A	U	T
I	L	K	N	A	K	N	M	L	A
L	G	E	D	E	Ç	R	İ	M	A
L	I	T	A	N	E	M	A	U	Z
T	F	İ	Ş	A	B	E	L	R	A
S	I	C	N	H	A	K	I	O	K
A	L	İ	D	I	R	T	I	S	N

Aşağıda tanımı verilen kavramları bulmacanın içinde bulduktan sonra kalan harfleri soldan sağa birleştirerek mesajı ulaştırınız.

MESAJ: Bilinçli tüketici olun satılan mal geri alınmaz tabelasını kaldırtın.

1. Bir kişinin isteyebileceği, ileri sürebileceği, kullanabileceği, toplumca ve kanunlarca tanınan yetkiye ...**hak**..... denir.
2. Mal ve hizmetlerden yararlanan, satın alıp kullanan, tüketen kişilere**tüketici**..... denir.
3. Alışverişlerde ödenen paranın miktarını, vergilerini, alışverişin yapıldığı tarihi gösteren belgeye ...**fiş**..... denir.
4. Kişinin davranışlarını değerlendirerek sonucunu üstlenmesine**sorumluluk**..... denir.
5. Aynı vatandan olan kişiye**vatandaş**..... denir.
6. Bir dileği bildirmek için resmi makamlara sunulan imzalı ve adresli yazıya...**dilekçe**..... denir.
7. 4077 sayılı tüketicinin korunması yasasına göre tüketici aldığı bir mal için**bir ay** içinde itiraz etme hakkına sahiptir.

EGEMENLİK VE BAĞIMSIZLIK SEMBOLLERİMİZ

Ön Açıklama:

Ulusal Egemenlik: Devletin gücü olan egemenliğin doğrudan doğruya ulusa ait olmasıdır. Ülkemizde ulusal egemenlik yolunda ilk adım 23 Nisan 1920’ de TBMM’nin açılması ile atılmış ve 29 Ekim 1923’te Cumhuriyetin ilanı ile de son halini almıştır.

Bir ülkenin bağımsızlığını ve ulusal egemenliğin varlığını gösteren bazı semboller vardır. Ülkemizde bu semboller şunlardır;

- Bayrağımız
- İstiklal Marşımız
- Tükçemiz
- Başkentimiz
- Paramız
- Meclisimiz

Kazanım:

5.6.4. Bayrak ve İstiklal Marşı gibi milli egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.

Kullanılan yöntem ve teknikler

- Edebi ürünler ve yazılı materyallerin kullanılması
- Soru-cevap
- Ters beyin fırtınası

Kazandırılması hedeflenen değerler

- Vatanseverlik
- Bayrak Sevgisi
- Bayrağa ve İstiklal Marşı'na Saygı
- Bağımsızlık

Kazandırılması hedeflenen beceriler

- Araştırma ve sosyal katılım becerileri

Derse Hazırlık

- ✚ Ne Biliyordum Ne Öğrendim şeması hazırlanır ve çoğaltılır.
- ✚ İstiklal Marşı'nın yazılış hikayesini anlatan metin hazırlanır ve çoğaltılır.
- ✚ Arif Nihat Asya'nın Bayrak şiirinin yazılı olduğu metin ve çalışma kağıtları öğrenci sayısı kadar çoğaltılır.
- ✚ Türkiye Şehitlerini Anıyor programından derlenen video hazırlanır.

Başlangıç

Öğrencilere Ek-1'de yer alan Ne Biliyordum Ne Öğrendim şeması dağıtılır ve ne biliyordum bölümünü doldurmaları istenir. Daha sonra öğrencilere vatan, bayrak ve İstiklal Marşı temalı bir kompozisyon yazdırılarak duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri istenir. Kompozisyon bitiminde İstiklal Marşı'nın okul dışında hangi alanlarda söylendiği sorularak öğrencilerin dikkati konuya çekilir.

Ana Etkinlikler

1. Ek-2 'de yer alan İstiklal Marşı'nın yazılış hikâyesinin bulunduğu çalışma kâğıtları öğrencilere dağıtılır. Öğrenciler hikâyeyi okuduktan sonra Ek-3'te yer alan sorulara cevap vermeleri istenir.
2. Ek-4'te yer alan Arif Nihat Asya'nın Bayrak adlı şiirinin bulunduğu çalışma yaprakları öğrencilere dağıtılır. Öğrenciler şiiri okuduktan sonra sınıfta birkaç öğrenciye daha sesli olarak şiir okutulur.
3. Daha sonra öğrencilerin Ek-5'te yer alan sorulara cevap vermelerini istenir.
4. Türkiye Şehitlerini Anıyor programından derlenen video öğrencilere izletilerek bağımsızlığımız uğruna canlarını feda eden şehitlerimizin hiçbir zaman unutulmadığı ve unutulmayacağı öğrencilerimize bir kez daha hissettirilir.

Bitiş

Çalışma kâğıtlarına verilen cevaplar sınıf içinde sesli olarak cevaplandırılıp değerlendirilir. Ne biliyordum ne öğrendim şeması tekrar dağıtılarak ne öğrendim kısmının doldurulması istenir. Daha sonra kompozisyonlarını okumak isteyen birkaç öğrenciye kompozisyonları okutulur. Öğretmen milli egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden olan başkentimiz, paramız, Türkçemiz ve meclisimiz ile de ilgili hatırlatmalar yaparak dersi bitirir.

Ölçme-Değerlendirme

Öğrencilere Ek-6'da yer alan tanılayıcı dallanmış ağaç yaptırılır.

Bu ders nasıl geliştirilebilir?

Milli egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden birisi olan başkentimiz Ankara'ya gezi düzenlenebilir. Gezi esnasında I. Ve II. Meclis binaları ile Mehmet Akif Ersoy Müze Evi'ne ziyaretler yapılabilir.

KAYNAKÇA

<http://www.eba.gov.tr/ses/dinle/0a05efbba10e152d4436ba06f61c75a745defbc35c002> Erişim Tarihi:21.02.2018 saat 11.50

<https://www.antoloji.com/bayrak-6-siiri/> Erişim tarihi 22.02.2018 saat 13.50

<https://www.youtube.com/watch?v=YgZ6MyGO9Gg> Erişim tarihi 24.03.2018 saat 15.43

<https://www.youtube.com/watch?v=ZTLYQNP2Uow> Erişim tarihi 24.03.2018 saat 16.10

<https://www.youtube.com/watch?v=eDQ1RCBHCy4&list=PLWrlgSAAhp5ZdIWhzZ5rIVCoR5cfi-hIh&index=1> Erişim tarihi 24.03.2018 saat 16.14

<https://www.youtube.com/watch?v=DDsrdl5QHd0&index=4&list=PLWrlgSAAhp5ZdIWhzZ5rIVCoR5cfi-hIh> Erişim tarihi 24.03.2018 saat 16.32

<https://www.youtube.com/watch?v=wc-PH7bfae8> Erişim tarihi 24.03.2018 saat 16.37

2. Ekin 1. Eki

Adım:
Soyadım:

NE BİLİYORDUM?	NE ÖĞRENDİM?
Bayrak:	Bayrak:
Vatan:	Vatan:
Bağımsızlık:	Bağımsızlık:
Egemenlik:	Egemenlik:
Başkent:	Başkent:
Meclis:	Meclis:
Milli Marş:	Milli Marş:
Bağımsızlık Sembolleri:	Bağımsızlık Sembolleri:

2. Ekin 2. Eki: İstiklal Marşı'nın Yazılış Hikâyesi

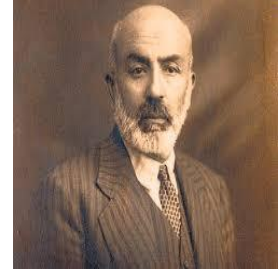
İSTİKLAL MARŞININ YAZILIŞ HİKÂYESİ

Kurtuluş Savaşı'nın başladığı yıllardı. Genel Kurmay Başkanı İsmet Bey Cephedeki askerlerin morallerini yükseltip, milli duygularını güçlendirecek bir ulusal marşın hazırlanmasını istiyordu. Bunun üzerine dönemin Milli Eğitim Bakanlığı milletimizin başlattığı kurtuluş hareketini dile getirecek, bu kutsal savaşta gösterilen kahramanlıkları destanlaştıracak bir marşın yazılması için yarışma açtı. Birinciliği kazanacak

kişiye de o gün çok büyük servet değerinde olan 500 lira armağan verileceği ilan edildi. Yarışmaya 724 tane şiir geldi. Değerlendirme komisyonu şiirlerin tamamını inceledikten sonra 6 şiiri seçti.

Ancak yapılan değerlendirmede bu şiirlerinde milletin düşünce ve hislerini dile getirecek özelliklere sahip olmadığı görüldü. Mehmet Akif milletin milli marşının parayla yazılamayacağını belirterek yarışmaya katılmamıştı. Devrin Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi, Mehmet Akif'in yakın dostu Balıkesir Milletvekili Hasan Basri'den Akif'i marş yazmaya ikna etmesini rica etti. Sonunda Mehmet Akif para karşılığı olmaksızın marşı yazmayı kabul etti. Vatan şairimiz Mehmet Akif Kurtuluş Savaşı'nın ümit ve iman duygularını, heyecanını en güzel şekilde yansıtan İstiklal Marşını 17 Şubat 1921'de Ankara'da yazmıştı. 1 Mart 1921 tarihinde TBMM toplantısının ikinci oturumunda Balıkesir Milletvekili Hasan Basri Bey marşın Hamdullah Suphi tarafından okunması için önerge verdi. Önergenin kabul edilmesi üzerine Hamdullah Suphi kürsüye gelerek marşı okumaya başladı.

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak.

"Ben ezelden beridir bür yapadım, bir yaşarım. / Hangi yılın toza zincir vuracakmış? Şaşarım / Kükremiş sel gibiyim, berçimâ çığır, aşarım. / Yımanın dağılır, cengizlere sığmam, taşarım." 2 Nisan 1921'de Meclis bahçesinde halkı selamlayan millî kahraman, daha bir ay ölmüşü ki, Millî Eğitim Bakanlığı övünç, tağmürükle zîr arzayan bir sîmren duygularını yansıtarak, marş olacak bir şiir arzıyıncaşken, bu dîmîlikle ayışta kalkmış.

"Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;

Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak."

Sonuna kadar okunan marşın her satırı, her kıtası milletvekilleri tarafından ayakta alkışlandı. TBMM 'nin 12 Mart 1921 tarihli oturumunda milli şair Mehmet Akif'in bu şiiri İstiklal Marşı olarak resmen kabul edildi. İstiklal Marşı o günden sonra resmi törenlerde, okullarda ve daha birçok yerde aynı heyecanla okunmaktadır. Ay yıldızlı bayrağımız vatan semalarında dalgalandıkça İstiklal Marşı 'da

okunmaya devam edecektir.

Mehmet Akif İstiklal Marşı'nın yazıldığı günleri şöyle anlatmaktadır. " İstiklal Marşı, o günler ne samimi ne heyecanlı günlerdi. O şiir milletin o günkü heyecanının ifadesidir. Bin bir facia karşısında bunalan milletimizin ıstıraplar içinde kurtuluş dakikalarını beklediği bir zamanda yazılan o marş o günlerin kıymetli bir hatırasdır. O şiir bir daha yazılamaz bunu yazabilmek için o günleri görmek, o günleri yaşamak lazım. O şiir benim değil milletimindir. Benim millete karşı en büyük hediyem budur. Ayrıca yeni bir istiklal marşı yazılmasından söz edenlere Akif: "Allah bir daha bu millete İstiklal Marşı yazdırmazın." cevabını vermiştir.

2.Ekin 3. Eki

Adım:

Soyadım:

1) Neden ulusal bir marş yazılmaya ihtiyaç duyulmuştur?

2) Mehmet Akif neden yarışmaya katılmak istememiştir?

3) Mehmet Akif'in yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?

4) İstiklal Marşı yazılmasaydı ne olurdu?

5) İstiklal Marşı'nı her okuduğunuzda neler hissediyorsunuz?

6) Mehmet Akif " Allah bir daha bu millete İstiklal Marşı yazdırmasın." derken neyi söylemek istemiştir?

2.Ekin 4. Eki: Bayrak Şiiri

BAYRAK

Ey mavi göklerin beyaz ve kıvıl süsü,
Kız kardeşimin gelinliğı, şehidimin son örtüsü,
Işık ışık, dalga dalga bayrağı!
Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım.

Sana benim gözümle bakmayanın
Mezarını kazacağım.
Seni selâmlamadan uçan kuşun
Yuvasını bozacağım.

Dalgalandığın yerde ne korku, ne keder...
Gölgende bana da, bana da yer ver.
Sabah olmasın, günler doğmasın ne çıkar:
Yurda ay yıldızının ışığı yeter.

Savaş bizi karlı dağlara götürdüğü gün
Kızılığında ısındık;
Dağlardan çöllere düştüğümüz gün
Gölgene sığındık.

Ey şimdi süzgün, rüzgârlarda dalgalı;
Barışın güvercini, savaşın kartalı
Yüksek yerlerde açan çiçeğim.
Senin altında doğdum.
Senin altında öleceğim.

Tarihim, şerefim, şiirim, her şeyim:
Yer yüzünde yer beğen!
Nereye dikilmek istersen,
Söyle, seni oraya dikeyim!

ARİF NİHAT ASYA

Adım:

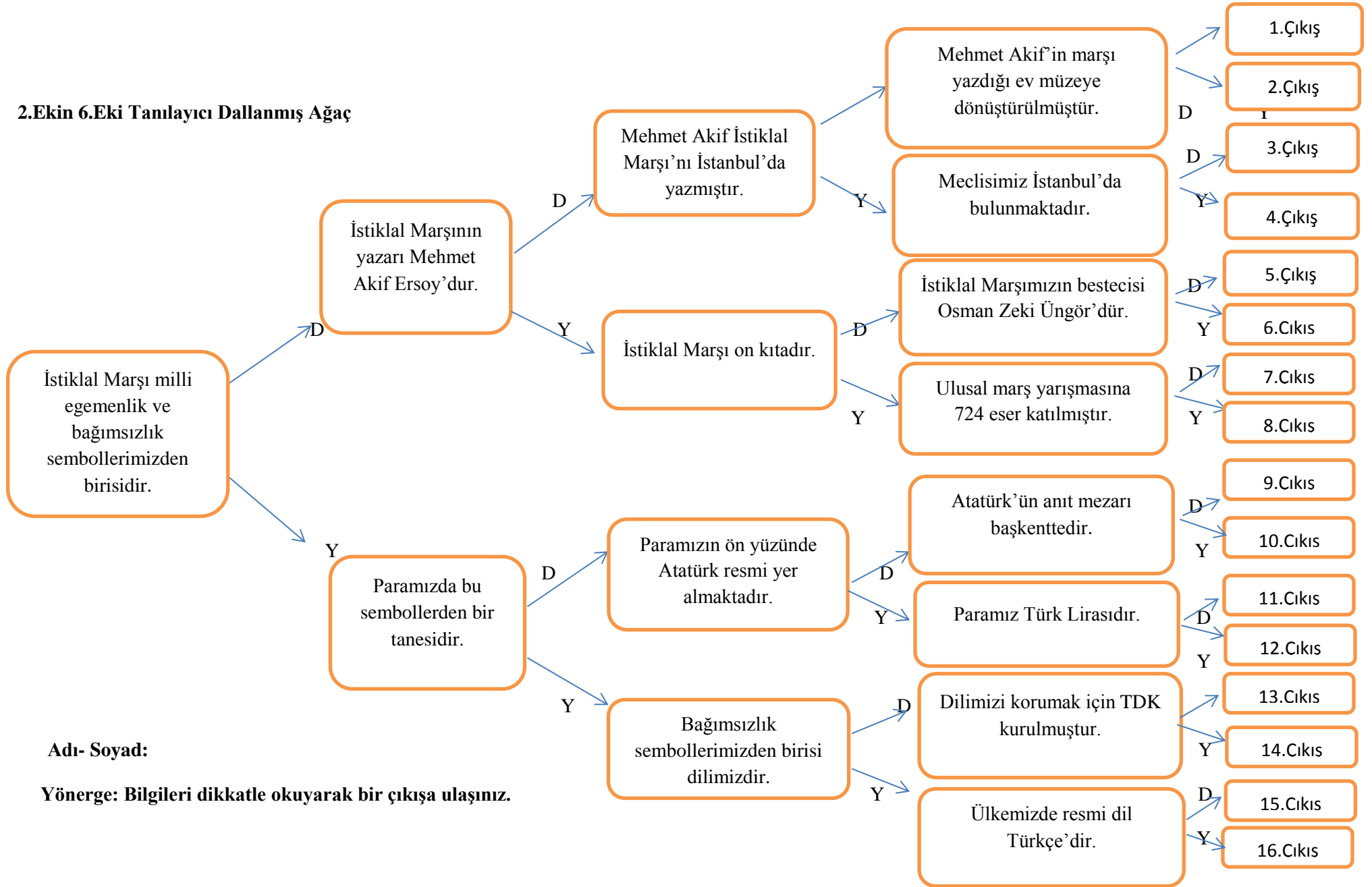
Soyadım:

2.Ekin 5. Eki

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- 1) Şair şiirde bayrağı nelere benzetmiştir?
- 2) Şair bayrağımıza saygı duymamız gerektiğini kaçınıcı kıtada hangi sözlerle vurgulamıştır?
- 3) “Barışın güvercini, savaşın kartalı” mısrasından yola çıkarak bayrağın barış ve savaştaki yerini yorumlayınız.
- 4) Şairin içinde bulunduğu duygulardan yola çıkarak sizde bayrak temalı bir şiir yazınız.

2.Ekin 6.Eki Tanılayıcı Dallanmış Ağaç

Adı- Soyad:

Yönerge: Bilgileri dikkatle okuyarak bir çıkışa ulaşınız.

ÖZGEÇMİŞ VE ESERLER LİSTESİ

Adı ve Soyadı: Özlem ÇAKMAK

E-postası: karatepezlem@gmail.com

İletişim: 0543 424 42 27

ÖĞRENİM DURUMU

Yüksek Lisans: Sakarya Üniversitesi

Lisans: Gazi Üniversitesi

GÖREVLER:

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Sosyal Bilgiler Öğretmeni	Açılım Fen Dershanesi	2013
Sosyal Bilgiler Öğretmeni	Özel Seviye Yaşamkent Ortaokulu	2014
Sosyal Bilgiler Öğretmeni	Özel Seviye Çakırlar Ortaokulu	2019

ESERLER:

A. Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:

Coşkun Keskin, S., Keskin, Y., Karaoğlu, İ., Karatepe, Ö. ve Tufan, S. (2019). Perception of migration in the metaphors of 6th, 7th and 8th-grade students in Turkey. *Universal Journal of Educational Research*, 7(5), 1319-1332. doi: 10.13189/ujer.2019.070517